DAALƐA
Mɔizi lá sɛ̃́ia
Yã́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Bibeli lá sɛ̃́ia tɔ́n Daalɛa. A̋ luabɛ ń dű́niao kɛa yã̋'ò̋wɛ̃ɛ, ì̋ to wà dɔ̃ lá Lua gbɛ̃nazi̋naɔ kɛ̀, lá duuna ń taasio gɛ̃̀ dű́nia guu, lá Lua ì̋ yã́sɛ ń gbɛ̃nazi̋naɔ. Bee gbɛa lápi bui pɔ́ wì̋ mɛ Isailiɔ bɔki̋i ɔ̀lɔwɛ̃ɛ.

Lɛɛ 1-11. Kpelewa wá fɔ̃ dű́nia pɔ́ wá kú a guuɛ bee gbá dɔ̃i? Kpelewa gbɛ̃nazi̋na dɛi? Dé a dɛ a ũ dű́nia guui? Bɔ́yã̋i gbɛ̃nazi̋naɔ ì̋ɔ i̋́i ń kɔ̃oi? Vã̋ipi ɛsɛ kúa? Yã̋gbɛaa beeɔá wá gbã̋deɔ yã́ɛ ɔ̃ Daalɛa lá lɛɛ 1-11 lɛ́ a bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ: Gɔ̃ɛ ń nɔɛo kɛa (1-2), an kɛ̃akɔ̃wa ń Luao (3), Abɛli ń Kã̋inio (4), Nɔee yã́ ń idaa dű́niala yã́o (6-9), Babɛli kpɛdidiakɔ̃a (11).

Lɛɛ 12-50 lɛ́ lá Lua gbɛ̃nazi̋na suabaayã̋ zɛkàlɛ yã̋'owɛ̃ɛ, lá à Isaili dezi káauɔ sì̋si à ń sɛ́ a zɔ̀blenaɔ ũ. Ablahaũ tɔbɔ̀ a luanaaikɛa ń a misiilɛa Luaɛo yã́iɛ, ɔ̃ aà yã̋kɛapi lɛ́ gbɛ̃́ɔ da zɛ́wa e ń a gbã̋o (12.1-25.18). Bee gbɛa aà nɛ́ Izaaki ń aà tɔũna Yakɔbu pɔ́ wì̋ mɛ lɔ Isailio ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kuɛpla pɔ́ dɛ Isaili bui kuɛplaɔ dezi káauɔ ũo yã́ (25.19-35.29). Yosɛfuá Yakɔbu nɛ́ɔ doɛ. Yakɔbu ń a nɛ́ɔ ń a daɛɔ taa Egipi bùsuu yã́ musu, Yosɛfupi mɛ́ ń mide ũ (37.1-50.26).

Daalɛa lá yã́ pɔ́ gbɛ̃́ káaueɔ kɛ̀ɔ bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ, aza-iasa yã́ pɔ́ Lua kɛ̀ɔ. Gi̋a sɛ̃́ia lápi Lua dű́niakɛa bɔɔlɛkɛ̀wɛ̃ɛ. Bee lɛ́ Lua zɔ̃ɔkɛ ɔlɔwɛ̃ɛ. Aàpi mɛ́ kɛ̀. Lápi láaki̋i Lua lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ á gi àɔ laaidɔ a gbɛ̃́ɔwaɛ. Za lápi daalɛa e a midɛawa Lua mɛ́ mide ũ. I to wà

a dɔ̃, ì yɑ̃́kpalɛkɛńnɔ à ń swɑ̃́gaga, ì a gbɛ̃́ɔ da zɛ́wa
à dɔńlɛ, ì to an yɑ̃́ àɔ wɛbɔa lá á yeiwa.

Wá kɛ kpelewa ni? Lua ye wà a náaikɛ, wí lɛ́ pɔ́
a gbɛ̃̀ɔ yɑ̃́si, wíɔ zi̋kɛ a yɑ̃dilɛaɔ ń a ikoyɑ̃ɔwa. Lápi
Isailiɔ fɛlɛkaayɑ̃ ziɔ dàu a sìuwɛ̃ɛ, kɛ́ wà e dɔ̃ lá an
dezi káauɔ Lua náaikɛ̀, wí Lua náaikɛ màa gbɑ̃ sɔ̃.

Lua dűnia kɛa

1 Asi̋nizi̋ Lua musu ń zi̋lɛo kɛ̀.
2 Gu da pɑ̃ɛ, a kɛkɛao, gusia mɛ́ da ísiaa, ɔ̃ Lua
Nisi̋na lɛ́ yàakpa ípia.
3 Ɔ Lua mɛ̀: Gu pu!* Ɔ gu pù.
4 A è gupuapi maa, ɔ̃ à gupua kɛ̃̀aa ń gusiao.
5 A tɔkpà gupuaɛ fɑ̃anɛ, gusia sɔ̃ gwɑ̃asi̋na. Gu sì,
gu dɔ̀, a gɔɔ sɛ̃́ian we.
6 Ɔ Lua mɛ̀: Bàluma àɔ ku íɔ zɑ̃nguo, kɛ́ à ípiɔ
kɛ̃kɔ̃wa.
7 Ɔ à bàluma kɛ̀ màa, à í pɔ́ kú bàluma zíɛ kɛ̃̀kɔ̃wa
ń í pɔ́ kú a musuo.†
8 Ɔ à tɔkpà bàlumapiɛ luabɛ. Gu sì, gu dɔ̀, a gɔɔ
plaaden we.
9 Ɔ Lua mɛ̀: Í pɔ́ kú zi̋lɛ kɑ̃aa gudoũ, gugii bɔ. Ɔ à
kɛ̀ màa.
10 A tɔkpà gugiipiɛ tɔɔlɛ, ɔ̃ à tɔkpà í pɔ́ kɑ̃̀aaɛ ísia.
Ɔ a è à kɛ̀ maa.
11 Ɔ Lua mɛ̀: Láɔ bɔlɛ tɔɔlɛ ń sɛ̃̀ wɛdeɔ ń lí nɛdeɔ,
baade ń a buio. Ɔ à kɛ̀ màa,
12 láɔ bɔ̀lɛ tɔɔlɛ ń sɛ̃̀ wɛdeɔ ń lí nɛdeɔ, baade ń a
buio. Ɔ Lua è à kɛ̀ maa.
13 Gu sì, gu dɔ̀, a gɔɔ àaɔ̃den we.

---

* **1:3** 2Kln 4.6 † **1:7** 2Piɛ 3.5

14 Ɔ Lua mɛ̀: Pɔgupunaɔ aaɔ ku musu, aaɔ fãanɛ
kɛ̃́kɔ̃wa ń gwã́o, aaɔ dikpɛɔ ń gɔɔɔ ń wɛ̃ɔ ɔlɔnɛ́.
15 Aaɔ dɛ pɔgupunaɔ ũ musu, kɛ́ aaɔ dṹnia pu. Ɔ
à kɛ̀ mὰa.
16 A pɔgupuna zɔ̃ɔɔ kɛ̀ mɛ̀n pla, a pɔ́ pɔ́ gbãa ɂ̀ɔ
kible fãanɛ, a pɔ́ pɔ́ busɛ ɂ̀ɔ kible gwã́. A saanaɔ kɛ̀
lɔ.
17 A ń pɛpɛ musu aaɔ dṹnia pu,
18 aaɔ kible fãanɛ ń gwãasɂ̀inao, aaɔ gupua
kɛ̃kɔ̃wa ń gusiao. Ɔ a è à kɛ̀ maa.
19 Gu sɂ̀, gu dɔ̀, a gɔɔ síiɔ̃den we.
20 Ɔ Lua mɛ̀: Pɔ́ wɛ̃nideɔ í pa yɔ̃̀ɛyɔ̃ɛ, bãɔ ligua
musu, aaɔ vua bàlumau.
21 Ɔ à pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kú íu yɔ̃̀ɛyɔ̃ɛɔ kɛ̀ ń kpɔ̀ gbɛ̃̀nɛɔ
píi baade ń a buio. A bãɔ kɛ̀ píi lɔ baade ń a buio. Ɔ
a è à kɛ̀ maa.
22 A báaadàńgu à mɛ̀, aaɔ nɛ'i, aaiɔ kɔ̃́, kpɔɔ i ísia
pa, bãɔ i kɔ̃ tɔɔlɛ.
23 Gu sɂ̀, gu dɔ̀, a gɔɔ sɔoden we.
24 Ɔ Lua mɛ̀: Pɔ́ wɛ̃nideɔ aaɔ ku tɔɔlɛ, pɔtuoɔ ń
pɔ́taa'onkuawaɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ baade ń a buio. Ɔ à kɛ̀
mὰa.
25 Lua sɛ̃̀anɔbɔɔ kɛ̀ baade ń a buio. A pɔtuoɔ kɛ̀
baade ń a buio. A pɔ́taa'onkuawaɔ kɛ̀ baade ń a
buio. Ɔ a è à kɛ̀ maa.
26 Ɔ Lua mɛ̀: Wà gbɛ̃nazɂ̀inaɔ kɛ wá taa ũ, aaiɔ
dɛwáwa,‡ aaiɔ iko vɂ̀ kpɔɔwa ń bãɔ ń pɔtuoɔ ń
sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi.
27 Ɔ Lua gbɛ̃nazɂ̀inaɔ kɛ̀ azɂ̀a taa ũ. Aà zɂ̀a taa ɔ̃ à ń
kɛ́ a ũ. A ń kɛ́ gɔ̃ɛ ń nɔɛoɛ.§

‡ **1:26** 1Kln 11.7 § **1:27** Mat 19.4

28 A báaadàŋgu a òné: Aɔ nɛ'i, íɔ kɔ̃́, ı̃ dṹnia pa, íɔ
gbãablewà. Aɔ iko vı̃ kpɔɔwa ń bãɔ ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́
ı̃ táa'o tɔɔlɛwaɔ píi.
29 Ɔ Lua mɛ̀: Ma pɔ́ wɛ́nade pɔ́ kú tɔɔlɛwaɔ kpàwá
á pɔblea ũ píiɛ ń lí nɛdeɔ píi.
30 Ma blɛ pɔ́ ı̃ bɔlɛ tɔɔlɛwa kpà pɔ́ wɛ̃nideɔwa píi
an blɛ ũɛ, nɔ̀bɔɔ ń bãɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi. Ɔ à kɛ̀
màa.
31 Lua pɔ́ pɔ́ á kɛ̀ɔ è píi, à kɛ̀ maa wásawasa. Gu
sı̃, gu dɔ̀, a gɔɔ sooloden we.

2

1 Màa Lua musu ń zı̃́lɛo kɛ̀ ń ń pɔ́ɔ píi.
2 E a gɔɔ soplade zı̃́ àɔ ká, zı̃ pɔ́ àlɛ kɛpi làa. A gɔɔ
sopladepi zı̃́ ɔ̃ à kã́mabò ń zı̃ pɔ́ á kɛ̀o.*
3 Ɔ à báaadà gɔɔ sopladepiu a dı̃lɛ a pɔ́ ũ, kɛ́
zı̃beezı̃ à kã́mabò ń zı̃ pɔ́ á kɛ̀o píi yã́i.†

Edɛni lu

4 Musu ń zı̃́lɛo kɛa yã́n kɛ: Gɔɔ pɔ́ Dii Lua zı̃́lɛ ń
musuo kɛ̀,
5 bua pɔe i bɔlɛ tɔɔlɛwa yãao, baa sɛ̃, asa Dii Lua i
to lou mào, mɛ́ gbɛ̃e ku à tɔɔlɛ zı̃kɛo.
6 Sua mɛ́ ı̃ kpa dṹniau, ɔ̃ ı̃ mɔ̀sɛpisi tɔɔlɛwa píi.
7 Dii Lua gɔ̃ɛ ikàsa ń bùsutio. Kɛ́ à ı̃́an wɛ̃nide pɛ̀
aà níu, ɔ̃ gɔ̃ɛpi gɔ̃̀ gbɛ̃́ bɛ̃́ɛ ũ.‡
8 Dii Lua lu kɛ̀kɛ gukpɛ oi gu pɔ́ wı̃ mɛ Edɛni, ɔ̃ à
gɔ̃ɛ pɔ́ á kɛ̀pi dàu we.
9 Dii Lua tò lí bui píi bɔ̀lɛ tɔɔlɛ. Lípiɔ kɛfɛũ, mɛ́ an
bɛ blea na. Lí wɛ̃nide§ ku lupi guo, mɛ́ lí pɔ́ ı̃ dɔ̃a
maa ń a vãio inɛ́ kú we lɔ.

* **2:2** Ɛbɛ 4.4 † **2:3** Bɔa 20.11 ‡ **2:7** 1Kln 15.45 § **2:9** Zia 2.7, 22.2, 14

10 Swa ku Edɛni, ȉɔ mɔ̀sɛpisi lupiwa. Bɔa we à
gɔ̃nakɛ̃̀ síiɔ̃.
11 A sɛ̃́ia tɔ́n Pisɔ̃, ɔ̃mɛ liaa Avila bùsui píi. Vua ku
bùsupiu,
12 mɛ́ vuapi kɛfɛũ. Zɔ̃go'ɔ kú we lɔ ń gbɛ̀ bɛɛɛde pɔ́
wȉ mɛ onisio.
13 Swapi gɔ̃na plaade tɔ́n Giɔ̃, a liaa Kusi bùsui
píi.
14 A gɔ̃na àaɔ̃de tɔ́n Tigilisi, a dɔ̀ɔ tà Asili bùsu
gukpɛ oi. Swapi gɔ̃na síiɔ̃de tɔ́n Uflata.
15 Dii Lua gɔ̃ɛpi dȉlɛ Edɛni lupi guu, aàɔ a zȉkɛ, iɔ
gwa.
16 Ɔ à yãdȉlɛɛ̀ à mɛ̀: Nyɔ̃ fɔ̃ ǹ lupi lí píi bɛ ble,
17 ãma ńsu lí pɔ́ ȉ dɔ̃a maa ń a vãio inɛ́ bɛ bleo, asa
tó ń blè, n gaɛ.
18 Dii Lua mɛ̀: Gɔ̃ɛ kua ado maao. Má dɔnlɛde kɛɛ̀
aà gbɛ̃do ũɛ.
19 Ɔ à bùsu sɛ̀ à nɔ̀bɔɔ kɛ̀ò píi ń bãɔ píi, ɔ̃ à mɔ̀ńnɔ
gɔ̃ɛ kȉ́i, kɛ́ à e lá a tɔ́kpanɛ́. Tɔ́ pɔ́ gɔ̃ɛpi kpà pɔ́
wɛ̃nidepiɔnɛ píi gɔ̃̀ ń tɔ́ ũ.
20 Gɔ̃ɛpi tɔkpà pɔtuoɔnɛ píi ń bãɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ píi,
ãma i dɔnlɛde e ń guu a gbɛ̃do ũo.
21 Ɔ Dii Lua tò gɔ̃ɛpi gɛ̃̀ ń io. Kɛ́ àlɛ i'o, ɔ̃ à aà
gbȁtɛ̃ɛwa mɛ̀ndo bɔ̀, ɔ̃ à aà mɛ tàta a gbɛu.
22 Ɔ à gɔ̃ɛpi gbȁtɛ̃ɛwa pɔ́ á bɔ̀pi lȉlɛ nɔɛ ũ, ɔ̃ à gɛ̀aànɔ
aà kȉ́i.
23 Ɔ gɔ̃ɛpi mɛ̀:

Gbɛ̃́ɛ bee sa,
aà wá bɔ̀ ma wá guuɛ,
mɛ́ aà mɛ bɔ̀ ma mɛ guuɛ.
Wàli oɛ̀ nɔɛ,
kɛ́ wà aà bɔ̀ gɔ̃ɛ guu yȁ́i.

24 Ayãmɛto gɔ̃ɛ ɪ̀ go a de ń a daowa, ɪ̀ na a nawa,
ɔ̃ aaɪ̀ gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.*
25 Gɔ̃ɛ ń a nao ku puizi an pla ḿpii, kási wɪ́ lí ń
kũo.

3

Gbɛ̃nazɪ̃na kɛ̃akɔ̃wa ń Luao

1 Mlɛ̃* mɛ́ kɔ̃ni vɪ̀ dɛ sɛ̃̀anɔbɔ pɔ́ Dii Lua kɛ̀ɔla píi,
ɔ̃ à nɔɛ là à mɛ̀: Lua mɛ̀ ásu lupi líe bɛ bleoɛa?
2 Ɔ nɔɛ wè mlɛ̃piwa: Wá fɔ̃ wà lupi libɛ ble,
3 ãma lí pɔ́ kú lupi guo, Lua mɛ̀ wásu wà a bɛ bleo,
wásu ɔkãwà seo, kɛ́ wásu gao yấi.
4 Ɔ mlɛ̃ ɔ̀ɛ̀: Á ga seo!†
5 Lua dɔ̃ tó á blè, á wɛ́ a kɛ̃́, í gɔ̃ láawa, íɔ maa ń
vãio dɔ̃.
6 Kɛ́ nɔɛ è lípi bɛ kɛfɛũ mɛ́ a blea aɔ na, a to gbɛ̃́ wɛ́
kɛ̃́, ɔ̃ à a bɛ bò a blè.‡ A kpà a zã́wa, ɔ̃ a blè sɔ̃.§
7 An pla ḿpii an wɛ́ kɛ̃̀, ɔ̃ aa dɔ̃̀ sa kɛ́ wa ku puizi.
Ɔ aa goola lá nàmi aa nàńzi.
8 Kɛ́ gɔ̃ɛ ń a nao Dii Lua kɪ̃́i mà, àlɛ bɛbɛ luu
oosiɛlɛ, ɔ̃ aa ùlɛɛ̀ lupi láu.
9 Ɔ Dii Lua lɛzù gɔ̃ɛzi à mɛ̀: N kú má ni?
10 A wèwà à mɛ̀: Kɛ́ ma n kɪ̃́i mà, ɔ̃ vɪ̀a ma kũ, kɛ́
má kú puizi yấi, ɔ̃ ma ulɛ.
11 Ɔ Dii Lua aà là à mɛ̀: Démɛ ɔ̀nɛ ń kú puiziɛi? Lí
pɔ́ ma ginɛ ǹ a bɛ ble, ń blè yã̀?
12 A wèwà à mɛ̀: Nɔɛ pɔ́ ń kpàa àɔ kumanɔ mɛ́ lípi
bɛ kpàa, ɔ̃ má blè.

---

* **2:24** Mat 19.5, 1Kln 6.16, Ɛfɛ 5.31 * **3:1** Zia 12.9, 20.2 † **3:4** Zãa 8.44 ‡ **3:6** 2Kln 11.3 § **3:6** Lom 5.12-21

13 Ɔ Dii Lua nɔɛ là à mɛ̀: Bɔ́yãi ń kɛ̀i mààai? A
wèwà à mɛ̀: Mlɛ̃ mɛ́ ma sãsã, ɔ̃ má blè.*
14 Ɔ Dii Lua ò mlɛ̃ɛ:
Lá ń kɛ̀ mà̀a, ńyɔ̃ɔ dɛ láaipɔ ũ
dɛ pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔla píi,
ńyɔ̃ɔ táa'o n gbɛɛwaɛ,
luutɛ̃ iɔ gɛ̃ n lɛ́u e n wɛ̃ni lɛ́u.
15 Mpi ń nɔɛo, má ɨ̃́ida á zãnguo,
n bui ń aà buio zãnguo.
Aà bui a n mi wí,†
mɛ́ ńyɔ̃ aà gbatoe kɛ'ɨ̀a.
16 Ɔ a ò nɔɛɛ:
Má n nɔsia taasi kã́fĩnɛ,
níɔ nɛ'i ń wãwão.‡
N zã́ ni aliɔ kumaɛ,
mɛ́ aɔ iko vɨ̃maɛ.
17 Ɔ a ò gɔ̃ɛɛ:
Lá n n na yãmà,
n lí pɔ́ ma ginɛ ǹ a bɛ ble blè,
tɔɔlɛ a gɔ̃ láaipɔ ũ n yã́i,§
taasi guu ɔ̃ ńyɔ̃li blɛ eu e n wɛ̃ni lɛ́u.
18 Bua pɔ́ɔ ɔ̃ ńyɔ̃li ble,
ali lɛɔ ń lá ű́adeɔ bɔlɛnɛ.
19 Isimagakpaa guu ɔ̃ ńyɔ̃li blɛbleu,*
e ǹ ɛa ǹ gɛ̃ò tíu,
asa wekɨ̃i ma n bɔu.
Bùsutin n ũ,
mɛ́ ńyɔ̃ ɛa gɔ̃ bùsutipi ũɛ.†
20 Adamu‡ tɔkpà a naɛ Ɛva,§ asa gbɛ̃́pii dazìɛ.

* **3:13** 2Kln 11.3, 1Tim 2.14 † **3:15** Lom 16.20, Zia 12.17 ‡ **3:16** 1Tim 2.15 § **3:17** Lom 8.20 * **3:19** 2Tɛs 3.12 † **3:19** Soũ 90.3 ‡ **3:20** Bee mɛ̀ gbɛ̃nazɨ̃na. § **3:20** Bee mɛ̀ wɛ̃ni.

21 Dii Lua báa ula kɛ̀ Adamuɛ ń a nao a dàǹɛ́.
22 Ɔ à mɛ̀: Gbɛ̃naziᷓna maa ń vãio dɔ̃̀ sa, à gɔ̃̀ láwáwa.
Wà giɛ̀ aà lí wɛ̃nide bɛ bo ble, kɛ́ asu àɔ ku gɔɔpiio
yáᷓi.*
23 Ɔ Dii Lua aà yà à aà bɔ̀ Edɛni lupi guu. Ɔ Adamu
gɛ̀ tɔɔlɛ pɔ́ Lua aà kɛ̀ò ziᷓkɛ̀.
24 Kɛ́ Dii Lua aà yà, ɔ̃ à malaika gɛ̀̃siᷓadeɔ kàlɛ Edɛni
lupi gukpɛ oi, aaɔ lí wɛ̃nide zɛ́ dɔ̃́a ń fɛ̃nda pɔ́ lɛ́
liasãizɔ̃, a wɛ́tɛ̃ lɛ́ tɛkɛo.

4

Kainu ń Abɛlio

1 Adamu a na Ɛva dɔ̃̀ nɔɛ ũ, ɔ̃ à nɔsiᷓ à Kainu* iᷓ. Ɔ à
mɛ̀: Ma gɔ̃ɛ iᷓ ń Dii gbãao.
2 Ɔ à aà dãuna Abɛli iᷓ lɔ. Abɛli kɛ̀ sãdãna ũ mɛ́
Kainu kɛ̀ sɛ̃̀wana ũ.
3 Gɔɔewa Kainu mɔ̀ ń a buapɔ́ɔ à Dii gbà.
4 Abɛli sɔ̃ à mɔ̀ ń a sãnɛ sɛ̃́ia mɛkpaao. Abɛli yáᷓ kà
Diigu, ɔ̃ à aà gba siᷓ.†
5 Kainu sɔ̃, aà yáᷓ i ka Diiguo, ɔ̃ i aà gba sio. Ɔ
Kainu pɔ pà maamaa, aà oa ɔ̃̀ɔkpà.
6 Ɔ Dii ò Kainuɛ: Bɔ́yãi n pɔ fɛ̃̀ii? Akɛa n oa ɔ̃̀ɔkpài?
7 Tó n zɛ ń yãmaao, n oa aɔ weeao lé? Tó ni zɛ ń
yãmaao sɔ̃o, duuna naalɛnɛ n kpɛɛlɛ. N ni lɛ́ aà dɛ,
sema ǹ ziᷓblewà.
8 Ɔ Kainu ò a dãuna Abɛliɛ: Wà gɛ́ sɛ̃u. Kɛ́ aa kà
we, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń a dãunao à aà dɛ̀.‡
9 Dii Kainu là à mɛ̀: Má n dãuna Abɛli kuui? A
wèwà à mɛ̀: Má dɔ̃o. Ma dãuna dɔ̃̀anan ma ũa?

* **3:22** Zia 22.14 * **4:1** Bee mɛ̀ ma nɛ'iᷓ. † **4:4** Ɛbɛ 11.4 ‡ **4:8**
Mat 23.35, 1Zãa 3.12, Yud 11

10 Ɔ Dii mɛ̀: Bɔ́ ń kɛ̀i? N dãuna au lɛ́ lɛzumazi za
tɔɔlɛ mà zɛanɔ.§
11 Tiasa ńyɔ̃ gɔ̃ láaipɔ ũɛ, ní zãkũ ń tɔɔlɛ pɔ́ n
dãuna au mȉ n ɔzȉo.
12 Tó n sɛ̃wà, tɔɔlɛ a kã́ȉakɛnɛo. Nyɔ̃ɔ sɔ̃kȉikpakpa
ǹyɔ̃ liaaliaa dṹnia guuɛ.
13 Ɔ Kainu ò Diiɛ: Ȉadamaɛ bee gbãa dɛmala, má
fɔ̃o.
14 Nlɛ ma ya tɔɔlɛu la gbãɛ sa. Máɔ kɛ̃amaɛ sa.
Máɔ sɔ̃kȉikpakpaɛ, míɔ liaaliaa dṹnia guu, gbɛ̃́ pɔ́
kpàaũmanɔ i ma dɛ.
15 Ɔ Dii òɛ̀: Màa no! Tó gbɛ̃́ n dɛ, wa n pɔ́ tɔsinɛ
gɛ̃n soplaɛ. Ɔ Dii wɛ̃̀sãe kɛ̃̀ Kainuwa, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́
kpàaũaànɔ su aà dɛo yã́i.
16 Ɔ Kainu dàzɛu à kɛ̃̀ Diiwa. A gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Nɔdi bùsuu
Edɛni gukpɛ oi.
17 Kainu wùlɛ ń a nɔo, ɔ̃ à nɔsȉ à Ɛnɔki ȉ. A gbɛa
Kainu wɛ̃́lɛ kàlɛ, ɔ̃ à a nɛ́pi tɔ́ kpàɛ̀.
18 Ɛnɔki Iladi ȉ, Iladi Mɛuyaɛ ȉ, Mɛuyaɛ Mɛtusaɛ ȉ,
Mɛtusaɛ Lemɛki ȉ.
19 Lemɛki nɔsɛ̀ mɛ̀n pla, ado tɔ́n Ada, ado Zila.
20 Ada Yabali ȉ. Ɔmɛ pɔdãna pɔ́ aaȉɔ ku
zwã̀akpɛuɔ dezi káau ũ.
21 Aà dãuna tɔ́n Yubali. Ɔmɛ mɔɔnlɛnaɔ ń
kulɛpɛnaɔ dezi káau ũ.
22 Zila sɔ̃, ɔ̃mɛ Tubali Kainu ȉ. Sian aà ũ. I pɔ́pii pí
ń mɔsio ń mɔgotɛ̃o. Aà dãe tɔ́n Naama.
23 Lemɛki ò a naɔnɛ:
Ada ń Zilao, à ma yãma,
ma naɔ, à swã́kpa ma yã́i.
Gbɛ̃e ma kɛȉa, ɔ̃ ma aà dɛ̀,

§ **4:10** Ɛbɛ 12.24

ɛ̀waasopi ma lɛɛ, ɔ̃ ma aà kàalɛ.
24 Wa Kainu pɔ́ tɔsiɛ̀ gɛ̃n soplaɛ,
ma Lemɛki ma pɔ́ sɔ̃,
gɛ̃n bàaɔ̃kwi ń soplao.*
25 Adamu wùlɛ ń a nɔo lɔ, ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì. A tɔkpàɛ̀ Sɛti,†
asa à mɛ̀ Lua a gba nɛ́ pãle Abɛli pɔ́ Kainu aà dɛ̀ gɛ̃ɛ
ũɛ.
26 Sɛti sɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ì, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Ɛnɔsi. Za zĩbeezĩ ɔ̃ wà
nà Dii sísiawa.

5

Adamu buiɔ
(1Lad 1.1-4)

1 Adamu buiɔ yɑ̃́n kɛ: Gɔɔ pɔ́ Lua gbɛ̃nazĩnaɔ kɛ̀,
à ń kɛ́ láawaɛ.
2 A gɔ̃ɛ kɛ̀ ń nɔɛo, ɔ̃ à báaadàńgu. A tɔkpànɛ́
Gbɛ̃nazĩna.
3 Adamu wɛ̃̀ basoolokwide (130) guu ɔ̃ à nɛ'ì
láawa a taa ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sɛti.
4 Sɛti ia gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ (800), à nɛ́ pãleɔ ì lɔ
gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
5 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basoolokwio (930), ɔ̃ à gà.
6 Sɛti wɛ̃̀ basɔosɔode (105) guu ɔ̃ à Ɛnɔsi ì.
7 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń soplao (807), à nɛ́ pãleɔ
ì lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
8 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔokwi ń plao (912), ɔ̃ à
gà.
9 Ɛnɔsi wɛ̃̀ basiiɔ̃kwide (90) guu ɔ̃ à Kena ì.
10 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń gɛ̃oo (815), à nɛ́ pãleɔ ì
lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
11 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔosɔoo (905), ɔ̃ à gà.

---

* **4:24** Mat 18.22 † **4:25** Bee mɛ̀ gɛ̃ɛ.

12 Kena wɛ̃̀ bàaɔ̃kwide (70) guu ɔ̃ à Maalalee ı̀.
13 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń blao (840), à nɛ́ pãleɔ ı̀
lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
14 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔokwio (910), ɔ̃ à gà.
15 Maalalee wɛ̃̀ bàaɔ̃sɔode (65) guu ɔ̃ à Yɛlɛdi ı̀.
16 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń baakwio (830), à nɛ́
pãleɔ ı̀ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
17 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basɔo sɔosaio (895), ɔ̃ à gà.
18 Yɛlɛdi wɛ̃̀ baswaaɔ̃ ń plaode (162) guu ɔ̃ à Ɛnɔki
ı̀.
19 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ (800), à nɛ́ pãleɔ ı̀ lɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ.
20 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń baswaaɔ̃ ń plao (962), ɔ̃ à
gà.
21 Ɛnɔki wɛ̃̀ bàaɔ̃sɔode (65) guu ɔ̃ à Mɛtusela ı̀.
22 A gbɛa à tɛ̀ Luazi e wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń basɔoo (300), à
nɛ́ pãleɔ ı̀ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
23 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń baswaaɔ̃sɔoo (365),
24 à tɛ̀ Luazi, ɔ̃ wà kùawà, kɛ́ Lua aà sɛ̀* bɔ̀ɔ̀
dṹniau yã́i.
25 Mɛtusela wɛ̃̀ ɔ̀aa do kuɛ'aaɔ̃saide (187) guu ɔ̃ à
Lemɛki ı̀.
26 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃, bao plasai mɛ́ kuo (782),
à nɛ́ pãleɔ ı̀ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
27 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń baswaaɔ̃kwi dosaio (969),
ɔ̃ à gà.
28 Lemɛki kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa doɛ, bao plasai mɛ́ kuo (182),
ɔ̃ à nɛgɔ̃ɛ ı̀.

* **5:24** Ɛbɛ 11.5, Yud 14

29 A tɔkpàɛ̀ Nɔee† à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ bee mɛ́ a wá nɔ̀sɛ
níniwɛ̃ɛ zĩ̀ gbãa pɔ́ wálɛ kɛ Dii lɛkɛa tɔɔlɛɛ yɑ̃́i yɑ̃́
musu.
30 Nɔee ia gbɛa Lemɛki kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃ sɔosai (595),
à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
31 Kɛ́ à kà wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃ ń baswaaɔ̃kwi ń soplao
(777), ɔ̃ à gà.
32 Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń basɔoode (500) guu ɔ̃ à Sɛũ ń
Haũo ń Yafɛtio ì̃.

6

Gbɛ̃nazĩ̀naɔ ɔ̃̀ɔkpaa

1 Kɛ́ gbɛ̃nazĩ̀naɔ nà dasikũawa mɛ́ aalɛ ligua, aalɛ
nɛnɔɛnaɔ i,
2 ɔ̃ Lua nɛ́ɔ* è gbɛ̃nazĩ̀n nɛnɔɛpiɔ kɛfɛũ, ɔ̃ aa ń sɛ́ ń
pɔeɑ̃́wa.
3 Ɔ Dii mɛ̀: Ma Nisĩ̀na aɔ ku gbɛ̃nazĩ̀naɔ guu
gɔɔpiio, asa aa sɑ̃̀sɑ̃ ń dàa yɑ̃́iɛ. Wɛ̃̀ basoolo mɛ́ gɔ̃̀nɛ́.
4 Gbɛ̃́ gbɑ̃̀aɔ ku dṹnia guu gɔɔ bee ń gɔɔ bee gbɛao
lɔ, gɔɔ pɔ́ Lua nɛ́piɔ gbɛ̃nazĩ̀n nɛnɔɛɔ dɔ̃̀ nɔɛɔ ũ, mɛ́ aa
nɛ́ɔ ì̃ńnɔ. An nɛ́piɔ mɛ́ nɛgɔ̃na pɔ́ aa tɔbɔ̀ za káauɔ ũ.
5 Kɛ́ Dii è gbɛ̃nazĩ̀naɔ yɑ̃vɑ̃ikɛ̀ zɔ̃ɔ dṹniau, gɔɔpii
yɑ̃bɛ̃ɛ làasoo ɔ̃ aaì̃ɔ kɛ ado,†
6 ɔ̃ aà pɔ yà gbɛ̃nazĩ̀na pɔ́ á kɛ̀ tɔɔlɛ yɑ̃́ musu. Aà
nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà,
7 ɔ̃ à mɛ̀: Má gbɛ̃nazĩ̀na pɔ́ má kɛ̀ waa tɔɔlɛwaɛ,
gbɛ̃nazĩ̀naɔ ń nɔ̀bɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bãɔ, asa
ma pɔ yà an kɛa yɑ̃́ musuɛ.
8 Ɔ Dii Nɔee wɛgwà.

---

† **5:29** Bee mɛ̀ nɔ̀sɛninia. * **6:2** Sɛti buiɔ (Daa 4.26). † **6:5** Mat
24.37-39, 1Piɛ 3.20

Nɔee yɑ̃́

9 Nɔee buiɔ yɑ̃́n kɛ: Nɔeeá gbɛ̃maaɛ. Aà gɔɔ aàpi
mɛ́ tàae vi̋o, à tɛ̀ Luazi.
10 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ ì gbɛ̃ɔn àaɔ̃, Sɛũ ń Haũo ń Yafɛtio.
11 Gbɛ̃́pii ɔ̃̀ɔkpaa Luaɛ, vãikɛa ń gbãao dṹnia pà.
12 Kɛ́ Lua dṹnia gwà, a è a ɔ̃̀ɔkpà, asa gbɛ̃́pii zɛ́
kolea sɛ̀ɛ.
13 Ɔ Lua ò Nɔeeɛ: Má è gbɛ̃́pii kà kaalɛa, asa an
yɑ̃́i vãikɛa ń gbãao li̋ dṹniaa. Má ń kaalɛ sãnu ń
dṹniaoɛ.
14 Gó'ilɛna kɛ ń lipɛpɛɛo, ní kɛ ń a kpɛaɔ, ní kɔtaa
lɛwà a guu ń a kpɛo.
15 Lá ńyɔ̃ gópi kɛn kɛ: A gbɑ̀̃a àɔ gɑ̀̃si̋suu ɔ̀aa do
ń basɔooɛ, a yàasa gɑ̀̃si̋suu blakwi, a lɛsi̋ sɔ̃ gɑ̀̃si̋suu
baakwi.
16 Pɔ́ku gópia, ní gupua to a lɛ́ zãnguo ń góo
gɑ̀̃si̋suu do. Ní a lɛ́ bɔ a gbɑ̀̃tɛ̃ɛu, ní gópi kpaalɛ lɛɛ
àaɔ̃ didiakɔ̃a.
17 Mapi sɔ̃ má tó i̋ da dṹniaa, kɛ́ mà pɔ́ pɔ́ i̋an
wɛ̃nide kú ń guuɔ kaalɛ píi. Pɔ́ pɔ́ kú dṹnia guuɔ
gaga píi.
18 N beeo ma bàa aɔ kunnɔ, ní gɛ̃ gópi guu ń n
nɛgɔ̃ɛɔ ń n nao ń n nɛ́ɔ naɔ.
19 Ní pɔ́ wɛ̃nide píi sɛ gɛ̃ńnɔ mɛ̀n plapla, kɛ́ aa e
wàɔ ku.
20 Bɑ̃ buiɔ ń nɔ̀bɔ buiɔ ń pɔ́taa'onkuawa buiɔ píi
aa mɔ n kı̋i mɛ̀n plapla, kɛ́ aa e wàɔ ku.
21 Blɛ pɔ́ wi̋ ble píi sɛ́lɛ kãaa á kṹsũa ũ, ápiɔ ń
pɔ́piɔ.
22 Ɔ Nɔee kɛ̀ màa, à yɑ̃́ pɔ́ Lua ɔ̀ɛ kɛ̀ píi.‡

‡ **6:22** Ɛbɛ 11.7

7

I daa dʉ̃́niaa

1 Ɔ Dii ò Nɔeeɛ: Gɛ̃ gó guu ń n bɛdeɔ, asa má è
ḿmɛ ń maamɛɛ tiadeɔ guu.
2 Nɔ̀ɔ pɔ́ wɩ̃ sa'oòɔ sɛ gɛ̃ò da ń sao soplapla, ní nɔ̀ɔ
pɔ́ wɩ̃li sa'oòòɔ sɛ mɛ̀n plapla da ń sao.
3 Bãɔ sɛ gɛ̃ò lɔ da ń sao soplapla, kɛ́ an bui e aaɔ
ku dʉ̃́niau gupiiu.
4 Asa gɔɔ sopla gbɛa má tó lou ma tɔɔlɛ e gɔɔ bla
fãanɛ ń gwãasɩ̃nao, kɛ́ mà pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ má kɛ̀ɔ waa
tɔɔlɛwa píi.
5 Nɔee yã́ pɔ́ Dii òɛ kɛ̀ píi.
6 Gɔɔ pɔ́ í dà dʉ̃́niaa, Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃ɛ.
7 A gɛ̃̀ gó'ilɛna guu ń a nɛ́ɔ ń a nao ń a nɛ́ɔ naɔ, kɛ́
aa e bɔ ípi yã́u.
8 Ɔ nɔ̀ɔ pɔ́ wɩ̃ sa'oòɔ ń nɔ̀ɔ pɔ́ wɩ̃li sa'oòòɔ ń bãɔ ń
pɔ́taa'onkuawaɔ
9 mɔ̀ Nɔee kɩ̃́i gó guu mɛ̀n plapla da ń sao lá Lua
òɛ̀wa.
10 Gɔɔ sopla gbɛa í zɔ̃ɔpi dʉ̃́nia lè.
11 Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃de, a mɔ plaade gɔɔ gɛ̃o ń
plaode zɩ̃́, ɔ̃ ísi pɔ́ kú tɔɔlɛ zíɛ nibɔnaɔ pʉ̃̀na píi, mɛ́
loupɔɔ fɔ̃̀.
12 Lou mà e gɔɔ bla fãanɛ ń gwãasɩ̃nao.
13 Zɩ̃beezɩ̃ Nɔee gɛ̃̀ gó guu ń a nɛ́ɔ Sɛũ ń Haũo ń
Yafɛtio ń a nao ń a nɛ́ɔ naɔ gbɛ̃ɔn àaɔ̃,*
14 ń sɛ̃̀anɔbɔɔ píi ń buiwa ń pɔtuoɔ píi ń buiwa
ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi ń buiwa ń pɔ́ vuaaɔ píi ń
buiwa, bãɔ ń pɔ́ gã̀sɩ̃adeɔ píi.

---

* **7:13** 2Piɛ 2.5

15 Pɔ́ pɔ́ ì weɔ mɔ̀ Nɔee kɨ̋i gó guu bui ń buio mɛ̀n
plapla.
16 Pɔ́ wɛ̃nideɔ bui píi gɛ̃̀ da ń sao lá Lua dɨ̀lɛɛ̀wa.
Ɔ Dii gbatàńlɛ.
17 Lou mà e gɔɔ bla. Kɛ́ í lɛ́ kɑ̃́ɨ̃, ɔ̃ à gó sɛ̀ fɛ̀lɛò
tɔɔlɛa.
18 Ɪ fɛ̀lɛ à kɑ̃̀ɨ̃ maamaa, à dà tɔɔlɛa, ɔ̃ gópi da ía.
19 Ɪ kɑ̃̀ɨ̃ à dà tɔɔlɛa nàai, à kù gbɛ̀sɨ̀sɨ̀ lɛsɨ̀ pɔ́ kú
dṹniauɔla míɔ.
20 Ɪ fɛ̀lɛ kù gbɛ̀sɨ̀sɨ̀piɔla e gɑ̃̀sɨ̀suu gɛ̃o.
21 Pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ ì táa'o tɔɔlɛwaɔ gàga píi, bɑ̃ɔ ń
pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń gbɛ̃nazɨ̀naɔ
píi.
22 Pɔ́ pɔ́ ì we mɛ́ a ku sɨ̀sɨ̀aɔ gàga píi.
23 Pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kú sɨ̀sɨ̀aɔ mɨ̀dɛ píi. Gbɛ̃nazɨ̀naɔ
ń nɔ̀bɔɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń bɑ̃ɔ mɨ̀dɛ dṹnia guu.
Nɔee mɛ́ bɔ̀ ado ń pɔ́ pɔ́ kuaànɔ gó guuɔ.†
24 Ɔ í daa dṹniaa màa e gɔɔ basoplakwi.

8

I goa dṹniaa

1 Nɔee ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔtuo pɔ́ kuaànɔ gó guuɔ píi
yɑ̃́ dɔ̀ Luagu. Kɛ́ à ɨ̃́anapɛ̀ tɔɔlɛwa, ɔ̃ í nà baawa.
2 Ɪsi pɔ́ kú tɔɔlɛ zíɛ nibɔnaɔ ń loupɔɔfɔ̃ao tàta, ɔ̃ lou
kɛ̃̀.
3 Ɪpi lɛ́ ba busɛbusɛ, àlɛ lao e gɔɔ basoplakwi.
4 Mɔ soplade gɔɔ gɛ̃o ń plaode zɨ̃́, gópi dɨ̀ gbɛ̀sɨ̀sɨ̀
pɔ́ wɨ̀ mɛ Alalatawa.
5 Ɪpi lɛ́ lao e mɔ kwideu. Mɔ kwidepi gɔɔ sɛ̃́ia zɨ̃́
gbɛ̀sɨ̀sɨ̀ɔ misonaɔ bɔ̀.

† **7:23** 2Piɛ 3.6

6 Gɔɔ bla gbɛa Nɔee gó fɛnɛnti pɔ́ á bɔ̀ wɛ̃̀,
7 ɔ̃ à gbagbaa gbàɛ. Alɛ vua, ɓ̀ɔ gɛ́ le, ɓ̀ɔ su la, e í gɛ̀
bà tɔɔlɛwa.
8 A̋ felena gbàɛ lɔ, kɛ́ à e dɔ̃ tó í lào tɔɔlɛwa.
9 Kɛ́ felenapi i pɛ́kɓ̋i eo, ɔ̃ à ɛ̀a sùwà gó guu, asa í
daa dṹniaa píiɛ. Nɔee ɔbɔ̀ a kṹ̀ à gɛ̃̀ò gó guu.
10 A kɑ̃́mabò e gɔɔ sopla, ɔ̃ à ɛ̀a felena gbàɛ lɔ.
11 Felenapi ɛ̀a sùwà oosi, à kùla kàso kpaa a lɛ́zɓ̀.
Ɔ Nɔee dɔ̃ kɛ́ í lào tɔɔlɛwa.
12 A kɑ̃́mabò gɔɔ sopla lɔ, ɔ̃ à ɛ̀a felenapi gbàɛ, i ɛa
sùwà lɔo.
13 Nɔee wɛ̃̀ ɔ̀aa àaɔ̃ ń mɛ̀ndoode, a mɔ sɛ̃́ia gɔɔ sɛ̃́ia
zɓ̋, í bà tɔɔlɛwa, ɔ̃ à gópi musu gò. Kɛ́ à gugwà, a è í
làa tɔɔlɛwa.
14 A mɔ plaade gɔɔ baasɔo ń plaode zɓ̋ tɔɔlɛ gi-
igàga.
15 Ɔ Lua yɑ̃'ò Nɔeeɛ à mɛ̀:
16 Bɔ gó guu ń n nao ń n nɛgɔ̃ɛɔ ń n nɛ́ɔ naɔ.
17 Pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kunnɔɔ bɔlɛ píi, bɑ̃ɔ ń nɔ̀bɔɔ ń
pɔ́taa'onkuawaɔ píi, aa fɑ̃aa tɔɔlɛ, aaiɔ nɛ'i, aaiɔ kɑ̃́fɓ̃
dṹnia guu.
18 Ɔ Nɔee bɔ̀ ń a nɛ́ɔ ń a nao ń a nɛ́ɔ naɔ.
19 Nɔ̀bɔɔ píi ń pɔ́taa'onkuawaɔ píi ń bɑ̃ɔ píi ń pɔ́
pɔ́ ɓ̀ táa'o tɔɔlɛwaɔ píi, aa bɔ̀lɛ gó guu bui ń buio.
20 Ɔ Nɔee Dii gbagbakɓ̋i bò. A nɔ̀bɔ ń bɑ̃ pɔ́ wɓ̀
sa'oɔ̀ɔ kṹ̀, ɔ̃ à sa pɔ́ wɓ̀ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ɔ̀òwà.
21 Kɛ́ Dii a gɓ̋mà, à kɛ̀ɛ̀ na, ɔ̃ à làasookɛ̀ à mɛ̀: Má
ɛa láaizɓ̀ tɔɔlɛwa gbɛ̃nazɓ̀na yɑ̃́i lɔo, asa gbɛ̃nazɓ̀na
làasoo ɓ̀ɔ vɑ̃i za aà ɛ̀waasogɔɔɛ. Má ɛa pɔ́ wɛ̃nideɔ
kaalɛ lá má kɛ̀wa lɔo.
22 E dṹnia gɛ àɔ kuò pɔ́tɔ̃a ń pɔkɛkɛao, ɓ̋ana ń
guwɑ̃ao, buziɛ ń saɛo, fɑ̃anɛ ń gwɑ̃asɓ̋nao, a kee a

midɛo.

9

Lua bàa kua ń Nɔeeo

1 Ɔ Lua báaadà Nɔeegu ń aà nɛ́ɔ, a òné: A̋ɔ nɛ'i àɔ
kə́fì, í dʊ́nia pa.*
2 Nɔ̀bɔɔ ń bãɔ ń pɔ́taa'onkuawaɔ ń kpɔɔ píi aaɔ á
vı̏a vı̏. Ma ń naɛ́ á ɔzı̏ɛ.†
3 Pɔ́ pɔ́ ì táa'oɔ píi aaɔ dɛ á pɔblea ũ.‡ Ma ń kpáwá
píiɛ, lá ma blɛ pɔ́ ì bɔlɛ tɔɔlɛwaɔ kpàwá yãawa.§
4 A̋ma ásuli nɔ̀ɔ pɔ́ wi a kòlokpao soo, asa a au mɛ́
a wɛ̃ni ũ.*
5 Má á au pɔ́ dɛ á wɛ̃ni ũ tɔsiɛ́ɛ. Tó nɔ̀ɔ gbɛ̃dɛ̀, ge
tó gbɛ̃́ a gbɛ̃́dee dɛ̀, má aà au tɔsiɛ̀. Má tɔsi gbɛ̃́ pɔ́ a
gbɛ̃́dee dɛ̀wa.†
6 Tó gbɛ̃́ gbɛ̃dɛ̀, wàli ade dɛ, asa ma gbɛ̃nazı̏na kɛ̀
ma taa ũɛ.‡
7 A̋ɔ nɛ'i àɔ kə́fì, í li dʊ́niaa, íɔ kɔ̋.
8 Lua yã'ò Nɔeeɛ ń aà nɛ́ɔ lɔ à mɛ̀:
9 Ma bàa aɔ kúánɔ ń á buiɔɛ,
10 ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kúánɔ aa bɔ̀ gó guuɔ píi, bãɔ ń
pɔtuoɔ ń sɛ̃̀anɔbɔɔ ń pɔ́ pɔ́ kú tɔɔlɛwaɔ píi.
11 Ma bàa aɔ kúánɔɛ. Má pɔ́ wɛ̃nideɔ midɛ píi ń í
daa dʊ́niaao lɔo. Í a da dʊ́niala à kaalɛ lɔo.§
12 Ɔ Lua ɛ̀a mɛ̀: Ma bàa aɔ kúánɔ ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́
kúánɔɔ e gɔɔpiiɛ. A seelan kɛ:
13 Má a nàali bɔ louwa ma bàa kua ń dʊ́niao
seela ũ.
14 Tó má tò lou sı̏si mɛ́ nàali bɔ̀wà,

---

* **9:1** Daa 1.28 † **9:2** Zaa 3.7 ‡ **9:3** 1Tim 4.3-4 § **9:3** Daa 1.29
* **9:4** Zı̏n 15.20 † **9:5** Bɔa 20.13 ‡ **9:6** Daa 1.26 § **9:11** Isa 54.9

15 lá ma bàa kúánɔ ń pɔ́ wɛ̃nide bui píio, a yā́ ali
dɔmaguɛ. Má tó ī zɔ̃ɔkũ à pɔ́ wɛ̃nide kaalɛ píi lɔo.
16 Tó ma nàali è louwa, ma bàa kua ń pɔ́ wɛ̃nide
bui píio e gɔɔpii yā́ ali dɔmaguɛ.
17 Ɔ Lua ò Nɔeeɛ: Ma bàa kua ń pɔ́ wɛ̃nide pɔ́ kú
dṹnia guu píio seelan we.

Nɔee nɛ́ɔ

18 Nɔee nɛ́ pɔ́ aa bɔ̀lɛ gó guuɔ tɔ́n kɛ: Sɛũ, Haũ,
Yafɛti. Haũ mɛ́ Kanaa de'ia ũ.
19 Nɔee nɛ́ɔn we gbɛ̃ɔn àaɔ̃. An buiɔ mɛ́ kpálɛ
dṹnia guu píi.
20 Nɔeeá sɛ̀̃wanaɛ, ɔ̃ à vɛ̃ɛbu kɛ̀.
21 Kɛ́ à vɛ̃ɛmì̃ à kã̀, ɔ̃ aà pɔ́ɔ pì̃liwà a kpɛ́u.
22 Kɛ́ Kanaa de'ia Haũ ń mae puizi è, à bɔ̀ gɛ ò Sɛũɛ
ń Yafɛtio.
23 Ɔ Sɛũ ń Yafɛtio ulada sɛ̀ wa kà ń gã̀u ń pla, aa
táa'ò ń kpɛo, an aɛ dɔa gupã̂le oi kɛ́ aasu ń mae
puizi eo yā́i, aa gɛ̀ ń mae puizi ùlɛò.
24 Kɛ́ Nɔee vɛ̃ɛ wèewà à vù, a mà lá a nɛ́ gbɛzã kɛ̀ɛ,
25 ɔ̃ à mɛ̀:
Kanaa* a gɔ̃ láaipɔ ũɛ,
ɔ̃mɛ aɔ a gbɛ̃́ɔ zɔnkɛ̃sãna ũ.
26 Ɔ à mɛ̀:
Wà Dii Sɛũ† Lua sáaukpa,
Kanaa buiɔ aaɔ dɛ Sɛũ buiɔ zɔɔ ũɛ.
27 Lua kā́ñakɛ Yafɛtiɛ,‡
Yafɛti buiɔ bɛkpa ń Sɛũ buiɔ,
Kanaa buiɔ aaɔ dɛ Yafɛti buiɔ zɔɔ ũɛ.
28 Ī daa dṹniaa gbɛa Nɔee kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń basoplak-
wio (350).

* **9:25** Bee mɛ̀ mì̃siilɛna. † **9:26** Bee mɛ̀ tɔ́. ‡ **9:27** Bee mɛ̀ kā́ña.

29 A̋ kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa síiɔ̃ ń basoplakwioɛ (950), ɔ̃ à gà.

10

Nɔee buiɔ
(1Lad 1.5-23)

1 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ Sɛũ ń Haũo ń Yafɛtio ń ń nɛgɔ̃ɛ pɔ́ aa
ì í daa dű́niaa gbɛaɔ yấn kɛ:
2 Yafɛti nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Gomɛɛ, Magɔgu, Mɛdɛ,
Gɛlɛsi, Tubali, Mɛsɛki ń Tilasio.
3 Gomɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Asɛnazi, Lifa, Tɔgaama.
4 Gɛlɛsi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛlisa, Taasisi, Sipi, Lodani.
5 Buipiɔ mɛ́ lı̃gua ísiagɛɛwa, aa kɔ̃kpaalɛ̀ bùsu ń
bùsuo, bui ń buio daɛdaɛ, baade ń a buiyão.
6 Haũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Etiopi, Egipi, Libii, Kanaa.
7 Etiopi nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Saba, Avila, Sabata, Laama
ń Sabatɛkao. Laama nɛgɔ̃ɛɔn Seba ń Dedão ũ.
8 Niũlodiá Etiopi buiɛ lɔ. Ɔmɛ dű́nia nɛgɔ̃n tɔde
sɛ̃́ia ũ.
9 A dɛ Diiɛ toensa ũ. A yấi tò wì mɛ: Lán Niũlodi
dɛ toensa ũ Diiɛwa.
10 Babiloni bùsu pɔ́ à kiblɛ̀wà káau mɛɛwiaɔn
Babɛli ń Ɛlɛkio ń Akadio ń Kalenɔo.
11 Bɔa we à gɛ̀ Asili bùsuu, ɔ̃ à Niniva kàlɛ ń
Leobotiio ń Kalao
12 ń Lɛsɛ̃ pɔ́ kú Niniva zãnguo ń Kala pɔ́ dɛ
mɛɛwia zɔ̃ɔ ũo.
13 Egipi buiɔn kɛ: Ludi buiɔ, Anaũ buiɔ, Lɛaba
buiɔ, Nafɛtu buiɔ,
14 Patusi buiɔ, Kasulu buiɔ, Kɛlɛti bui pɔ́ Filitɛ̃ɔ bɔ̃
ń guuɔ.
15 Kanaa nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Sidɔ̃ buiɔn kɛ: Iti buiɔ,
16 Yebusi buiɔ, Amɔle buiɔ, Giigasi buiɔ,
17 Ivi buiɔ, Aaka buiɔ, Sini buiɔ,

18 Aavadi buiɔ, Zɛmali buiɔ, Amata buiɔ. Kanaa
buipiɔ lı̏gua gbɛzãɛ,
19 an bùsu zɛlɛn kɛ: Bɔa za Sidɔ̃ gɛa Gelaa pɔ́ kú
Gaza saɛ e Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo ń Ademao ń Zeboiũ pɔ́
kú Lasa saɛo.
20 Haũ nɛgɔ̃ɛɔn we bui ń buio, bùsu ń bùsuo
daɛdaɛ, baade ń a buiyão.
21 Yafɛti dãuna Sɛũ buikɛ̀ lɔ. Ɔmɛ Ɛbɛlu buiɔ dezi
káau ũ.
22 Sɛũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Elaũ, Asili, Aapasa, Ludi,
Alaũ.
23 Alaũ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Uzu, Hulu, Getɛɛ, Mɛsɛki.
24 Aapasa mɛ́ Sela ı̏, ɔ̃ Sela Ɛbɛlu ı̏.
25 Ɛbɛlu nɛgɔ̃ɛɔ ı̏ pla. Ado tɔ́n Pɛlɛgi,* asa aà gɔɔ ɔ̃
wà kɛ̏kɔ̃wa dṹnia guu. Aà dãuna tɔ́n Yotã.
26 Yotã nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Alɛmɔda, Sɛlɛfi, Azemavɛ,
Yela,
27 Adolaũ, Uzali, Dikala,
28 Obali, Abimaɛ, Seba,
29 Ofii, Avila, Yobaba. Yotã nɛgɔ̃ɛɔn we píi.
30 Bɔa Mɛsa gɛa Sefaa ń gbɛ̀sı̏sı̏ pɔ́ kú gukpɛ oiɔ mɛ́
ń bùsu ũ.
31 Sɛũ nɛgɔ̃ɛɔn we píi bui ń buio, bùsu ń bùsuo
daɛdaɛ, baade ń a buiyão.
32 Nɔee nɛgɔ̃ɛɔ buiɔn we daɛdaɛ bùsu ń bùsuo. An
kı̋i dṹnia bui píi bɔ̀u, aa lı̏gua í daa dṹniaa gbɛa.

11

Babɛli kpɛdidiakɔ̃a

1 Dṹnia guu yãa píi bui mɛ̀ndoɛ, yấ doũ wı̏ o.

---

* **10:25** Bee mɛ̀ kɛ̃aa.

2 Lá gbɛ̃́ɔ lɛ́ sɔ̃kɨ̃ikpakpa gukpɛ oi, kɛ́ aa kà Ba-
biloni bùsu gusalalau, ɔ̃ aa zɔ̃̀lɛ we.
3 Aa òkɔ̃ɛ: Wà gɛ wà bilikibɔ, wí kpasa maamaa.
Biliki mɛ́ ń gbɛ ũ, kɔtaa mɛ́ ń sɨ̃maa ũ.
4 Ɔ aa mɛ̀: Wà mɛɛwia kálɛ wà kpɛdidiakɔ̃a bo,
a misona zɔ̃ luabɛwa. Wà wázɨ̃a tɔbɔ, kɛ́ wásu gɔ̃
gbándodo dṹnia guuo yã́i.
5 Ɔ Dii pɨ̃la à mɛɛwiapi gwà ń kpɛ́ lɛsɨ̃ pɔ́
gbɛ̃nazɨ̃naɔ bòo.
6 Ɔ à mɛ̀: Ampii an bui doũɛ, yã́ doũ aaɨ̃ o, ɔ̃ yã́ pɔ́
aa bɔ̀ɔ̀n laa? Yã́ pɔ́ aa a làasookɛ̀, tiasa aa kɛɛ, pɔe a
kpánɛ́ a guu lɔo.
7 Wà pila gɛ́ we wà ń yã́ yãalɛnɛ́, kɛ́ aasu kɔ̃ yãma
lɔo.
8 Ɔ Dii ń fãaa we gbándodo dṹnia guu píi, ɔ̃ aa ń
mɛɛwia kálɛa tò.
9 Ayãmɛto wà tɔkpà wɛ̃́lɛpiɛ Babɛli,* asa wekɨ̃i ɔ̃
Dii tò dṹnia bui píi yã́ bɔ̀u. Za wekɨ̃i à ń fãaa dṹnia
guu píi.

Sɛũ ń Telao buiɔ (1Lad 1.24-27)

10 Sɛũ buiɔ yã́n kɛ: Sɛũ wɛ̃̀ basɔode guu ɔ̃ à Aapasa
ɨ̃ í daa dṹniaa gbɛa wɛ̃̀ pla.
11 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń basɔoo, à nɛ́ pãleɔ ɨ̃ lɔ
gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
12 Aapasa wɛ̃̀ bla sɔosaide guu ɔ̃ à Sela ɨ̃.
13 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń àaɔ̃o, à nɛ́ pãleɔ ɨ̃ lɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ.
14 Sela wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Ɛbɛlu ɨ̃.

---

* **11:9** Bee mɛ̀ yãalɛ. Zia 16.19, 17.5, 18.2

15 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń àaɔ̃o, à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ gɔ̃ɛɔ
ń nɔɛɔ.
16 Ɛbɛlu wɛ̃̀ baakwi ń síiɔ̃ode guu ɔ̃ à Pɛlɛgi ì̃.
17 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa pla ń baakwio, à nɛ́ pãleɔ ì̃
lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
18 Pɛlɛgi wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Leu ì̃.
19 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń kɛ̃okwio, à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ
gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
20 Leu wɛ̃̀ baakwi ń plaode guu ɔ̃ à Selugi ì̃.
21 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń soplao, à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ
gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
22 Selugi wɛ̃̀ baakwide guu ɔ̃ à Nakɔɔ ì̃.
23 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ ɔ̀aa do, à nɛ́ pãleɔ ì̃ lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
24 Nakɔɔ wɛ̃̀ baakwi dosaide guu ɔ̃ à Tela ì̃.
25 A gbɛa à kɛ̀ wɛ̃̀ basoolo mɛ̀ndosai, à nɛ́ pãleɔ ì̃
lɔ gɔ̃ɛɔ ń nɔɛɔ.
26 Tela wɛ̃̀ bàaɔ̃kwide guu ɔ̃ à Ablaũ ń Nakɔɔo ń
Halanao ì̃.
27 Tela buiɔ yã́n kɛ: Tela Ablaũ ń Nakɔɔo ń
Halanao ì̃, ɔ̃ Halana Lɔtu ì̃.
28 Halana gà a mae Tela wáa Ulue, Babiloni
bùsuu, gu pɔ́ wà aà ì̃u.
29 Ablaũ ń Nakɔɔo nɔsɛ̀. Ablaũ na tɔ́n Salai, Nakɔɔ
na sɔ̃ ɔ̃n Halana nɛ́ Milika ũ. Halanapi mɛ́ Isika ì̃ lɔ.
30 Salaiá fiiɛ, i nɛ'io.
31 Ɔ Tela a nɛ́ Ablaũ ń a tɔũna Lɔtuo ń Ablaũ
na Salaio sɛ̀ bɔ̀lɛ́nnɔ Ulu, Babiloni bùsuu, aalɛ gɛ́
Kanaa bùsuu. Kɛ́ aa kà Halana, aa zɔ̃̀lɛ we.
32 Tela wɛ̃̀ ɔ̀aa do ń sɔoode guu ɔ̃ à gà Halana.

12

Dii oa Ablaũɛ aà bɔ a bùsuu

1 Dii ò Ablaũɛ: Bɔ n bùsuu n buiɔ guu n mae bɛ,
ní gɛ́ bùsu pɔ́ má ɔlɔnɛu.*
2 Má tó n bui dasikũ.
Má báaadangu, mí n tɔbɔ,
n kı̋i ɔ̃ wàli ɛ̀fãai eu.
3 Má báaada gbɛ̃́ pɔ́ aa samaa'onɛɔgu,
mí gbɛ̃́ pɔ́ aa savãi'onɛɔ ká.
Dṹnia bui píi a ɛ̀fãai e n sabai.†
4 Ɔ Ablaũ dàzɛu lá Dii òɛwa. Lɔtu gɛ̀aànɔ. Aà wɛ̃̀
basiiɔ̃ sɔosaideu ɔ̃ à bɔ̀ Halana
5 ń a na Salaio ń a vı̀i nɛ́ Lɔtuo ń ń àizɛɛ pɔ́ aa vı̀ɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ aa è Halanaɔ. Màa aa bɔ̀ Halana aa dà Kanaa
zɛ́u.
Kɛ́ aa kà we,
6 aa pà̃ bùsupia e aa kà Mɔle gbɛ̃́nɛli kı̋i Sikɛũ.
Kanaaɔ ku bùsupiu gɔɔ bee.
7 Ɔ Dii bɔ̀ mɔ̀ Ablaũwa à mɛ̀: Má bùsuɛ bee kpa n
buiɔwaɛ.‡ Ɔ à Diipi gbagbakı̋i kɛ̀ we.
8 Kɛ́ à fɛ̀lɛ we, à mipɛ̀ gbɛ̀sı̋sı̋ pɔ́ kú Bɛtɛli
gukpɛɔwa, ɔ̃ à bòokpà we, Bɛtɛli ku bɛ'aɛ oi, Ai ku
gukpɛ oi. A Dii gbagbakı̋i bò we lɔ, ɔ̃ à aà sı̋si.
9 Ɔ à dàzɛu lɔ, à mipɛ̀ Nɛgɛvɛwa.
10 Kɛ́ imina kà bùsupiu, ɔ̃ Ablaũ gɛ̀ gɔɔplakɛi
Egipi, asa iminapi kɛ̀ zàiɛ.
11 Kɛ́ à kà kãi ń Egipio, a ò a naɛ: Má dɔ̃ nɔanan n
ũ.
12 Tó Egipiɔ n e, aa mɛ ma nan n ũ, aa ma dɛɛ, aai
n tó.

---

* **12:1** Zı̋n 7.2-3, Ɛbɛ 11.8 † **12:3** Zı̋n 3.25, Gal 3.8 ‡ **12:7** Daa 13.15, 15.18, 17.8, Zı̋n 7.5, Gal 3.16

13 Onɛ́ ma dãen§ n ũ, kɛ́ wà e ma kũ ɔplapla n yãi.
Lá ńyɔ̃ ma misin we.
14 Kɛ́ aa kà Egipi, Egipiɔ è nɔɛpi maa kɛ̀ zài.
15 Kɛ́ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ ȉwaɔ aȁ è, aa aȁ maabȍɛ̀, ɔ̃
wà aȁ sɛ̀ gɛ̃̀ȍ Falaɔ̃ɔɛ a bɛ.
16 Ɔ à Ablaũ yàaekɛ̀ maamaa aȁ yãi, à sãɔ kpàwà
ń zuɔ ń zàa'ȉnaɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ ń yiongoɔ.
17 Ɔ Dii gyã pãsȉɔ kà Falaɔ̃ɔgu ń a bɛdeɔ Ablaũ
napi yãi.
18 Ɔ Falaɔ̃ɔ Ablaũ sȉsi a ȍɛ̀: Bɔ́ yã́ ń kɛ̀mɛɛ màai?
Bɔ́yãi ni oimɛɛ n naɛo ni?
19 Akɛa n mɛ̀ n dãeɛ, ɔ̃ ma aȁ sɛ̀ nɔ ũi? N nɔ kɛ! N
n pɔ́ sɛ taȍ.
20 Falaɔ̃ɔ yã'ȍ a gbɛ̃́ɔnɛ Ablaũ yã́ musu, ɔ̃ aa gɛ̀ zɛ̀ɛ̀
ń a nao ń a àizɛɛɔ píi.

13

Ablaũ kɛ̃akɔ̃wa ń Lɔtuo

1 Ɔ Ablaũ bɔ̀ Egipi à sù Nɛgɛvɛ ń a nao ń a àizɛɛɔ
píi ń Lɔtuo.
2 Ablaũá ɔdeɛ, a pɔtuoɔ vȉ dasi ń ánusuo ń vuao.
3 Bɔa Nɛgɛvɛ à sɔ̃kȉikpàkpa e à gɛ̀ kàȍ Bɛtɛli, gu pɔ́
à bȍokpàu káau Bɛtɛli zãnguo ń Aio,
4 gu pɔ́ à sa'okȉi bòu yãa. Ɔ à Dii sȉsi we.
5 Lɔtu ȉɔ bɛ ń Ablaũo sãnu. A sãɔ ń zuɔ ń
zwȁakpɛɔ vȉ sɔ̃.
6 An pɔtuoɔ dasi, gupi sɛ̃ i mɔ́má ḿpiio. A yãi aa
fɔ̃ wàɔ ku sãnu lɔo.
7 Ɔ lɛkpaa gɛ̃̀ Ablaũ pɔdãnaɔ ń Lɔtu pɔdãnaɔ guu.
Zȉbeezȉ sɔ̃ Kanaaɔ ń Pɛliziɔ ku bùsupiu.

§ **12:13** Daa 20.2, 26.7

8 Ɔ Ablaũ ò Lɔtuɛ: A maa lɛkpaa àɔ kú wá
zãnguoo, ge ma pɔdãnaɔ ń n pɔdãnaɔ zãnguoo, asa
wá daɛ doũɛ.
9 Bùsu gwa da n aɛ píi. Wà kɛ̃aa. Tó n gɛ ɔzɛɛi, mí
gɛ́ ɔplaai. Tó n gɛ ɔplaaiɛ sɔ̃, mí gɛ́ ɔzɛɛi.
10 Kɛ́ Lɔtu gugwà, a è Yuudɛ̃ guzulɛ píi mɔ̀sɛ
vi̋ maamaaɛ. E Dii àɔ gɛ́ Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo kaalɛi,
guzulɛpi dɛ lán Dii luwa,* lán Egipi bùsuwa, e à gɛ̀
pɛ̀ Zoaawa.
11 Ɔ Lɔtu Yuudɛ̃ guzulɛ sɛ̀ píi. Aa kɛ̃̀kɔ̃wa, ɔ̃ Lɔtu
dàzɛu gukpɛ oi.
12 Ablaũ gɔ̃̀ Kanaa bùsuu, mɛ́ Lɔtu ku Yuudɛ̃
guzulɛ wɛ̃́lɛɔ zãnguo. A bòokpà Sɔdɔũ saɛ.
13 Sɔdɔũdeɔ sɔ̃ aa vãiɛ, duunkɛn saɔn ń ũ Diiɛ.
14 Lɔtu taa gbɛa Dii ò Ablaũɛ: Gu pɔ́ ń zɛu, wɛsɛ ǹ
gugbãntoo ń gɛɔmidɔki̋o ń gukpɛo ń bɛ'aɛo gwa.
15 Tɔɔlɛ pɔ́ ń èɛ píi, má n gbaɛ, iɔ dɛ mpi ń n buiɔ
pɔ́ ũ e gɔɔpii.
16 Má tó n buiɔ dasikũ lán bùsu'ũfãawa. Tó gbɛ̃e
a fɔ̃ bùsu'ũfãa nao, a fɔ̃ n buiɔ nao sɔ̃ɛ.
17 Fɛlɛ bɛbɛbɛbɛ bùsupi guu, ní a gbã̀a ń a yàasao
gwa, asa má n gbaɛ.
18 Ablaũ fɛ̀lɛ gɛ̀ bòokpà Mamale gbɛ̃́nɛli pɔ́ kú
Hɛblɔ̃ɔ ki̋́, ɔ̃ à Dii gbagbaki̋ bò we.

14

Ablaũ Lɔtu suabaa

1 Zi̋ewa Babiloni bùsu kí Amafɛli ń Ɛlasaa bùsu kí
Aliokio ń Elaũ bùsu kí Kɛdɔlaomɛɛo ń Goiũ bùsu kí
Tidalio

---

* **13:10** Daa 2.10

2 aalɛ zi̍ka ń Sɔdɔũ kí Belao ń Gɔmɔɔ kí Biisao ń
Adema kí Sinabio ń Zeboiũ kí Semɛbɛɛo ń Bela pɔ́
wi̍ mɛ tia Zoaa kíao.
3 Kía gbɛ̃ɔn sɔɔpiɔ kɔ̃ kȁaa píi Sidiũ guzulɛu. Ɔmɛ
I̍sida Wiside ũ tia.
4 Aai̍ɔ falubɔ Kɛdɔlaomɛɛɛ à kà wɛ̏ kuɛpla. A wɛ̏
kuɛ'aaɔ̃de ɔ̃ aa gi̍ bɔiɛ̀.
5 A wɛ̏ gɛ̃o mɛ̀ndosaide ɔ̃ Kɛdɔlaomɛɛ ń kía pɔ́
kuaànɔɔ mɔ̀. Ɔ aa zi̍blè Lefaiɔwa Asalo Kaanaiũ.
Aa zi̍blè Zuziɔwa Haũ. Aa zi̍blè Ɛmiɔwa Save
Kiliataiũ.
6 Aa zi̍blè Oliɔwa an gbɛ̀si̍si̍ pɔ́ wi̍ mɛ Seiwa e à gɛ̀
pɛ̀ Ɛlipalana guwaiwaiwa.
7 Ɔ aa ɛ̀a sù Misipa nibɔnai, ɔ̃ wi̍ mɛ tia Kadɛsi. Aa
zi̍blè Amalɛki bùsuwa píi ń Amɔle bui pɔ́ kú Asasɔ̃
Tamaaɔwa lɔ.
8 Ɔ Sɔdɔũ kía ń Gɔmɔɔ kíao ń Adema kíao ń
Zeboiũ kíao ń Bela pɔ́ wi̍ mɛ tia Zoaa kíao fɛ̀lɛ gɛ̀
zi̍kaińnɔ Sidiũ guzulɛu.
9 Aalɛ zi̍ka ń Elaũ bùsu kíao ń Goiũ bùsu kíao ń
Babiloni bùsu kíao ń Ɛlasaa bùsu kíao. Kía gbɛ̃ɔn
síiɔ̃piɔ lɛ́ zi̍ka ń kía gbɛ̃ɔn sɔɔɔ.
10 Sidiũ guzulɛ kɔtaa ɛ vi̍ dasi. Kɛ́ Sɔdɔũ kía ń
Gɔmɔɔ kíao lɛ́ bàalɛ, ɔ̃ aa kwɛ̀ a guu, ɔ̃ an gbɛ̃́ ki̍niɔ
bàalɛ̀ gɛ̀ gusi̍si̍deu.
11 Zi̍̀blenaɔ Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo àizɛɛɔ ń ń pɔbleaɔ sɛ̀lɛ
píi aa tàò.
12 A mɔ lè Ablaũ vi̍̀i nɛ́ Lɔtu ku Sɔdɔũ, ɔ̃ aa aà kũ̏
wà tàò ń aà àizɛɛɔ lɔ.
13 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ pi̍limá gɛ ò Ɛbɛlu bui Ablaũɛ Mamale
gbɛ̃́nɛliɔ ki̍́i. Mamale ń a dãunaɔ Ɛsikɔli ń Anɛɛoá
Amɔle buiɔnɛ, an lɛ́ doũ ń Ablaũo.

14 Ké Ablaũ mà wà a daɛ kũ̀ wà tàò, ɔ̃ à a bɛ zi̋gɔ̃ɔ
sɛ̀lɛ gbɛ̃ɔn ɔ̀aa do ń basoolo plasaio (318), à pɛ̀lɛ
kíapiɔzi, ɔ̃ à ń lé Dã.
15 Ɔ à a gbɛ̃́ɔ kpaalɛ̀, ɔ̃ aa si̋ńgu gwãasi̋na. Aa
zi̋blèmá aa pɛ̀má e Hoba, Damasi gugbȃntoo oi.
16 A ɛ̀a sù ń àizɛɛpiɔ píi ń a vi̋i nɛ́ Lɔtuo ń aà àizɛɛɔ.
A̋ sù ń nɔɛɔ ń gbɛ̃pȃleɔ lɔ.
17 Ké Ablaũ zi̋blè Kɛdɔlaomɛɛwa ń kía pɔ́
kuaànɔɔ, àlɛ su, ɔ̃ Sɔdɔũ kí bɔ̀ dàaàlɛ Save guzulɛ pɔ́
wi̋ mɛ tia Kía Guzulɛu.
18 Ɔ Salɛma kí Mɛkizɛdɛ* mɔ̀ ń pɛ̃ɛo ń vɛ̃ɛo. Aàpiá
Lua Musude gbàgbanaɛ.
19 Ɔ à samaa'ò Ablaũɛ à mɛ̀:
Lua Musude musu ń zi̋́lɛo Kɛna báaada Ablaũgu.
20 Wà Lua Musude sáaukpa!
A̋ n ibɛɛɔ nànɛ n ɔzi̋.
Ɔ Ablaũ pɔ́ pɔ́ a ɛ̀ɔ kwide kpàwà píi.
21 Sɔdɔũ kía ò Ablaũɛ: Ma gbɛ̃́ɔ kpaa, níɔ àizɛɛ kũa
n pɔ́ ũ.
22 Ɔ Ablaũ òɛ̀: Má si̋ ń Dii Lua Musude musu ń zi̋́lɛo
Kɛnao,
23 má n pɔe sɛo, baa kyale niba, kɛ́ ńsu o ḿmɛ ń tò
ma kɛ ɔde ũo yȃ́i.
24 Má pɔe sɛo, sema pɔ́ pɔ́ ma gbɛ̃́ɔ blè bàasio. A̋ma
Anɛɛ ń Ɛsikɔlio ń Mamale pɔ́ aa gɛ̀manɔɔ, to aa ń baa
sɛ́.

15

Lua bàa kua ń Ablaũo

1 Bee gbɛa Dii yã'ò Ablaũɛ wɛ́pungu'ea guu à mɛ̀:
Ablaũ! N̋su to vi̋a n kũo.

* **14:18** Soũ 110.4, Ɛbɛ 7.1-10

Mámɛ má n sɛ̀ngbao ũ,
n asea aɔ zɔ̃ɔ maamaaɛ.
2 Ɔ Ablaũ mɛ̀: Dii Lua, bɔ́ ńyɔ̃ ma gbai? Má nɛ́ vi̋o.
Damasi gbɛ̃́ Ɛliɛzɛɛ mɛ́ aɔ dɛ ma bɛ túbiblena ũ.
3 Lá ni ma gba nɛ́o, ma bɛ zi̋kɛnapi mɛ́ aɔ dɛ ma
túbiblena ũ.
4 Ɔ Dii òɛ̀: Aàpi mɛ́ aɔ dɛ n túbiblena ũo. Nɛ́ pɔ́ a bɔ
n plɛu mɛ́ aɔ dɛ n túbiblena ũ.
5 Ɔ à bɔ̀aànɔ bàasi à mɛ̀: Musu gwa ǹ saanaɔ nao,
tó ńyɔ̃ fɔ̃́. Beewa ɔ̃ n buiɔ aaɔ dasi.*
6 A̋ Dii náaikɛ̀, ɔ̃ Dii tò yã́ bɔ̀aànɔ na a náai pɔ́ a kɛ̀
yã́i.†
7 A òɛ̀ lɔ: Mámɛmaa Dii, mámɛ ma n bɔ Ulu, Ba-
biloni bùsuu, kɛ́ mà bùsuɛ bee kpama yã́i.
8 Ɔ Ablaũ mɛ̀: Dii Lua, kpelewa máɔ dɔ̃ kɛ́ aɔ dɛ ma
pɔ́ ũi?
9 A wèwà à mɛ̀: Zununu wɛ̃̀ àaɔ̃ sɛ́ ń bleda wɛ̃̀ àaɔ̃o
ń sã̀sa wɛ̃̀ àaɔ̃o ń felentɛ̃nao ń felenguuluo.
10 Ɔ à pɔ́piɔ sɛ̀ píi à ń paapaa à ń goaa, ɔ̃ à ń kálɛ à ń
aɛdɔ̀dɔkɔ̃wa, ã̀ma i bãɔ paapaao.
11 Kɛ́ yãamusuɔ mɔ̀ pɛ̀pɛ nɔ̀ɔpiɔwa, ɔ̃ Ablaũ ń yá.

12 Kɛ́ i̋atɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, izɔ̃ɔ dà Ablaũla, ɔ̃ gusia zɔ̃ɔ pɔ́
tò vi̋a aà kũ̀ kùaàla.

13 Ɔ Dii òɛ̀: Nyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ n buiɔ aaɔ dɛ nibɔɔ ũ bùsu pɔ́
dɛ ń pɔ́ ũo guu, aaiɔ zɔble we, wiɔ i̋adamá e wɛ̃̀ ɔ̀aa
pla.‡

14 A̋ma má yã́kpalɛkɛ ń bui pɔ́ aalɛ zɔblenɛ́ɔ, n
buiɔ aai bɔlɛ ń àizɛɛ zɔ̃ɔo.§

* **15:5** Lom 4.18, Ɛbɛ 11.12 † **15:6** Lom 4.3, Gal 3.6, Zaa 2.23
‡ **15:13** Bɔa 1.1-14, Zi̋n 7.6 § **15:14** Bɔa 12.40-41, Zi̋n 7.7

15 Mpi sɔ̃ ńyɔ̃ɔ aafiaɛ e ǹ gɛ ǹ zikũò, ní gbasa ta n
deziɔ kɨ̃́i, wi n vɨ̀.
16 N sɔ̃kpaɛɔ mɛ́ aa ɛa su la, asa Amɔleɔ duuna i
pa yãao.
17 Kɛ́ ɨ̀atɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u, gu sɨ̀, ɔ̃ Ablaũ è kɨ̃̀na pɔ́ lɛ́ súɛlɛbɔ
ń tɛ́vuao* lɛ́ gɛ̃ nɔ̀ɔ pɔ́ á pàapaapiɔ zãnguo.
18 Zɨ̀beezɨ̀ Dii mɛ̀ a bàa aɔ kú ń Ablaũo à mɛ̀: Má
bùsuɛ bee kpa n buiɔwaɛ za Egipi zɛ́ swai e swa zɔ̃ɔ
pɔ́ wɨ̀ mɛ Uflatai,
19 bùsu pɔ́ Keniɔ kuu ń Kenaziɔ ń Kamɔniɔ
20 ń Itiɔ ń Pɛliziɔ ń Lefaiɔ
21 ń Amɔleɔ ń Kanaaɔ ń Giigasiɔ ń Yebusiɔ.

16

Hagaa ń a nɛ́ Isimaɛlao

1 Ablaũ na Salai i nɛ'io. A zɔnɔɛ vɨ̀ Egipi gbɛ̃́ ũ, wɨ̀
mɛ Hagaa.
2 Ɔ Salai ò Ablaũɛ: Lá Dii ma kɛ fɨ̃i ũɛ, wúlɛ ń ma
zɔnɔɛo. Má gí nɛ́ɔ ei aà sabaia? Ɔ Ablaũ Salai yãmà.
3 Ablaũ wɛ̃̀ kwi kɛa Kanaa bùsuu gbɛa ɔ̃ Salai a zɔ
Hagaa kpàwà nɔ ũ.
4 Ablaũ wùlɛaànɔ, ɔ̃ à nɔsɨ̀. Kɛ́ a è á nɔsia, à dɔ̀ɛ a
diiwa.
5 Ɔ Salai ò Ablaũɛ: Tàae pɔ́ wa kɛ̀mɛɛ gɔ̃̀ n yã́ ũɛ.
Ma a zɔ kpàma. Kɛ́ a è á nɔsia, ɔ̃ ɨ̀ɔ dɔ́ɛa. Mpi ń
mapio, Dii mɛ́ a yã́gɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ.
6 Ɔ Ablaũ wèwà à mɛ̀: N zɔ ku n pɔ́ ũɛ. Kɛɛ̀ lá ń
yeiwa. Kɛ́ Salai ɨ̀adàwà, ɔ̃ à bàalɛ̀ɛ̀.
7 Dii Malaika aà è nibɔna kɨ̃́i gbáau, nibɔnapi ku
Sulu zɛ́ saɛɛ.

* **15:17** Bɔa 3.2, 13.21, 19.18

8 Ɔ à aà là à mɛ̀: Salai zɔnɔɛ Hagaa, n bɔ má ni?
Nlɛ gɛ́ má ni? Ɔ a wèwà à mɛ̀: Málɛ bàalɛ ma dii
Salaiɛɛ.
9 Ɔ Dii Malaika ɗɛ̀: Ɛa ta n diipiwa, níɔ misiilɛɛ̀.
10 Má n bui kã́fĩ
aaɔ dasi, wa fɔ̃ ń lɛ́ dɔ̃o.
11 Ǹ nɔsia, ńyɔ̃ nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
ní tɔ́kpaɛ̀ Isimaɛla,*
asa Dii n yãmà n taasikɛa guu.
12 Aɔ dɛ lán sɛ̃̀a zàa'ĩnawa,
a íbɛlɛsɛ ń gbɛ̃́piio,
gbɛ̃́pii i íbɛlɛsɛaànɔ sɔ̃.
Aɔ ku kɔ̃ yã́i ń a gbɛ̃́piɔ gbɛ̃eoo.
13 Ɔ Hagaa mɛ̀: Lakĩi ma wɛsì Lua pɔ́ ì ma elɛ. Ɔ à
tɔkpà Dii pɔ́ yã'ɗɛɛ Luapɔima'e.
14 Ayãmɛto wà tɔkpà lɔ̀ɔpiɛ Luabɛ̃ɛpɔima'elɔɔ. A ku
Kadɛsi ń Bɛlɛdio zãnguoɛ.
15 Hagaa nɛgɔ̃ɛ ì ń Ablaũo, ɔ̃ Ablaũ tɔkpàɛ̀
Isimaɛla.†
16 Gɔɔ pɔ́ Hagaa Isimaɛla ì, Ablaũ wɛ̃̀ basiiɔ̃sɔo ń
mɛ̀ndooɛ.

17

Lua tɔ̃zɔ̃yã dilɛa Ablaũɛ

1 Kɛ́ Ablaũ kà wɛ̃̀ basɔo mɛ̀ndosai, Dii bɔ̀ mɔ̀wà
à mɛ̀: Mámɛmaa Lua Gbãapiide. Tɛmazi, níɔ ku
tàaesai.
2 Ma bàakuannɔ aɔ gɛɛ, mí n bui kã́fĩnɛ maamaa.
3 Ablaũ wùlɛ a gbɛɛu Lua aɛ, ɔ̃ Lua ɗɛ̀:
4 Lá ma bàa kunnɔ, ńyɔ̃ gɔ̃ bui dasiɔ dezi ũ.

* **16:11** Bee mɛ̀ Lua ì yãma. † **16:15** Gal 4.22

5 Wàli onɛ Ablaũ lɔo, sema Ablahaũ,* asa má n
kɛ buiɔ dezi ũɛ.†
6 Má tó n bui dasikũ, buiɔ ń kíaɔ bɔ n kɩ̃́iɛ.
7 Ma bàa aɔ kunnɔ ń n buiɔ e gɔɔpiiɛ.‡ Máɔ dɛ n
Lua ũ ń n buiɔ n kpɛ.
8 Má Kanaa bùsu pɔ́ ń kú a guu nibɔ ũ kpama píi
ń n buiɔ n kpɛ, kɛ́ aaɔ vɩ̃ gɔɔpii, míɔ dɛ ń Lua ũ.
9 Lua ɛ̀a ò Ablahaũɛ: Mpi ń n buiɔ, àɔ ma
bàakuaánɔ yɑ̃́ kũa e á buiwa.
10 Mpi ń n buiɔ, yɑ̃́ pɔ́ málɛ dilɛɛ́ àɔ kũan kɛ: Sema
á gɔ̃ɛ píi lí tɔ̃zɔ̃.
11 A tɔ̃zɔ̃ ma bàakuaánɔ seela ũ.§
12 Sema n bui nɛgɔ̃ɛɔ lí tɔ̃zɔ̃ an gɔɔ swaaɔ̃de zɩ̃́ e an
buiwa, nɛ́ pɔ́ wà ń ĩ n bɛɔ ń zɔ pɔ́ wa lù buipãleɔwaɔ
píi.
13 Wà aà ĩ n bɛn nò, wa lù zɔ ũn nò, sema aà tɔ̃zɔ̃.
Bee iɔ dɛ ma bàakuaánɔ gɔɔpii seela ũ á mɛwa.
14 Sema àli gyafɔɔde bɔ á guu, asa gbɛ̃́ pɔ́ i tɔ̃zɔ̃o i
ma bàakuaánɔ yɑ̃daoɛ.
15 Ɔ Lua ɛ̀a ò Ablahaũɛ: Nsuli o n naɛ Salai lɔo,
nɩ̃li oɛ̀ sa Sala.*
16 Má báaadaaàgu, mí tó aà nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, i gɔ̃ buiɔ
dazi ũ. Bùsu kíaɔ bɔ aà kɩ̃́iɛ.
17 Ɔ Ablahaũ wùlɛ a gbɛɛu Lua aɛ, à yáalɔ̀ a ò a
nɔ̀sɛ guu: Gbɛ̃́ pɔ́ kà wɛ̃̀ basɔo a nɛ'ie? Lá Sala kà wɛ̃̀
basiiɔ̃kwi, a nɛ'ie?
18 Ɔ à ɛ̀a ò Luaɛ: Suɛ! Nyɔ̃ Isimaɛla gwa.
19 Lua mɛ̀: Sĩana guu n na Sala a nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
ní tɔ́kpaɛ̀ Izaaki.† Ma bàa aɔ kuaànɔ ń aà buiɔ e
gɔɔpiiɛ.

* 17:5 Bee mɛ̀ buidaside. † 17:5 Lom 4.17 ‡ 17:7 Luk 1.55
§ 17:11 Zĩn 7.8, Lom 4.11 * 17:15 Bee mɛ̀ kía nɛnɔɛ. † 17:19
Bee mɛ̀ yaalɔ.

20 Isimaɛla yá̃ musu, ma n yãmà. Má
báaadaaàgu, a nɛ'i, i ká̃fĩ maamaa. A nɛgɔ̃ɛɔ i
gbɛ̃ɔn kuɛpla, mɛ́ aa gɔ̃ kíaɔ ũ, aà bui i dasikũ.
21 N beeo ma bàakuannɔ a gɔ̃ Izaakiɛɛ. Zii maa'i
ɔ̃ Sala a aà i.
22 Kɛ́ Lua yã'ò Ablahaũɛ a làa, ɔ̃ à gòaàla à tà
musu.
23 Ɔ Ablahaũ a nɛ́ Isimaɛla sɛ̀ ń a bɛ gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń
í a bɛɔ ń zɔ pɔ́ wà ń lúɔ píi, ɔ̃ à tɔ̃zɔ̃̀nɛ́ zĩ̀beezĩ̀ gɔ̃̀ɔ lá
Lua �say ɛwa.
24 Ablahaũ kà wɛ̃̀ basɔo mɛ̀ndosai, ɔ̃ à gbàsa tɔ̃zɔ̃̀,
25 aà nɛ́ Isimaɛla sɔ̃ wɛ̃̀ kuɛ'aaɔ̃.
26 Zĩ́ doũ zĩ̀ ɔ̃ Ablahaũ tɔ̃zɔ̃̀ ń a nɛ́ Isimaɛlao
27 ń a bɛ gɔ̃ɛ pɔ́ wà ń í aà bɛɔ ń zɔ pɔ́ wà ń lú
buipã̀leɔwaɔ píi. Aa tɔ̃zɔ̃̀ gɔɔ doũ zĩ́ɛ.

18

Malaikaɔ bɔ mɔa Ablahaũwa

1 Dii bɔ̀ mɔ̀ Ablahaũwa Mamale gbɛ̃́nɛliɔ kĩ́i.
Ablahaũ zɔ̃lɛa a zwà̃akpɛ kpɛɛlɛ fãanɛ.
2 Kɛ́ à wɛzù, à gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ è zɛa.* Kɛ́ à ń é màa, ɔ̃ à
fɛ̀lɛ a kpɛɛlɛ ń bao, à gɛ̀ dàńlɛ à wùlɛ a gbɛɛu
3 à mɛ̀: Dii, ma wɛgwa, ńsu gɛ̃ mapi n zɔ̀blenaao.
4 Má mɔ́ɛ́ ń ío à gbá pípi, í ká̃mabo lí gbáu la.
5 Lá a bɔlɛ ń ma bɛo, má gɛ mɔ́ɛ́ ń blɛo yɔɔ à gbãa
e, í gbasa dazɛu. Ɔ aa mɛ̀: Too, kɛ lá ń ɔ̀wa.
6 Ɔ à gɛ̀ Sala kĩ́i kpɛ́u à mɛ̀: Pɛ̃ɛti dã zaa lɛ àaɔ̃,
pɛ̃ɛkɛ kpakpa.
7 Ɔ à bàalɛ̀ gɛ̀ a zuɔ guu, à zunɛbɔlɔ maa kṹ a kpà
a zĩ̀kɛnawa, ɔ̃ zĩ̀kɛnapi gɛ kɛ̀kɛ kpakpa.

* **18:2** Ɛbɛ 13.2

8 Ɔ Ablahaũ vi̋fãai ń vi̋'ipuo ń zu pɔ́ wa kɛ̀kɛpio
sɛ̀ gɛ̀ò, a di̋lɛnɛ́. Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble, a kú ń saɛ azi̋a lí
gbáu we.
9 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: N na Sala kú má ni? A̋ mɛ̀: A
ku kpɛ́u we.
10 Ɔ Dii mɛ̀: Má ɛa mɔ n kí̋i zii maa'i, n na Sala i
nɛ'i gɔ̃ɛ ũ.† Sala kú kpɛɛlɛ aà kpɛ, àlɛ ma.
11 Ablahaũ ń Salao aa zikù̋, Sala lɛ́ nɔɛɔ pɔ́ kɛ lɔo.
Ɔ Sala yáalɔ̀ a ò a sɔ̃ guu:
12 Ma zikù̋, mɛ́ Baa‡ zikù̋ lɔ. Má pɔna yá̋pi dɔ̃ lɔe?
13 Ɔ Dii Ablahaũ là à mɛ̀: A̋kɛa Sala yáalɔ̀i? A̋ mɛ̀
a gbɛ̃́ pɔ́ a zikù̋ á fɔ̃ nɛ'i lɔe?
14 Yãe líɔ zi̋'ũmɛɛo.§ Zii maa'i tó a gɔɔ kà, má mɔ́
n kí̋i, Sala i gbasa nɛ'i gɔ̃ɛ ũ.
15 Ɔ Sala lelekpà à mɛ̀ i yáalɔo, asa vi̋a aà kù̋ɛ. Ɔ
Dii mɛ̀: E̋'e, n yáalɔ̀ se.

Ablahaũ awakpaa Diiɛ Sɔdɔũ yá̋ musu

16 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ fɛ̀lɛ, Ablahaũ gɛ̀ zɛinɛ́, ɔ̃ aa Sɔdɔũ kí̋i
oi gwà.
17 Ɔ Dii mɛ̀: Má yá̋ pɔ́ má ye kɛ ulɛ Ablahaũɛo.
18 Aà buiɔ aaɔ zɔ̃ɔ mɛ́ aaɔ gbãa vi̋. Bui pɔ́ kú tɔɔlɛɔ
píi aa ɛ̀fãai e aà sabaiɛ.
19 Asa ma aà sɛ̀, kɛ́ aà o a nɛ́ɔnɛ ń a buiɔ a kpɛ aaɔ
ma yá̋ kũa, aai yãmaa zɛde kɛ, mí yá̋ pɔ́ ma a lɛgbɛ̃̀ɛ̀
kɛɛ̀.
20 Ɔ Dii ɛ̀a mɛ̀: Yá̋ pɔ́ wàlɛ o Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo musu
dasikù̋, an duuna zɔ̃ɔkù̋ maamaaɛ.
21 Má gɛ́ we sa mà gwa, tó yá̋ pɔ́ aalɛ kɛ vãi kà lá
málɛ mawa. Tó aa dɛ màa sɔ̃o, míɔ dɔ̃.

---

† **18:10** Lom 9.9 ‡ **18:12** 1Piɛ 3.6 § **18:14** Luk 1.37

22 Kɛ́ an gbɛ̃ɔn plaɔ dàzɛu, aalɛ gɛ́ Sɔdɔũpi, ɔ̃ Dii gɔ̃̀
ń Ablahaũo we.
23 Ɔ Ablahaũ sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: Nyɔ̃ gbɛ̃maaɔ waa sãnu
ń gbɛ̃vãiɔ yầ?
24 Tó gbɛ̃maaɔ ku wɛ̃́lɛpi guu gbɛ̃ɔn blakwi, ńyɔ̃
ń waa yầ? Nyɔ̃ sùuukɛ ń wɛ̃́lɛpio gbɛ̃maa gbɛ̃ɔn
blakwipiɔ yấio lé?
25 Sùuukɛ! Nsu kɛ màao, ńsu gbɛ̃maaɔ dɛdɛ sãnu
ń gbɛ̃vãiɔ lá aa doũwaɛo. Sùuukɛ! Nsu kɛ màao.
N gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ dṹnia bṹu yấkpalɛkɛna ũ, ńyɔ̃ yãkɛ a
zɛ́wao lé?
26 Ɔ Dii mɛ̀: Tó ma gbɛ̃maaɔ è Sɔdɔũ gbɛ̃ɔn blakwi,
má sùuukɛ ń wɛ̃́lɛpio an yấi.
27 Ɔ Ablahaũ ɛ̀a ò lɔ: Ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ bùsuti ń
túfuo ũ, gáafaakɛmɛɛ mà ɛa yã'onɛ, Dii.
28 Tó gbɛ̃ɔn sɔo kɛ̀sã gbɛ̃ɔn blakwipi guu, gbɛ̃ɔn
sɔopiɔ yấi ɔ̃ ńyɔ̃ wɛ̃́lɛpi kaalɛia? Ɔ Dii mɛ̀: Tó ma
gbɛ̃maaɔ è gbɛ̃ɔn blasɔo, má wɛ̃́lɛpi kaalɛo.
29 Ɔ Ablahaũ gɨ̃̀ lɛ́ yã'oɛ̀ à mɛ̀: Tó gbɛ̃maaɔ kà bla
sɔ̃ bɛ? Ɔ Dii mɛ̀: Má yãe kɛo gbɛ̃ɔn blapiɔ yấi.
30 Ɔ à mɛ̀: Dii, n yấ na! Nsu to n pɔ pao, má ye
yã'o lɔ. Tó gbɛ̃maaɔ kà baakwi sɔ̃ bɛ? A wèwà à mɛ̀:
Tó ma gbɛ̃maaɔ è gbɛ̃ɔn baakwi, má yãe kɛo.
31 Ɔ à mɛ̀: Gáafaakɛmɛɛ lɔ Dii, mà yã'onɛ. Tó
gbɛ̃maaɔ kà gbɛ̃ɔn bao sɔ̃ bɛ? A wèwà à mɛ̀: Má
wɛ̃́lɛpi kaalɛo gbɛ̃ɔn baopiɔ yấi.
32 Ɔ à mɛ̀: Dii, ńsu to n pɔ pao, yấɛ bee bàasio má
yã'o lɔo. Tó gbɛ̃maaɔ kà kwi sɔ̃ bɛ? A wèwà à mɛ̀:
Má wɛ̃́lɛpi kaalɛo gbɛ̃ɔn kwipiɔ yấi.
33 Kɛ́ Dii yã'ò Ablahaũɛ a làa, à gɛ̃̀zɛa, ɔ̃ Ablahaũ
ɛ̀a tà bɛ.

19

Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo kaalɛa

1 Kɛ́ malaika gbɛ̃ɔn plapiɔ kà Sɔdɔũ oosi, Lɔtu
zɔ̃lɛa Sɔdɔũ bı̋i bɔlɛu. Kɛ́ à ń é, à fɛ̀lɛ gɛ̀ dàńlɛ à
kùlɛnɛ́, à wùlɛ a gbɛɛu
2 à mɛ̀: Ma diiɔ, á yá̋ na! A̋ mɔ gɛ pilai mapi á
zɔ̀blena bɛ, ı́ zu'o, ı́ i la, zia kɔɔ káaukaau ı́ dazɛu.
Aa mɛ̀: Aawo, wá i gãaɛɛ.
3 Lɔtu nàɛmá maamaaɛ, ɔ̃ aa gbàsa gɛ̏ aà bɛ ua aa
pı̏la. A ń yàaekɛ̀ maamaa, à kàa kɛ̀nɛ́, ɔ̃ aa sò.
4 E aaɔ wúlɛ, Sɔdɔũdeɔ lı̏a Lɔtu kpɛ́i. Wɛ̋lɛpi gɔ̃ɛɔ
kȁaa we míɔmiɔɛ, ɛ̀waasoɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ píi.
5 Aa lɛzù Lɔtuzi aa mɛ̀: Gbɛ̋ pɔ́ pı̏la n bɛ oosiaɔ ku
má ni? Bɔlɛwɛ̃ɛńnɔ wà ń dȁakpa.*
6 Lɔtu bɔ̀ ń kı̋i kpɛɛlɛ, à gbatà ń kpɛo
7 à mɛ̀: Gbɛ̋ɔ, ásu yãvãikɛo.
8 Má nɛnɔɛnaɔ vı̏ gbɛ̃ɔn pla aa gɔ̃ɛ dɔ̃o, má
bɔlɛɛ́ńnɔ. Lá á yei à kɛńnɔ,† ãma ásu yãe kɛ gbɛ̋ɛ
beeɔnɛo, asa aa pı̏la ma bɛɛ.
9 Aa ò̀ɛ: Gowɛ̃ɛ we! Ɔ aa mɛ̀ lɔ: Gbɛ̋piá bɔ̀mɔɛ, ɔ̃ a
ye kɛ wá yá̋kpalɛkɛna ũa? Wá yãvãikɛnɛ dɛńla. Ɔ
aalɛ nɔnɔaaaàzi ń gbãao, aalɛ mɔ́ gba gbooi.
10 Ɔ gbɛ̃ɔn plapiɔ ɔbɔ̀ Lɔtu kũ aa gɛ̏ò kpɛ́u, ɔ̃ aa
zɛtà.
11 Aa tò gbɛ̋ pɔ́ kú kpɛɛlɛɔ vı̏akũ̏ nɛ́fɛ̃nɛn gbɛ̃zɔ̃ɔ
píi,‡ ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ e aa kpàsa.
12 Gbɛ̃ɔn plapiɔ ò Lɔtuɛ: Dé ń ń vı̏ la lɔi? Nɛgɔ̃ɛɔ,
nɛnɔɛɔ, an gɔ̃kpamaɔ ń gbɛ̋ pɔ́ dɛ n gbɛ̋ ũ wɛ̋lɛ guuɔ
píi. Bɔlɛńnɔ,

* **19:5** Yud 7 † **19:8** Dɔa 19.22-24 ‡ **19:11** 2Kia 6.18

13 asa wa mɔ guɛ bee kaalɛiɛ. Yấ sa pɔ́ wàlɛ o
wɛ̃́lɛpideɔ musu yấ gɛ̃̀ Dii swấu, ɔ̃ à wá zɩ̃́ wɛ̃́lɛpi
kaalɛi.
14 Lɔtu bɔ̀ gɛ ò a nɛ́ɔ gɔ̃kpamaɔnɛ à mɛ̀: A fɛlɛ wà
bɔlɛ, asa Dii a wɛ̃́lɛɛ beepi kaalɛ tiaɛ. Ɔ aalɛ e àlɛ
faaiboɛ.

15 Kɛ́ gu dɔ̀ malaikapiɔ nàɛ Lɔtuwa aa mɛ̀: Fɛlɛ ǹ
n na ń n nɛnɔɛna gbɛ̃ɔn plaɛɔ sɛ́lɛ bɔlɛ́nnɔ la, kɛ́ ńsu
ga wɛ̃́lɛpi kaalɛa guuo yấi.

16 Kɛ́ Lɔtu lɛ́ bɛ́sebesenakɛ, Dii aà wɛ̃nagwà,§ ɔ̃
gbɛ̃ɔn plapiɔ aà kṹ a ɔwa ń aà nao ń aà nɛnɔɛ plaaɔ,
aa bɔ̀lɛ́nnɔ wɛ̃́nkpɛ.

17 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ́nnɔ màa, ɔ̃ malaikapiɔ do ò Lɔtuɛ:
Bàalɛ ǹ nzɩ̃a misi. Nsu ǹ n kpɛ gwao, ńsu zɛ
guzulɛpiuo. Bàalɛ mipɛ gbɛ̀sɩ̃sɩ̃ɔwa, kɛ́ ńsu gao yấi.

18 Ɔ a ònɛ́: Aawo ma dii! N yấ na!

19 N mapi n zɔ̀blena wɛgwà, n gbɛ̃kɛkɛ̀mɛɛ maa-
maa, n ma mɩ̃̀si. Ấma má fɔ̃ bàalɛ mà gbɛ̀sɩ̃sɩ̃piɔ kɩ̃́i
leo. E màɔ gɛ́ kái we, kaalɛpi a ma le mà gaɛ.

20 Wɛ̃́lɛe gwa kee. Lá a kãi, má fɔ̃ bàalɛ mà le,
mɛ́ wɛ̃́lɛ nɛ́naɛ. To mà bàasi mà ta we, míɔ aafia.
A nɛ́naũ nolo?

21 Ɔ a òɛ̀: Ma n gba zɛ́ lɔ, má wɛ̃́lɛ pɔ́ ńlɛ opi kaalɛo.

22 Bàalɛ ta we kpakpa, asa má yãe kɛ gɩ̃ao, e ǹ gɛ
ǹ kaò we. Ayãmɛto wà tɔkpà wɛ̃́lɛpiɛ Zoaa.*

23 Kɛ́ Lɔtu Zoaa lɛ̀, ɩ̃atɛ̃ lɛ́ fɛlɛ,

24 ɔ̃ Dii tò tɛ́ ń ɩ̃atɛ̃gbɔ̃o bɔ̀ musu à kà Sɔdɔ̃ ń
Gɔmɔɔogu.

§ **19:16** 2Piɛ 2.7 * **19:22** Bee mɛ̀ nɛ́naũ.

25 A wɛ̃́lɛpiɔ kàalɛ ń ń gbɛ̃́ɔ ń guzulɛpio ń líɔ ń sɛ̃ɔ
píi.†
26 Ké Lɔtu na a kpɛ gwà, ɔ̃ à gɔ̀̃ zɛa wisi gbɛ ũ.‡
27 Ké gu dɔ̀, Ablahaũ fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à gɛ̀ gu pɔ́ á kúu
yãa ń Diiopiu.
28 Ké à Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo kĩ́i oi gwà ń guzulɛpio píi,
a è tɛlu lɛ́ fɛlɛ tɔɔlɛ lán mua tɛluwa.
29 Beewa kɛ́ Lua guzulɛ pɔ́ Lɔtu kuu wɛ̃́lɛɔ kàalɛ,
Ablahaũ yã́ dɔ̀aàgu, ɔ̃ à Lɔtu bɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ á kàalɛpiɔ
guu.

Lɔtu buiɔ

30 Ké Lɔtu bɔ̀ Zoaa, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ gusi̋si̋deu ń a nɛnɔɛna
plaaɔ, kɛ́ a kua Zoaa vi̋a vi̋ yã́i. Ɔ à gɛ̀ ku gbɛ̀'ɛu ń a
nɛnɔɛnapiɔ.
31 Ɔ Yɔ̃ ò Bãaɛ: Wá mae zikũ̀, mɛ́ gɔ̃ɛe ku bùsuu la
à wúlɛwanɔ lá wi̋ kɛwao.
32 Mɔ wà vɛ̃ɛ kákaɛ̀, wí wúlɛaànɔ kɛ́ wà e wàɔ wá
bui kũa aà sabai.
33 Gwãasi̋na bee aa vɛ̃ɛ kàkaɛ̀, ɔ̃ Yɔ̃ gɛ̀ wùlɛaànɔ.
Lɔtu i dɔ̃ gɔɔ pɔ́ à wùlɛanɔ ge gɔɔ pɔ́ à fɛ̀lɛo.
34 Ké gu dɔ̀ Yɔ̃ ò Bãaɛ: Ma wulɛ ń ma maeo gi̋a.
Wà vɛ̃ɛ kákaɛ̀ oosia lɔ, ní gɛ́ wúlɛiaànɔ sɔ̃, kɛ́ wà e
wàɔ wá bui kũa aà sabai.
35 Gwãasi̋na bee lɔ aa vɛ̃ɛ kàkaɛ̀, ɔ̃ Bãa gɛ̀
wùlɛaànɔ. Lɔtu i dɔ̃ gɔɔ pɔ́ à wùlɛanɔ ge gɔɔ pɔ́ à
fɛ̀lɛo.
36 Màa Lɔtu nɛnɔɛ plaapiɔ kɛ̀ aa nɔsi̋aànɔ.
37 Yɔ̃ nɛ'i̋ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Mɔabu.§ Aàpi mɛ́ Mɔabu
bui pɔ́ kú e gbãɔ dezi sɛ̃́ia ũ.
38 Bãa nɛ'i̋ gɔ̃ɛ ũ sɔ̃, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Bɛ̃nami.* Aàpi mɛ́

† **19:25** Mat 10.15, Luk 17.28-29, 2Piɛ 2.6 ‡ **19:26** Luk 17.32
§ **19:37** Bee mɛ̀ ma mae nɛ́. * **19:38** Bee mɛ̀ ma daɛ nɛ́.

Amɔni bui pɔ́ kú e gbãɔ dezi sɛ̃́ia ũ.

20

Ablahaũ ń Abimɛlɛkio

1 Ɔ Ablahaũ fɛ̀lɛ we, à gɛ̀ Nɛgɛvɛ bùsuu Kadɛsi ń
Suluo zãnguo. Kɛ́ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Gelaa,
2 à mɛ̀ a na Salaá a dãeɛ, ɔ̃ Gelaa kí Abimɛlɛki gbɛ̃́
zɩ̃̀ à aà sɛ̀ sùò.
3 Ɔ Lua bɔ̀ mɔ̀ Abimɛlɛkiwa nana guu gwãasĩ̀na
a òɛ̀: Nyɔ̃ ga nɔ pɔ́ ń sɛ̀pi yɑ̃́i, asa nɔzãeɛ.
4 A mɔ lè Abimɛlɛki i wúlɛaànɔ yãao, ɔ̃ à mɛ̀: Dii,
ńyɔ̃ bui pɔ́ aai yãe kɛoɔ dɛdɛ yɑ̃̀?
5 Aàpi mɛ́ òmɛɛ a dãeɛo lé? Nɔɛpi sɔ̃ à mɛ̀ a dãɔɛ.
Ma yãkɛ̀ a zɛ́waɛ, má tàae vĩ̀o.
6 Ɔ Lua òɛ̀ nanapi guu: Ao, má dɔ̃ kɛ́ n yãkɛ̀ a
zɛ́waɛ. Ayãmɛto ma kpanɛ ǹ duunakɛmɛɛ, mi we
n ɔkɑ̃̀ nɔɛpiwao.
7 Tiasa, gɔ̃ɛpi dee nɔ kpawà, asa ãnabiɛ, i
wabikɛnɛ, kɛ́ ǹ e ǹ gɔ̃ ń aafiao. Tó ni aà nɔpi kpawà
sɔ̃o, ǹyɔ̃ dɔ̃ kɛ́ n gaɛ, mpi ń n gbɛ̃́ɔ ápii.
8 Ɔ Abimɛlɛki fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à a gbɛ̃́ɔ sĩ̀si à yɑ̃́pi dàu
a sĩ̀unɛ́ píi, ɔ̃ vĩ̀a ń kṹ maamaa.
9 Ɔ Abimɛlɛki Ablahaũ sĩ̀si a òɛ̀: Bɔ́ yɑ̃́ ń kɛ̀wɛ̃ɛ
màai? Bɔ́ yɑ̃́ ma zãwànɛ, ɔ̃ n gbasa ń tò ma gɔ̃
duunde ũ ń ma bùsuoi? N yɑ̃́ pɔ́ dɛ wà kɛo kɛ̀mɛɛ.
10 Bɔ́ làasoo ń kɛ̀ n gbasa n yɑ̃́pi kɛ̀i?
11 Ablahaũ wɛ̀wà à mɛ̀: Málɛ e yãa gbɛ̃ɛ Lua vĩ̀a
vĩ̀ bùsuɛ bee guuo, mɛ́ wasu ma dɛ ma nɔ yɑ̃́i.
12 Bee gbɛa nɔɛpiá ma dãeɛ sĩ̀ana. Wá de doũɛ,
baade ń a dao, ɔ̃ à gɔ̃̀ ma nɔ ũ.

13 Kɛ́ Lua ma bɔ ma mae bɛ yãa, málɛ bɛbɛbɛbɛ, ɔ̃ má ò ma nɔpiɛ gu pɔ́ wa su gɛu píi, aà gbɛ̃kɛkɛmɛɛ, aàli o a dãɔn ma ũ.
14 Ɔ Abimɛlɛki mɔ̀ ń sãɔ ń zuɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ, a kpà Ablahaũwa, ɔ̃ à aà na sɔ̀aaɛ̀.
15 Ɔ Abimɛlɛki mɛ̀: Ma bùsun kɛ, zɔ̃lɛ gu pɔ́ ń yei.
16 Ɔ a ò Salaɛ: Ma ánusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa sɔo kpà n dãɔwa awakpabɔ ũ, kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ kunnɔɔ píi, aai dɔ̃ kɛ́ ni tàaekɛo.
17 Ɔ Ablahaũ wabikɛ̀ Luawa, ɔ̃ Lua Abimɛlɛki gbã̀gbã ń aà nao ń aà nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ, kɛ́ aa e nɛ'i,
18 asa Dii tò Abimɛlɛki bɛ nɔɛɔ ñiikũ̀ɛ Ablahaũ napi yã́ musu.

21

Izaaki ia

1 Dii ɛ̀fãaikɛ̀ Salaɛ lá a ò wa, a kɛ̀ɛ lá à a lɛgbɛ̃̀wa.
2 Ɔ à nɔsĩ̀ à nɛ'ĩ̀ ń Ablahaũo gɔ̃ɛ ũ a zikũ guu gɔɔ pɔ́ Lua dĩ̀lɛɛwa.*
3 Ablahaũ tɔkpà nɛ́piɛ Izaaki.
4 A tɔ̃zɔ̃̀ɛ̀ a gɔɔ swaaɔ̃de zĩ́ lá Lua dĩ̀lɛɛ̀wa.†
5 A kà wɛ̃̀ basɔo a nɛ́pi igɔɔ.
6 Ɔ Sala mɛ̀: Lua yaalɔyã kɛ̀mɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ mà píi a yáalɔmanɔ.
7 A ò lɔ: Wa we o Ablahaũɛ yãa má gɔ̃ nɛade ũe? Kási ma nɛgɔ̃ɛ ĩ̀aànɔ aà zikũ guu.
8 Nɛ́pi gbãakũ̀ à kɛ̃̀ yɔ̃́wa, ɔ̃ Ablahaũ aà kɛ̃a yɔ̃́wa dikpɛkɛ̀.

---

* **21:2** Ɛbɛ 11.11 † **21:4** Daa 17.12, Zĩ̀n 7.8

9 Sala è nɛ́ pɔ́ Egipi nɔɛ Hagaa ì ń Ablahaũo ìɔ
Izaaki yáalɔɛ,
10 ɔ̃ a ò Ablahaũɛ: Zɔpi ya ń a nɛ́o, asa zɔ nɛ́ a e
túbible ń ma nɛ́ Izaakioo.‡
11 Yɑ̃́pi Ablahaũ pɔ yà maamaa, asa aà nɛ́ɛ,
12 ɔ̃ Lua òɛ̀: Nsu to n pɔ ya n nɛ́ ń n zɔnɔɛpio yɑ̃́
musuo. Yɑ̃́ pɔ́ Sala lɛ́ onɛ píi ma, asa Izaaki buiɔ ɔ̃
wali onɛ́ n buiɔ.§
13 Má tó zɔ nɛ́pi buikɛ sɔ̃, asa n nɛ́ɛ.
14 Ɔ Ablahaũ fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à blɛ sɛ̀ ń ituuo, a kpà
Hagaawa. A dìɛ̀, ɔ̃ à aà nɛ́ kpàwà lɔ. A aà gbàɛ, ɔ̃ à
gɛ̀ lɛ́ liaaliaa Bɛɛsɛba guwaiwaiu.
15 Kɛ́ í làamá, à ɛ̀waasonapi tò lí gbáu,
16 ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ aɛ kazu lɛ́lɛa zɑ̃ lɛ́u, asa à mɛ̀ á ye à a
nɛ́ gaa eo. Kɛ́ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ kɑ̃aa màa, ɔ̃ à nà ɔɔlɔwa.
17 Lua ɛ̀waasonapi ɔɔlɔ mà, ɔ̃ Lua Malaika lɛzù
Hagaazi za musu à mɛ̀: Bɔ́mɛ n lei Hagaa? Nsu
vìakɛo, asa Lua nɛ́pi ɔɔlɔ mà gu pɔ́ a kuu.
18 Fɛlɛ ǹ n nɛ́pi sɛ ǹ aà kũ a ɔwa, asa má tó aà gɔ̃
bui zɔ̃ɔ ũɛ.
19 Lua nɔɛpi wɛ́ kɛ̃̀ɛ̀, ɔ̃ à lɔ̀ɔ è. A gɛ̀ itɔ̀ tùu pai, ɔ̃ à
mɔ kpà a nɛ́piwa, a mì.
20 Lua kú ń nɛ́pio e à gɛ̀ zɔ̃ɔkũ̀. Iɔ ku guwaiwaiu,
ɔ̃ à gɔ̃̀ toena ũ.
21 Gɔɔ pɔ́ a ku Palana guwaiwaiu ɔ̃ aà da Egipi
bùsu nɔ sɛ̀ɛ̀.

Ablahaũ ń Abimɛlɛkio lɛdoũkɛa

22 Gɔɔ bee Abimɛlɛki ń a zìgɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio gɛ̀
Ablahaũ kíi aa òɛ̀: Lua kunnɔ yɑ̃́ pɔ́ ńlɛ kɛ guu píi.

‡ **21:10** Gal 4.29-30 § **21:12** Lom 9.7, Ɛbɛ 11.18

23 Lɛgbɛ̃mɛɛ la gɔ̃̀ɔ ǹ mɛ ń sı̏ ń Luao, kɛ́ ńyɔ̃ bɔ ma
kpɛo ge ma nɛ́ɔ ge ma buiɔ. Lá ma gbɛ̃kɛkɛ̀nɛ, kɛmɛɛ
màa ń bùsu pɔ́ ń kú a guu gbɛ̃́ɔ.
24 Ɔ Ablahaũ ò̀ɛ: Má lɛgbɛ̃nɛ.
25 Ɔ Ablahaũ lɔ̀ɔ pɔ́ Abimɛlɛki zı̏kɛnaɔ sı̏wa yã́ sɛ̀lɛ
sı̏uɛ̀.
26 Abimɛlɛki mɛ̀: Má gbɛ̃́ pɔ́ aa yã́ bee kɛ̀ɔ dɔ̃o, ni
omɛɛ yãao, ma maàn gbã.
27 Ɔ Ablahaũ sãɔ ń zuɔ kũ̀ a kpà Abimɛlɛkiwa, ɔ̃
aa lɛdoũkɛ̀ ń kɔ̃o.
28 Ɔ Ablahaũ sãnunu mɛ̀n soplaɔ bɔ kàlɛ ńdoa.
29 Abimɛlɛki aà là à mɛ̀: Sã mɛ̀n sopla pɔ́ n ń kálɛ
ńdoapiɔ yã́ dɛ kpelewa ni?
30 Ɔ a wɛ̀wà à mɛ̀: Sã mɛ̀n soplapiɔ si seela ũ kɛ́
mámɛ ma lɔ̀ɔpi yɔ̃̀.
31 Ayãmɛto wà tɔkpà gupiɛ Bɛɛsɛba,* asa wekı̏i ɔ̃
aa lɛgbɛ̃̀ukɔ̃ɛ.
32 Màa ɔ̃ aa lɛdoũkɛ̀ Bɛɛsɛba, ɔ̃ Abimɛlɛki ń a zı̏gɔ̃ɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio ɛ̀a tà Filitɛ̃ɔ bùsuu.
33 Ablahaũ baali bà Bɛɛsɛba, ɔ̃ à Dii Lua Gɔɔpiide
sı̏si we.
34 Ɔ à gɔɔplakɛ̀ Filitɛ̃ bùsupiu.

22

Ablahaũ Izaaki kpaa sa'obɔ ũ

1 Bee gbɛa Lua Ablahaũ lɛ̀ a gwà. A ò̀ɛ: Ablahaũ!
Ɔ a wɛ̀wà à mɛ̀: Má kɛ́!
2 Ɔ Lua ò̀ɛ: N n nɛ́ mɛ̀ndona yenzide* Izaaki sɛ ǹ
gɛò Mɔlia† bùsuu, ní sa pɔ́ wı̏ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ oò
gbɛ̀sı̏sı̏ pɔ́ má onɛwa.

* **21:31** Bee mɛ̀ lɛgbɛ̃lɔɔ. * **22:2** Mat 3.17 † **22:2** 2Lad 3.1

3 Ké à fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à káoyè a zàa'ĩnaɛ, ɔ̃ à a zĩkɛna
gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀ ń a nɛ́ Izaakipio. A sa'oyaa pàa, ɔ̃ à
dàzɛu, àlɛ gɛ́ gu pɔ́ Lua ɗɛu.
4 A gɔɔ àaɔ̃de zĩkɛ́ à wɛzù, à gupi è kãaa.
5 Ɔ a ɗ a zĩkɛnapiɔnɛ: A gɔ̃ ń zàa'ĩnao la. Mapi ń
ɛ̀waasonaɛ beeo wá gɛ́ aɛ kúlɛi Luaɛ, wí ɛa su wà á
le la.
6 Ablahaũ sa'oyaa sɛ dĩ a nɛ́piɛ,‡ ɔ̃ a tɛ́kũa ń fɛ̃nao,
aalɛ gɛ́ sãnu.
7 Ɔ Izaaki ɗ a maeɛ à mɛ̀: Baa! Ɔ a wèwà à mɛ̀: Bɔ́
ni nɛ́? Ɔ nɛ́pi ɗɛ̀: Wá tɛ́ kũa ń yàao, sã pɔ́ wá sa'oɗ
ku má ni?
8 Ɔ Ablahaũ mɛ̀: Ma nɛ́, Lua mɛ́ a sa'osã kpá.§ Ɔ
aa tɛkɔ̃i, aalɛ gɛ́.
9 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ Lua ɗɛ̀u, à sa'okĩi bò we, à
yàakàa. Ɔ à a nɛ́pi yè a dà yàapila sa'okĩi musu.*
10 Kɛ́ à fɛ̃ɛ sɛ̀, à ɔbɔ̀ à a nɛ́pi kòlokpa,
11 ɔ̃ Dii Malaika lɛzùaàzi za musu à mɛ̀: Ablahaũ!
Ablahaũ! A wèwà à mɛ̀: Má kɛ́!
12 Ɔ à mɛ̀: Ńsu ɔkã nɛ́piwao, ńsu yãe kɛɛ̀o. Má dɔ̃̀
sa kɛ́ ń ma vĩa vĩ, ni gimɛɛ ń n nɛ́ mɛ̀ndonaoo.†
13 Ablahaũ wɛzù, ɔ̃ à sãsakao è dɔa a kɔ́bawa
kã́na guu. Ɔ à gɛ kũ̀, à sa pɔ́ wĩ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ
ɗɗ a nɛ́ gbɛu.
14 Ɔ à tɔkpà gupiɛ Diiakpa, ɔ̃ wĩɔ o e ń a gbão wĩ
mɛ: Dii a kpa a gbɛ̀sĩsĩ musu.‡
15 Dii Malaika ɛ̀a lɛzù Ablahaũzi za musu lɔ
16 à mɛ̀: Ma Dii ma lɛgbɛ̃̀ ń ma kuao§ ma mɛ̀, lá n
yã́pi kɛ̀, ni gí ń n nɛ́ mɛ̀ndonaoo,

‡ **22:6** Zãa 19.17 § **22:8** Zãa 1.29 * **22:9** Ɛbɛ 11.17-19, Zaa 2.21
† **22:12** Lom 8.32 ‡ **22:14** Zãa 3.16 § **22:16** Ɛbɛ 6.13-14

17 má báaadangu, mí n bui kɑ̃́finɛ lán saanaɔwa,
aaɔ dasi lán ísialɛ ũfãawa.* N buiɔ aaɔ iko vɨ̃ ń
ibɛɛɔwa.
18 Má báaada dṹnia bui píigu n bui sabai,† kɛ́ n
ma yãmà yɑ̃́i.
19 Kɛ́ Ablahaũ ɛ̀a sù a zɨ̃kɛnaɔwa, aa fɛ̀lɛ tà
Bɛɛsɛba, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ we.
20 Bee gbɛa wa ò Ablahaũɛ wà mɛ̀: N vɨ̃̀i Nakɔɔ na
Milika nɛgɔ̃ɛɔ ɨ̃̀.
21 Aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia tɔ́n Uzu. Aà dãunaɔ tɔ́n kɛ: Buzu,
Alaũ de'ia Kɛmuɛ,
22 Kɛsɛdi, Azo, Pidasi, Yidafi, Bɛtuɛ.
23 Bɛtuɛpi mɛ́ Lɛbɛka ɨ̃̀. Nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn swaaɔ̃ pɔ́
Milika ɨ̃̀ ń Ablahaũ vɨ̃̀i Nakɔɔɔn we.
24 Aà nɔ Lɛuma pɔ́ i mɛ́sɛdilɛ̀ɛo nɛ́ɔ tɔ́n kɛ: Teba,
Gaaũ, Taasu ń Maakao.

23

Sala gaa

1 Sala kɛ̀ wɛ̃̀ basoolosɔo ń plaoɛ,
2 ɔ̃ à gbàsa gà Kiliataaba pɔ́ wɨ̃ mɛ tia Hɛblɔ̃,
Kanaa bùsuu. Ɔ Ablahaũ aà bɛɛkɛ̀, à ɔ́ɔlɔ̀ aà gaa yɑ̃́
musu.
3 Kɛ́ à gò aà gɛa, à gɛ̀ a ò Iti buiɔnɛ:
4 Nibɔ bɔ̀mɔn ma ũ á guu.* A tɔɔlɛ yíaa gɛvɨ̃kɨ̃i ũ,
mà gɛvɨ̃u.
5 Aa òɛ̀:
6 Mae, wá yãma. Lua gbɛ̃́ báaaden n ũ wá guu. N
n gɛ vɨ̃ gɛ̀'ɛ pɔ́ kɛ̀nɛ maa guu. Wá gbɛ̃e a ginɛ ń gɛ̀'ɛo
kɛ́ ǹ gɛ vɨ̃uo.
7 Ɔ Ablahaũ fɛ̀lɛ kùlɛ bùsupideɔnɛ,

---

* **22:17** Ɛbɛ 11.12 † **22:18** Zɨ̃n 3.25 * **23:4** Ɛbɛ 11.13

8 a ònɛ́: A̋ ma yãma, tó a we mà gɛ vı̏ la. A̋
wabikɛmɛɛ Zohaa nɛ́ Ɛfɔ̃nɔwa,
9 aà Mapela gbɛ̀'ɛ pɔ́ kú aà bú lɛ́ yı́aa a ɔ̃awa, i gɔ̃
ma gɛvı̏kı̏i ũ á bùsuu la.
10 Ɛfɔ̃nɔ zɔ̃lɛa ń guu a wɛ̃́lɛ bı̏́ibɔlɛu we, ɔ̃ a ò
Ablahaũɛ Itiɔ wáa píi à mɛ̀:
11 Aawo mae, ma yãma. Ma n gba buapi ń gbɛ̀'ɛ
pɔ́ kú weoɛ. Ma n gba ma gbɛ̃́ɔ wáaɛ. Ma n gbaɛ ǹ
gɛ vı̏u.
12 Ablahaũ kùlɛ bùsupideɔnɛ,
13 ɔ̃ a ò Ɛfɔ̃nɔɛ an wáa ḿpii: Swa̋kpa ǹ ma yãma.
Má buapi fı̏aboɛ. Ma ɔ̃a sí, mí gɛ vı̏u.
14 Ɔ Ɛfɔ̃nɔ òɛ̀:
15 Mae, ma yãma. Tɔɔlɛ pɔ́ a ɔ̃a a̋nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa
plaɛ, bɔ́n bee ũ wá zãnguoi? N n gɛ vı̏.
16 Ablahaũ aà yãmà, ɔ̃ à a̋nusu pɔ́ a ò yɔ̃̀ɛ̀ gbɛ̃́ɔ wáa
laatanaɔ zaau.†
17 Beewa ɔ̃ Ɛfɔ̃nɔ bú pɔ́ kú Mapela, Mamale saɛ, gɔ̃̀
Ablahaũ pɔ́ ũ ń gbɛ̀'ɛ pɔ́ kúuo ń lí pɔ́ kú we e búpi
lɛ́waɔ píi.
18 A gɔ̃̀ Ablahaũ pɔ́ ũ Iti pɔ́ mɔ̀ wɛ̃́lɛ bı̏́ibɔlɛu weɔ
wáa píi.
19 Bee gbɛa Ablahaũ a na vı̏̀ Mapela bua gbɛ̀'ɛpi
guu Mamale pɔ́ wı̏̀ mɛ tia Hɛblɔ̃ saɛ, Kanaa bùsuu.
20 Màa bú ń gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ yãa Itiɔ pɔ́ ũo gɔ̃̀ Ablahaũɛ
gɛvı̏kı̏i ũ.

24

Nɔwɛɛlɛa Izaakiɛ

1 Ablahaũ zikũ̀ à kà zã̀, mɛ́ Dii ɛ̀fãaikɛ̀ɛ ya̋pii guu.

† **23:16** Zı̏n 7.16

2 Ɔ a ò a zɔ̀blenaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ dɛ a pɔ́pii yãgɔ̃gɔ̃na
ũɛ: Ɔsɔlɔ ma gbala taau,
3 mí tó ǹ lɛgbɛ̃ ń Dii musu ń zɩ̃́lɛo Lua tɔ́o, kɛ́ ńyɔ̃
Kanaa bùsu pɔ́ má kúu nɔ sɛ ma nɛ́ɛo.
4 Gɛ́ ma bɛ bùsuu ma daɛɔ guu, ní nɔsɛ ma nɛ́ɛ we.
5 Ɔ aà zɔ̀blenapi aà là à mɛ̀: Tó nɔɛpi i we bɔ̀
tɛmazi à sùmanɔ bùsuɛ beeu sɔ̃o bɛ? Má gɛ́ ń n nɛ́o
bùsu pɔ́ n bɔu yɛ̃̀?
6 Ablahaũ ɔ̀ɛ̀: Laaika! Nsu gɛ́ ń ma nɛ́o weo.
7 Dii Lua Musude ma bɔ ma mae bɛ ma daɛɔ
bùsuu, ɔ̃ à yã'ɔ̀mɛɛ, à lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ á bùsuɛ bee kpa ma
buiɔwaɛ. Aàpi mɛ́ a a Malaika zɩ̃ aà dɔaanɛ. Wekɩ̃́i
ɔ̃ ńyɔ̃ nɔsɛu ma nɛ́ɛ.
8 Tó nɔɛpi i we bɔ̀ tɛnzio, ńyɔ̃ bɔ lɛ́ pɔ́ má tò ń gbɛ̃̀
guuɛ. Nsu gɛ́ we ń ma nɛ́oo fá!
9 Ɔ aà zɔ̀blenapi a ɔ sɔ̀lɔ a dii gbala taau, à lɛgbɛ̃̀ɛ̀
yã́pi musu.
10 Zɔ̀blenapi a dii yiongoɔ sɛ̀ mɛ̀n kwi ń a dii àizɛɛ
bui píio, ɔ̃ à fɛ̀lɛ gɛ̀ Nakɔɔ bɛ wɛ̃́lɛu Sili Mɛsɔpɔtami
bùsuu.
11 Kɛ́ à kà we, a tò yiongoɔ kã́mabò lɔ̀ɔ saɛ
wɛ̃́nkpɛ. Kɛ́ oosi kɛ̀, gɔɔ pɔ́ nɔɛɔ ɩ̀ bɔlɛ ítɔi,
12 ɔ̃ à wabikɛ̀ Luawa à mɛ̀: Dii, ma dii Ablahaũ
Lua, gbɛ̃kɛkɛ ma diiɛ. To ma tá kɛ na oosia.
13 Gwa, má zɛa lɔ̀ɔ saɛ kɛ. Tó wɛ̃́lɛ wɛ̃́ndiaɔ bɔ̀lɛ
ítɔi,
14 wɛ̃́ndia pɔ́ má ɔ̀ɛ̀ aà a lo pila à idãmɛɛ mà mi,
tó a ɔ̀mɛɛ mà mi, í kpá ma yiongoɔwa lɔ, má dɔ̃ kɛ́
n gbɛ̃kɛkɛ̀ ma diiɛ, nɔɛ pɔ́ ń dìlɛ n zɔ̀blena Izaaki pɔ́
ũn we.
15 I yã́pi o a làao, ɔ̃ Bɛtuɛ nɛ́ Lɛbɛka bɔ̀ ń loo dia
a gã̀u. Bɛtuɛá Ablahaũ vɩ̃̀i Nakɔɔ nɛ́ pɔ́ a ɩ̀ ń a na

Milikaoɛ.
16 Nɔ kɛfɛnaɛ, mɛ́ a lɛ́so, gɔ̃ɛe i wúlɛaànɔ yãao. A̋
mɔ̀ lɔ̀ɔi, à itɔ̀ lo pai, ɔ̃ à ɛ̀a lɛ́ tá.
17 Ɔ zɔ̀blenapi bàalɛ̀ gɛ̀ guzɔ̃̀ɛ̀ à mɛ̀: Ma gba í mà
mi, baa yɔɔ.
18 Nɔɛpi mɛ̀: Mi Baa! Ɔ à a lo pi̋la gɔ̃̀ɔ, à í kpàwà,
a mi̋.
19 Kɛ́ à í kpàwà a mi̋ a làa, à mɛ̀: Má tɔ́ ń yiongoɔnɛ
lɔ, aa mi e aa kã́.
20 Ɔ à a lo í kà pɔ́ɔ imibɔu gɔ̃̀ɔ, à ɛ̀a bàalɛ̀ gɛ̀ ítɔi lɔ̀ɔi,
ɔ̃ à itɔ̀ yiongoɔnɛ píi.
21 Ɔ gɔ̃ɛpi zɛ̀, àlɛ aà gwa soee, kɛ́ à e dɔ̃ tó Dii a to
a tá kɛ na, ge a kɛ nao.
22 Kɛ́ yiongoɔ imi̋ aa làa, ɔ̃ gɔ̃ɛpi vua tãana maa
dà nɔpiɛ a níu, à vua zã'ɔana dàɛ̀ mɛ̀n pla. Tãanapi
gbia kà galaũ sɔo, zã'ɔanapiɔ sɔ̃ galaũ basɔobasɔo.
23 Ɔ à aà là à mɛ̀: Omɛɛ, dé nɛ́n n ũi? Wá iki̋i e n
mae bɛa?
24 Ɔ a wèwà à mɛ̀: Bɛtuɛ nɛ́n ma ũ, Milika ń
Nakɔɔo tɔũna.
25 Sɛ̃ ń tàaao di wá bɛɛ, mɛ́ iki̋i kú lɔ.
26 Ɔ gɔ̃ɛpi mipɛ̀lɛ à kùlɛ Diiɛ à mɛ̀:
27 Wà Dii ma dii Ablahaũ Lua sáaukpa, kɛ́ i gí
gbɛ̃kɛ ń náaio yãkɛiɛ̀o yã́i. Mapi sɔ̃, Dii dɔ̀aamɛɛ ma
dii daɛɔ bɛ.
28 Ɔ wɛ̃́ndiapi bàalɛ̀ gɛ̀ yã́pi dàu a si̋u a bɛdeɔnɛ.
29 Lɛbɛkapi dãɔ vi̋, wi̋ mɛɛ̀ Labã. A̋ bɔ̀ wɛ̃́nkpɛ ń
bao, à gɛ̀ gɔ̃ɛpi lè lɔ̀ɔ'ɛa,
30 asa a è a dãe tãana ń zão daa, mɛ́ à yã́ pɔ́ gɔ̃ɛpi
ɑ̀ɛ̀ mà. Kɛ́ à gɛ̀ aà lè ń yiongoɔ lɔ̀ɔ'ɛa,
31 à mɛ̀: Mɔ́, n gbɛ̃́ pɔ́ Dii báaadàngu! Akɛa ń zɛa
wɛ̃́nkpɛi? Ma kpɛkɛ̀kɛnɛ ń yiongoɔ dɔdɔki̋io.

32 Gɔ̃ɛpi gɛ̃̀ ua, ɔ̃ Labã yiongoɔ aso pòlo à sɛ̃la niɛ
ń tàaao kpàmá, à í kpà gɔ̃ɛpiwa, ɔ̃ à gbá pĩ̀piò ń a
gbɛ̃́ɔ ḿpii.
33 Wà blɛ dĩ̀lɛɛ̀, ɔ̃ à mɛ̀: Má pɔble gĩ̀ao e mà yã́ pɔ́
ma mɔɔ̀ o. Ɔ Labã mɛ̀: O.
34 Ɔ à mɛ̀: Ablahaũ zɔ̀blenan ma ũ.
35 Dii ɛ̀fãaikɛ̀ ma diiɛ maamaa, ɔ̃ à gɔ̃̀ ɔde ũ. A aà
gbà sãɔ ń zuɔ ń ã́nusuo ń vuao ń zɔgɔ̃ɛɔ ń zɔnɔɛɔ ń
yiongoɔ ń zàa'ĩ̀naɔ.
36 Ma diipi na Sala nɛ'ĩ̀ gɔ̃ɛ ũ a zikũ guu, ɔ̃ ma dii
pɔ́ pɔ́ á vĩ̀ kpà nɛ́piwa píi.
37 Ma dii tò ma lɛgbɛ̃̀, asa à mɛ̀ másu Kanaa bùsu
pɔ́ á kúu nɔ sɛ a nɛ́ɛo.
38 A mɛ̀ mà gɛ́ a de bɛ a bui guu, mí nɔsɛ a nɛ́ɛ we.
39 Ɔ ma a dii là ma mɛ̀, tó nɔɛpi i we bɔ̀ tɛmazio sɔ̃
bɛ?
40 A wèa à mɛ̀, Dii pɔ́ á tɛaàzi, ɔ̃mɛ a a Malaika zĩ̀
aà gɛ́ zɛimɛɛ, kɛ́ ma tá e kɛ na, mí nɔsɛ a nɛ́ɛ a de bɛ
daɛɔ guu.
41 A mɛ̀ tó ma gɛ a buiɔ kĩ́i, tó wi weio, ma bɔ lɛ́ pɔ́
má gbɛ̃̀ɛ̀ guun we.
42 Kɛ́ ma ka lɔ̀ɔi gbã ma mɛ̀: Dii, ma dii Ablahaũ
Lua, tó n wei, to ma tá kɛ na.
43 Má kú lɔ̀ɔ'ɛa. Wɛ̃́ndia pɔ́ mɔ̀ ítɔi, mɛ́ má ɔ̀ɛ̀ aà
ma gba í yɔɔ mà mi,
44 tó a ò mà mi, ítɔ ma yiongoɔnɛ lɔ, má dɔ̃ kɛ́
wɛ̃́ndia pɔ́ ń dĩ̀lɛ à kɛ ma dii nɛ́ pɔ́ ũn we.
45 E màɔ yã́pi o ma nɔ̀sɛ guu màɔ láa, ɔ̃ Lɛbɛka bɔ̀
ń loo dia a gầu, à mɔ̀ lɔ̀ɔ'ɛa à itɔ̀. Ɔ má ɔ̀ɛ̀ aà ma gba
í mà mi.
46 A a lo pĩ̀la gɔ̃̀ɔ, à mɛ̀ mà mi, í kpá ma yiongoɔwa
lɔ. Má mĩ̀ ɔ̃ a kpà ma yiongoɔwa.

47 Ɔ ma aà là, dé nɛ́n aà ũi? A mɛ̀ Bɛtuɛ nɛ́n a ũ,
Milika ń Nakɔɔo tɔũna. Ɔ ma tãanadàɛ̀ a níu, ma zã
dàɛ̀ a ɔɔwa.
48 Ɔ ma mipɛ̀lɛ ma kulɛ Dii ma dii Ablahaũ Luaɛ,
ma aà sáaukpà, asa à dɔ̀aamɛɛ zɛ́ súsu guu, kɛ́ mà
a dii vȉi tɔũna sɛ́ aà nɛ́ɛ.
49 Tiasa tó á we gbɛ̃kɛ ń náaio yãkɛ ma diiɛ, à
omɛɛ. Tó i wei sɔ̃o, à omɛɛ, mí gɛ́ gupãlei.
50 Labã ń Bɛtuɛo wèwà aa mɛ̀: Yã́pi bɔ̀ Dii kȉiɛ, wá
yãe oa vȉo, a maa ge a vãi.
51 Lɛbɛka kɛ, ǹ aà sɛ taò, i gɔ̃ n dii nɛ́ na ũ lá Dii
òwa.
52 Kɛ́ Ablahaũ zɔ̀blenapi ń yãmà, à wùlɛ tɔɔlɛ Diiɛ.
53 Ɔ à nɔamblebɔ pɔ́ wa kɛ̀ ń ã́nusuo ń vuaoɔ ń
pɔkasaɔ bɔ̀lɛ kpà Lɛbɛkawa. A aà dãɔ ń aà dao gbà
pɔ́ ɔdeɔ lɔ.
54 Ɔ aàpi ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ pɔblè aa imȉ, ɔ̃ aa ȉ we.
Kɛ́ aa fɛ̀lɛ kɔɔ à mɛ̀: A ma gbaɛ mà ta ma diiwa.
55 Nɔ dãɔ ń aà dao mɛ̀: To nɛ́pi gɔ̃wanɔ baa gɔɔ
kwi, í gbasa tá.
56 Ɔ gɔ̃ɛpi ònɛ́: Lá Dii ma tá kɛ̀na kɛ́wa, ásu ma
dɔdɔo. A ma gbaɛ mà ta ma diiwa.
57 Ɔ aa mɛ̀: Wà nɛ́pi sísi wà aà la.
58 Ɔ aa Lɛbɛka sȉsi aa aà là aa mɛ̀: Nyɔ̃ tá ń
gbɛ̃́pioa? Ɔ Lɛbɛka mɛ̀: Má tá.
59 Ɔ aa Lɛbɛka gbàɛ ń zɔ pɔ́ à aà gwà za aà nɛ́zȉo,
aalɛ tá ń Ablahaũ zɔ̀blenao ń aà gbɛ̃́ɔ.
60 Aa samaa'ò Lɛbɛkaɛ aa òɛ̀:
Nɛ́, ńyɔ̃ gɔ̃ gbɛ̃́ dasidasiɔ dazi ũ,
n buiɔ iɔ iko vȉ ń zangudeɔwa.
61 Ɔ Lɛbɛka fɛ̀lɛ ń a zɔnɔɛɔ, aa kà yiongoɔ kpɛ, aa bɔ̀
tɛ gɔ̃ɛpizi, ɔ̃ à tàńnɔ.

62 A̋ mɔ lè Izaaki sù ń lɔ̀ɔ pɔ́ wı̏ mɛ
Luabɛ̃ɛpɔima'eo, à zɔ̏lɛ Nɛgɛvɛ bùsuu.
63 A̋ bɔ̀ gɛ̀ làasookɛi sɛ̃u oosi, ɔ̃ kɛ́ à wɛzù, a è
yiongoɔ lɛ́ mɔ́.
64 Lɛbɛka wɛzù à Izaaki è sɔ̃, ɔ̃ à pı̏la a yiongo kpɛ
kpakpa,
65 à zɔ̀blenapi là à mɛ̀: Dén gɔ̃ɛ pɔ́ bɛ sɛ̃u àlɛ mɔ́
daiwálɛ kee ũi? Ɔ zɔ̀blenapi wèwà à mɛ̀: Ma diiɛ. Ɔ
Lɛbɛka a pɔlɔgãu sɛ kù a wɛ́a.
66 Kɛ́ aa kà Izaaki kı̏i, zɔ̀blenapi yã́ pɔ́ á kɛ̀ sɛ̀lɛ sı̏uè
píi.
67 Izaaki gɛ̏ ń Lɛbɛkao a da Sala zwȁakpɛu, ɔ̃ à aà
sɛ̀, à gɔ̏ aà nɔ ũ. A yeaàzi, ɔ̃ aà nɔ̀sɛ nı̏ni a da gaa
gbɛa.

25

Ablahaũ nɛ́ pãleɔ

1 Ablahaũ nɔ pãle sɛ̀ lɔ, aà tɔ́n Kɛtula.
2 Nɛ́ pɔ́ a ı̏aànɔɔ tɔ́n kɛ: Zimana, Yosã, Mɛdã,
Madiã, Isebaki, Sua.
3 Yosã mɛ́ Seba ń Dedão ı̏. Dedã buiɔn Asuliɔ ń
Lɛtusiɔ ń Lɛumiɔ ũ.
4 Madiã nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Efa, Efɛɛ, Anɔki, Abida,
Ɛlɛdaa. Ampii Kɛtula buiɔnɛ.
5 Ablahaũ a àizɛɛ kpà Izaakiwa píi,
6 ɔ̃ à gbadà a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́o nɛ́ɔnɛ, à ń gbáɛ
gukpɛ oi e àɔ gɛ́ gai, kɛ́ aasu wàɔ kú ń Izaakioo.

Ablahaũ gaa

7 Ablahaũ kɛ̀ wɛ̏ baswaaɔ̃kwi ń sɔɔo,
8 ɔ̃ à gà. A̋ zikȕ táotao, ɔ̃ à gbàsa zù a gbɛ́ɔ guu.

9 Aà nɛ́ɔ Izaaki ń Isimaɛlao aà vɩ̀ Mapela gbɛ̀'ɛ
guu, Mamale gukpɛ, bua pɔ́ dɛ Iti bui Zohaa nɛ́
Ɛfɔ̃nɔ pɔ́ ũ yãa,
10 ɔ̃ Ablahaũpi lù Itiɔwa.* Wekɩ̃i ɔ̃ wà aà vɩ̀u ń a
na Salao.
11 Ablahaũ gaa gbɛa Lua báaadà aà nɛ́ Izaakigu.
A zɔ̃lɛa Luabɛ̃ɛpɔima'e lɔ̀ɔ saɛ.

Isimaɛla buiɔ

12 Ablahaũ nɛ́ Isimaɛla buiɔ yã́n kɛ: Sala zɔnɔɛ
Hagaa, Egipi nɔɛ ɔ̃ à nɛ́pi ɩ̀aànɔ.
13 Aà nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ an iawa. Aà nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia tɔ́n
Nɛbaio. Aà dãunaɔ tɔ́n kɛ: Kedaa, Adibɛɛli, Mibisã,
14 Misima, Duma, Masa,
15 Adada, Tema, Yetuu, Nafisi, Kedema.
16 Isimaɛla nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n we. An baade a tɔkpà a
wɛ̃́lɛɛ ge a bɔ̀ɔɛ. Aamɛ bui kuɛplaɔ dezi káauɔ ũ.
17 Isimaɛla kɛ̀ wɛ̃̀ basopla àaɔ̃sai, ɔ̃ à gà à zù a gbɛ̃́ɔ
guu.
18 Aà buiɔ zɔ̃̀lɛ za Avila e à gɛ̀ pɛ̀ɔ̀ Suluwa Egipi
bùsu lɛ́i taa Asili bùsu oi. Aali kɔ̃tɛsi ń Ablahaũ bui
kɩ̃niɔo.

Esau ń Yakɔbuo ia

19 Ablahaũ nɛ́ Izaaki buiɔ yã́n kɛ: Ablahaũ Izaaki
ɩ̀.
20 Kɛ́ Izaaki kà wɛ̃̀ bla ɔ̃ à Labã dãe Lɛbɛka sɛ̀. Ɔmɛ
Sili bùsu gbɛ̃́ Bɛtuɛ pɔ́ bɔ̀ Mɛsɔpɔtami bùsuu nɛ́ ũ.
21 Izaaki wabikɛ̀ Diiwa a naɛ, asa fĩiɛ, ɔ̃ Dii sɩ̀aànɔ,
aà napi nɔsɩ̀.
22 Sɩ̀aɔ lɛ́ dɛ̃ɛka aà gbɛɛu, ɔ̃ à mɛ̀: Bɔ́yãi yã́ bee taa
ma lei? Ɔ à gɛ̀ Dii lai.
23 Dii ɔ̀ɛ̀:

---
* **25:10** Daa 23.17

Bui mɛ̀n pla ku n nɛasakpɛu,
gbɛ̃ɔn pla pɔ́ kú n gbɛɛupiɔ aa kɛ̃kɔ̃wa.
Bui mɛ̀ndo gbãa aɔ dɛ adola,
a pɔ́ bɔ̀ káau a gɔ̃ nɛ́ ũ gbɛ̃́ zɑ̃́ɛ.†
24 Kɛ́ aà nɛ'igɔɔ kà, à sĩ̀aɔ ĩ̀ gɔ̃ɛɔ ũ.
25 Kɛ́ gbɛ̃́ káau lɛ́ bɔ, à bɔ̀ tɛ̃́ndɔ̃ɔ̃dɔ̃ɔ̃. Aà mɛkã kà
ula ũ, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Esau.‡
26 Bee gbɛa kɛ́ nɛ́ plaade lɛ́ bɔ, à dɔ̀ Esau gba-
toewa, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Yakɔbu.§ Izaaki wɛ̃̀ bàaɔ̃deu ɔ̃
à nɛ́piɔ ĩ̀.
27 Nɛ́piɔ zɔ̃ɔkũ̀. Esau kɛ̀ toensa pɔ́ lí kɛ̃́ sɛ̃̀awao ũ.
Yakɔbu sɔ̃ bɛgwanaɛ.
28 Izaaki ye Esauzi, kɛ́ a lɛ́'u vĩ̀ yɑ̃́i. Lɛbɛka sɔ̃ a ye
Yakɔbuzi.
29 Zĩ̀ewa Yakɔbu lɛ́ dokuu, ɔ̃ Esau sù ń sɛ̃̀ao, nɔana
lɛ́ aà dɛ.
30 Ɔ a ò Yakɔbuɛ: N yɑ̃́ na! To mà blɛ tɛ̃a bee e
ble, asa nɔana lɛ́ ma dɛɛ. Ayãmɛto wà tɔkpà Esauɛ
Ɛdɔũ.*
31 Yakɔbu mɛ̀: N n yoakɛzɛ† kpaa gĩ̀a.
32 Ɔ Esau mɛ̀: Ma ka gaaɛ, bɔ́ ma yoakɛzɛ a
kɛmɛɛi?
33 Ɔ Yakɔbu òɛ̀: Mɛ ń sĩ̀ ń Luao gĩ̀a. Ɔ à mɛ̀ á sĩ̀ ń
Luao, a a yoakɛzɛ kpàwàɛ.‡
34 Ɔ Yakɔbu pɛ̃ɛ ń bláa dopio kpàwà. A blè à imĩ̀,
ɔ̃ à fɛ̀lɛ bɔ̀. Beewa Esau a yoakɛzɛ dĩ̀lɛ pã.

† **25:23** Lom 9.12 Buipiɔ kɛ̃́i sĩ̀a ia guu, nɛ́ pɔ́ bɔ̀ káau ɔ̃mɛ ĩ̀ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
‡ **25:25** Bee mɛ̀ kãde. § **25:26** Bee mɛ̀ gbatoekũna ge kɔ̃nikɛnɛde.
* **25:30** Bee mɛ̀ tɛ̃a. † **25:31** Nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia mɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ɔ̃mɛ ĩ̀ túbi sɛ́
dɛńla. ‡ **25:33** Ɛbɛ 12.16

26

Izaaki ń Abimɛlɛkio

1 Imina kà bùsupiu, a sɛ̃́ia pɔ́ kà Ablahaũ gɔɔ
bàasi, ɔ̃ Izaaki fɛ̀lɛ gɛ̀ Filitɛ̃ɔ kí Abimɛlɛki kɛ̃́i Gelaa.
2 Ɔ Dii bɔ̀ mɔ̀wà à mɛ̀:
Ǹsu ta Egipio.
Zɔ̃lɛ gu pɔ́ má onɛu.
3 Ǹyɔ̃ ku bùsuɛ beeu gɛ̃a.
Máɔ kunnɔ, mí ɛ̀fãaikɛnɛ.
Má bùsuɛ bee kpamaɛ píi ń n buiɔ,
mí lɛ́ pɔ́ má gbɛ̃̀ n maeɛ kɛnɛ.
4 Má n bui kɛ̃́fĩ lán saanaɔwa,
mí bùsuɛ bee kpámá píi.
Bui pɔ́ kú tɔɔlɛɔ píi
aa ɛ̀fãai e n bui sabai,
5 kɛ́ Ablahaũ ma yãmà yɛ̃́i.
Ã ma ɔtondɔkɛ̃i gwà,
mɛ́ a yɛ̃́ pɔ́ má dɛ̃̀lɛɔ kũa
ń ma yãdilɛnɛɔ ń ma ikoyãɔ.
6 Ɔ Izaaki gɔ̃̀ Gelaa.
7 Kɛ́ beleɔ lɛ́ aà la aà na yɛ̃́i, à mɛ̀ a dãeɛ. Asa àlɛ
vɛ̃̀akɛ, àlɛ e tó à mɛ̀ a naɛ, wa a dɛ nɔpi yɛ̃́iɛ, asa
nɔpiá nɔanaɛ.
8 Kɛ́ àlɛ gɔɔplakɛ we, Filitɛ̃ɔ kí Abimɛlɛki lɛ́ zɛ̃́lɛ
gwa fɛnɛntiu, ɔ̃ à su è Izaaki lɛ́ bɔ̃̀nɔble ń a nao.
9 Ɔ à Izaaki sɛ̃̀si à mɛ̀: Asi n naɛ fá! Akɛa n mɛ̀ n
dãeɛi? A wèwà à mɛ̀: Málɛ e wa ma dɛ aà yɛ̃́iɛ.
10 Abimɛlɛki mɛ̀: Bɔ́ yɛ̃́ ń kɛ̀wɛ̃ɛ màai? Yɔɔnnɔ mɛ́
gɔ̃̀ kɛ́ wá gbɛ̃e wúlɛ ń n napio, dɔ̃ yãa n wá dá tàaeu.
11 Ɔ Abimɛlɛki lɛzà gbɛ̃́piiwa à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ɔkɛ̃̀
gɔ̃ɛpiwa ń aà nao, wa ade dɛ.

12 Izaaki pɔtɔ̃̀ bùsupiu, ɔ̃ à pɔ́ è wɛ̃ bee lɛɛ basɔo,
kɛ́ Dii ɛ̀fãaidàuɛ̀ yã́i.
13 A zɔ̃ɔkũ̀, mɛ́ aà àizɛɛ ì̃ɔ kã́fĩ e à kɛ̀ ɔde sà bílibili
ũ.
14 A sãɔ ń zuɔ vĩ̀ dasi ń zɔɔ, ɔ̃ Filitɛ̃ɔ zàaàgu.
15 Ɔ aa lɔ̀ɔ pɔ́ aà mae Ablahaũ zĩ̀kɛnaɔ yɔ̃̀ a gɔɔɔ
kàka ń bùsuo píi.
16 Ɔ Abimɛlɛki ò Izaakiɛ: Gowála, asa n gbãa
dɛwála maamaaɛ.
17 Ɔ Izaaki bɔ̀ we, à bòokpà Gelaa guzulɛu, ɔ̃ à
gɔɔplakɛ̀ we.
18 Lɔ̀ɔ pɔ́ wa yɔ̃̀ aà mae Ablahaũ gɔɔ mɛ́ Filitɛ̃ɔ
kàka aà gaa gbɛaɔ ɔ̃ à ɛ̀a bɔ̀bɔ, à tɔ́ doũ pɔ́ a mae
kpànɛ́ yãaɔ kpànɛ́ lɔ.
19 Izaaki zĩ̀kɛnaɔ lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀ guzulɛpiu, ɔ̃ aa bɔ̀ í
maawa.
20 Ɔ Gelaa pɔdãnaɔ lɛkpaakɛ̀ ń Izaaki pɔ́ɔ aa mɛ̀:
Wá íɛ. Ɔ à tɔkpà lɔ̀ɔpiɛ Sòle, kɛ́ aa sòlekɛ̀aànɔ yã́i.
21 Aa lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀, ɔ̃ wà lɛkpaakɛ̀ lɔ̀ɔpi yá́ musu lɔ, ɔ̃
à tɔkpàɛ̀ Íbɛlɛ.
22 A gò we, ɔ̃ à lɔ̀ɔ pãle yɔ̃̀ lɔ, aai lɛkpaakɛ a yá́
musu lɔo. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Dɛ̀ɛpoo, asa à mɛ̀: Dii wá gbá
dɛ̀ɛpookĩ̀i, wá ɔta sa.
23 Bee gbɛa à gɛ̀ Bɛɛsɛba.
24 Dii bɔ̀ mɔ̀wà gwãasĩ̀na bee à mɛ̀:
Mámɛ má n mae Ablahaũ Lua ũ,
ńsu vĩ̀akɛo, asa má kunnɔ.
Má ɛ̀fãaikɛnɛ, mí n bui kã́fĩ
ma zɔ̀blena Ablahaũ yã́i.
25 We à sa'okĩ̀i bòu à Dii sĩ̀siu. Ɔ à bòokpà we, aà
zĩ̀kɛnaɔ lɛ́ lɔ̀ɔ yɔ̃́.

26 Ɔ Abimɛlɛki bɔ̀ Gelaa à mɔ̀ Izaaki kɨ̃́i ń a kwàasi
Ahuzao ń a zɨ̃gɔ̃ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ Pikɔlio.*
27 Izaaki ń lá à mɛ̀: Lá a zamagu a ma ya á bɛ,
àkɛa a mɔ ma kɨ̃́ii?
28 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá è Dii kunnɔɛ, ɔ̃ wa mɛ̀ a
maa wà lɛdoũkɛ, wí lɛgbɛ̃kɔ̃ɛ a yá̃ musu,
29 kɛ́ ńsu yãvãie kɛwɛ̃ɛo, asa wi ɨ̃adamao. Yãmaa
ɔ̃ wá kɛ̀nɛ, wa n gbaɛ aafiaɛ, ɔ̃ Dii ɛ̀fãaikɛ̀nɛ.
30 Ɔ Izaaki ń yàaekɛ̀, aa pɔblè aa imɨ̃.
31 Kɛ́ aa fɛ̀lɛ kɔɔ, aa lɛgbɛ̃̀kɔ̃ɛ, ɔ̃ Izaaki zɛ̀nɛ́, aa bɔ̀
aà kɨ̃́i aafia.
32 Zɨ̃beezɨ̃ Izaaki zɨ̃kɛnaɔ mɔ̀ lɔ̀ɔ pɔ́ aa yɔ̃̀ yã̃'ɔ̀ɛ̀ aa
mɛ̀: Wa í è.
33 Ɔ à tɔkpàɛ̀ Sɛba. Ayãmɛto wɨ̃ mɛ wɛ̃́lɛpiɛ
Bɛɛsɛba† e ń a gbão.
34 Kɛ́ Esau kà wɛ̃̀ bla, à Iti nɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn pla, Beeli nɛ́
Yudi ń Eloni nɛ́ Basɛmao.
35 Izaaki ń Lɛbɛkao nɔ̀sɛ ɨ̃ɔ ɔ̃̀ɔkpaa an yá̃iɛ.

27

Izaaki sa'olɛkɛa Yakɔbuɛ

1 Izaaki zikũ̀, aà wɛ́ gbãa lɔo, àlɛ gu'e maao. Ɔ à a
yoa sɨ̃si à mɛ̀: Nɛ́! Ɔ a wèwà à mɛ̀: Ma mɔ.
2 Izaaki mɛ̀: Ma zikũ̀, má a gagɔɔ dɔ̃o.
3 N n sá sɛ́ ń n gbàlao, gɛ sɛ̃̀anɔbɔ wɛɛlɛmɛɛ.
4 Ma pɔeã do kuu ǹ mɔomɛɛ mà ble, mí sa'olɛkɛnɛ
e màɔ ga.
5 Lɛbɛka yá̃ pɔ́ Izaaki lɛ́ o Esauɛpi mà. Kɛ́ Esau fɛ̀lɛ
gɛ̀ toekai,

* **26:26** Daa 21.22 † **26:33** Bee mɛ̀ lɛgbɛ̃lɔɔ.

6 ɔ̃ à gɛ̀ a ò Yakɔbuɛ à mɛ̀: Má mà n mae lɛ́ yã'o n
vȉiɛ à mɛ̀,
7 aà gɛ nɔ̀ɔ dɛɛ, i a pɔeã do kuuoɛ à ble, í sa'olɛkɛɛ̀
ń Dii tɔ́o e àɔ gɛ́ gai.
8 Ɔ Lɛbɛka ɛ̀a òɛ̀: Ma yãma, ní yã́ pɔ́ má dànɛ kɛ.
9 Gɛ́ bleɔ guu, blenɛ maa kũ mɛ̀n pla ǹ dɛ, ní kɛkɛ
ǹ mɔò, mí n mae pɔeã do kuuɛ̀,
10 ní gɛoɛ̀ aà ble, i sa'olɛkɛnɛ e àɔ ga.
11 Ɔ Yakɔbu ò a daɛ: Ma vȉi kã́ vȉ mɛ́ má yɔlɔ.
12 Tó ma mae ɔkȁa mɛ́ à ma dɔ̃, a dilɛ málɛ a kɛ
pɔ́ɔpɔɔɛ, i lɛkɛmɛɛ sa'olɛ gbɛu.
13 Ɔ aà da òɛ̀: Lua to lɛkɛanɛ bee gɔ̃mɛɛ. Ma yãma
lé! Gɛ ǹ dɛ ǹ mɔomɛɛ.
14 Ɔ Yakɔbu gɛ̀ blepiɔ dɛ̀ à mɔ̀ò a daɛ, ɔ̃ à aà mae
pɔeã do kùuoɛ̀.
15 Ɔ à a yoa pɔkasa maa pɔ́ kú a kpɛ́u sɛ dà a nɛ́
Sedeɛ.
16 A blenɛ báa fȉ aà ɔɔ ń aà waa pɔ́ kã́ vȉowa.
17 Ɔ à do ń pɛ̃ɛ pɔ́ á kɛ̀o kpàwà.
18 Yakɔbu gɛ̀ a mae kȉi à mɛ̀: Baa! A mɛ̀: Má kɛ́!
Ma nɛ́ kpele ni?
19 Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Mámɛmaa Esau n yoa. Lá
ń òmɛɛ, má kɛ̀. Fɛlɛ zɔ̃lɛ ǹ ma ɔ'i ble, ní sa'olɛkɛmɛɛ.
20 Ɔ Izaaki ò a nɛ́ɛ: Ɔ'o! N è kɔ̀a? A wèwà à mɛ̀:
Dii n Lua mɛ́ saakpàa.
21 Ɔ Izaaki òɛ̀: Sɔ̃mazi mà ɔkãma, kɛ́ mà e dɔ̃ tó
ma nɛ́ Esauɛ sȉana.
22 Yakɔbu sɔ̃ a maezi, ɔ̃ à ɔkȁwà à mɛ̀: Lɔɔɛ beeá
Yakɔbu lɔɔɛ, kási ɔɛ beeá Esau ɔɛ.
23 Ɔ i aà dɔ̃o, kɛ́ aà ɔɔ kã́ vȉ lán Esau pɔ́wa yȁi. A
ye sa'olɛkɛɛ̀,
24 ɔ̃ à aà là gȉa: Ma nɛ́ Esaun n ũ sȉanaa? A mɛ̀:
Ao, mámɛ!

25 Ɔ à mɛ̀: Pɔ́ kpaa mà n ɔ'i ble, mí sa'olɛkɛnɛ. Kɛ́
a dȉlɛɛ̀, ɔ̃ a blè. A mɔ̀ɛ̀ ń vɛ̃ɛo, a mȉ lɔ.
26 Ɔ aà maepi ʋɛ̀: Sɔ̃mazi, ní lɛ́pɛa.
27 Ɔ à sɔ̃̀aàzi à lɛpɛ̀wà. Kɛ́ Izaaki aà pɔkasaɔ gȉmà,
ɔ̃ à sa'olɛkɛ̀ɛ̀ à mɛ̀:
Ma nɛ́ gȉ dɛ lán bua pɔ́ Dii ɛ̀fãaidàuwa.
28 Lua n gba mɔ̀sɛ bɔa za musu,
i n gba tɔɔlɛ táaede,
pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo iɔ dinzi.
29 Gbɛ̋ɔ zɔblenɛ,
buiɔ kúlɛnɛ,
níɔ dɛ n gbɛ̋ɔ dii ũ,
n da nɛ́ɔ i kúlɛnɛ.
Lua lɛkɛ gbɛ̋ pɔ́ lɛkɛ̀nɛɔnɛ,
aà báaada gbɛ̋ pɔ́ samaa'ɔ̀nɛɔgu.*
30 Kɛ́ Izaaki sa'olɛkɛ̀ Yakɔbuɛ a làa, ɔ̃ Yakɔbu gò aà
kȉi. Kɛ́ aà vȉi sù ń toekao gɔ̃̀ɔ,
31 ɔ̃ à blɛkɛ̀ a maeɛ sɔ̃, à gɛ̀oɛ̀, ɔ̃ a ʋɛ̀: Baa! Fɛlɛ ǹ
ma ɔ'i ble, ní sa'olɛkɛmɛɛ.
32 Ɔ aà mae aà là à mɛ̀: Mmɛnn déi? A wɛ̀wà à
mɛ̀: Mámɛmaa n yoa Esau.
33 Yãpi dȉ Izaakiwa, àlɛ lualua à mɛ̀: Démɛ nɔ̀ɔ
dɛ̀ à mɔ̀omɛɛ yãa e ǹyɔ̃ gɛ́ mɔ́i, má sòi? Ma sa'olɛkɛ̀
adeɛ kɔ̀, mɛ́ a ɛ̀fãaipi eɛ.
34 Kɛ́ Esau a mae yãpi mà, à búbuapȁlɛ à ɔ́ɔlɔ̀ à kɛ̀
wɛ̃na, ɔ̃ à mɛ̀: Baa! Sa'olɛkɛmɛɛ sɔ̃.†
35 Ɔ à mɛ̀: N dãuna mɔ̀ ń kɔ̃nio à n sa'olɛ sȉ kɔ̀.
36 Ɔ Esau mɛ̀: Aà tɔ́n Yakɔbuo‡ lò? A ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ à
kɛ̀ gɛ̃n plan we sa. A ma yoakɛzɛ sȉa yãa,§ ɔ̃ à ma
sa'olɛ sȉa kɛ lɔ. Má sa'olɛ e lɔo lé?

* 27:29 Ɛbɛ 11.20 † 27:34 Ɛbɛ 12.17 ‡ 27:36 Bee mɛ̀ kɔ̃nikɛnɛde.
§ 27:36 Daa 25.31

37 Izaaki wèwà à mɛ̀: Ma aà dȉlɛ n dii ũ, ma aà
daɛɔ kɛ̀ aà zȉkɛnaɔ ũ, ma pɔ́wɛna ń vɛ̃ɛo kpàwà. Bɔ́
má fɔ̃ kɛnɛ lɔi?
38 Esau ò a maeɛ: Baa, sa'olɛ bee ɔ̃ ń vȉ adoa?
Sa'olɛ pȃle kɛmɛɛ sɔ̃ Baa. Ɔ Esau nà ɔɔlɔwa.
39 Ɔ aà mae wèwà à mɛ̀:
Tɔɔlɛ pɔ́ ńyɔ̃ɔ kuu aɔ táae vȉo,
mɔ̀sɛ a bɔnɛ za musuo.
40 Ńyɔ̃ɔ fɛ̃nda kũa gɔɔpiiɛ,
ńyɔ̃ zɔble n dãunaɛ.
Lá n sɔ̃ a dadoũo,
ńyɔ̃ aà zuu bɔnla.
41 Esau íbɛlɛsɛ̀ ń Yakɔbuo sa'olɛ pɔ́ a mae kɛ̀ɛ̀ yȁi,
ɔ̃ a ò a sɔ̃u: Ma mae gaa zȁo, mí gbasa mà a dãuna
dɛ.
42 Wà yȁ pɔ́ Esau ò kɔmalɛkɛ̀ Lɛbɛkaɛ, ɔ̃ à Yakɔbu
sȉsi à mɛ̀: Esau ye a pɔ́ tɔsima à n dɛɛ.
43 Ma yãma sa. Fɛlɛ bàalɛ gɛ́ ma dãɔ Labã bɛ
Halana,
44 níɔ kuaànɔ we gȉa e n vȉipi pɔkũma kpálɛ.
45 Tó aà pɔ wèe, mɛ́ yȁ pɔ́ ń kɛ̀ɛ̀ sȁaàgu, má gbɛ̋
zȉ n gbɛsii. Má ye mà kua ma nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔwa píi
zȉdoũzȉo.
46 Ɔ Lɛbɛka ò Izaakiɛ: Iti nɔɛɔ ni bɔ̀mala. Tó
Yakɔbu Iti nɔ sɛ̀ bùsuu la lán Esau nɔɛ beeɔwa, ma
kua aɔ namɛɛ lɔo.

28

Yakɔbu bàasi taa Labã kȉi

1 Ɔ Izaaki Yakɔbu sȉsi, à samaa'ɔ̀ɛ̀ à yãdȉlɛɛ̀ à mɛ̀:
Nsu nɔsɛ Kanaa nɔɛɔ guuo.
2 Fɛlɛ gɛ́ Mɛsɔpɔtami bùsuu n da mae Bɛtuɛ bɛ, ní
nɔsɛ we n desɛ̃ Labã nɛ́ɔ guu.

3 Lua Gbãapiide báaadangu,
aà to ǹ nɛ'i maamaa, aaiɔ kấfĩ,
ní gɔ̃ buiɔ dezi ũ.
4 Lua báaa pɔ́ a dà Ablahaũgu dangu ń n buiɔ píi,
kɛ́ bùsu pɔ́ ńlɛ nibɔbleu gɔ̃nɛ,
bùsu pɔ́ a kpà Ablahaũwaɛ bee.
5 Ɔ Izaaki Yakɔbu gbàɛ aà gɛ́ Labã kɩ̃́i Mɛsɔpɔtami
bùsuu. Labãá Sili bùsu gbɛ̃́ Bɛtuɛ nɛ́ɛ, Yakɔbu ń
Esauo desɛ̃ɛ.
6 Esau mà Izaaki samaa'ò Yakɔbuɛ, à aà gbàɛ
Mɛsɔpɔtami, kɛ́ aà nɔsɛ we. Kɛ́ à sa maapi òɛ̀ à mɛ̀,
asu nɔsɛ Kanaa nɔɛɔ guuo.
7 A è Yakɔbu a mae ń a dao yãmà, à dà
Mɛsɔpɔtami zɛ́u.
8 Ɔ a dɔ̃̀ sa kɛ́ Kanaa bùsu nɔɛɔ lí ká a maeguo.
9 Ɔ à gɛ̀ Ablahaũ nɛ́ Isimaɛla kɩ̃́i, à aà nɛ́ Maalata
sɛ dà a nɔ sɛ̃́iaɔ guu. Maalataá Nɛbaio dãeɛ.

Yakɔbu nana'oa Bɛtɛli

10 Yakɔbu bɔ̀ Bɛɛsɛba, à dà Halana zɛ́u.
11 Kɛ́ à kà guei, àlɛ i we kɛ́ ɩ̃atɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u yấi. Ɔ à gbɛ
sɛ̀ gupiu midibɔ ũ, à wùlɛ we.
12 Ɔ à nana'ò, a è dɔ̃gɛ̃gaa pɛ́lɛa tɔɔlɛ e à gɛ̀ zɔ̃̀
luawa, Lua malaikaɔ lɛ́ dɛdɛwà, aalɛ pila.*
13 A è Dii zɛaala à mɛ̀:
Mámɛmaa Dii n dezi Ablahaũ
ń n mae Izaakio Lua.
Má tɔɔlɛ pɔ́ ń wúlɛwàɛ bee kpamaɛ,
mpi ń n buiɔ.
14 N buiɔ aaɔ dasi lán bùsu'ũfãawa,
aa ligua gukpɛ ń bɛ'aɛo
ń gugbãntooo ń gɛɔmidɔkɩ̃io.

* **28:12** Zãa 1.51

Dű́nia bui píi a ɛ̀fãai e
mpi ń n buio sabai.
15 Máɔ kunnɔɛ,
máɔ n dɔ̃́a gu pɔ́ ńlɛ gɛ́u píi,
mí ɛa sunnɔ bùsuɛ beeu,
asa má n to weo,
má yã́ pɔ́ má ònɛ kɛɛ.
16 Kɛ́ Yakɔbu vù ń io à mɛ̀: Dii ku guɛuɛ, ɔ̃ mi dɔ̃o fá!
17 Vĩ̀a aà kũ̀ à mɛ̀: Guɛ beeá vĩ̀aguɛ. Luakukĩ̀iɛ,
luabɛ zɛ́ɛ.
18 Yakɔbu fɛ̀lɛ kɔɔ, à gbɛ pɔ́ a kɛ̀ midibɔ ũpi sɛ̀ a
pɛ̀lɛ dɔngubɔ ũ, ɔ̃ à ńsikàwà.
19 Ɔ à tɔkpà gupiɛ Bɛtɛli,† ãma wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kàlɛ we
tɔ́ sɛ̃́ian Luzu.
20 Yakɔbu lɛkɛ̀ Diiwa à mɛ̀: Tó ń kumanɔ, mɛ́ ńlɛ
ma dɔ̃́a ma wɛ̃́lɛɛ bee gɛa guu, mɛ́ ńlɛ ma gba pɔblea
ń pɔkasaɔ,
21 e ma gɛ suò ma mae bɛ aafia, ńyɔ̃ɔ dɛ ma Lua
ũɛ.
22 Gbɛ pɔ́ má pɛ̀lɛ dɔngubɔ ũpi a gɔ̃ n gbagbakĩ̀i
ũɛ, mɛ́ pɔ́ pɔ́ n ma gba píi, má a kwide kpamaɛ.

29

Yakɔbu kaa Labã̀ bɛ

1 Yakɔbu ɛ̀a dàzɛu, à gɛ̀ gukpɛdeɔ bùsuu.
2 Kɛ́ à kà we, à lɔ̀ɔ è sɛ̃u, sã kpàsa lɛɛ àaɔ̃ kálɛa a
saɛ, asa lɔ̀ɔpi í ɔ̃ wĩ̀ kpámá. Gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ ta lɔ̀ɔpilɛ.
3 Tó kpàsa pɔ́ɔ kã̀aa we píi, ɔ̃ wĩ̀ gbɛpi go lɔ̀ɔpilɛ
wà í kpámá, ɔ̃ wĩ̀ ɛa gbɛpi taɛ a gbɛu.
4 Ɔ Yakɔbu sãdãnaɔ là à mɛ̀: Gbɛ̃́ɔ, a bɔ má ni? Aa
wèwà aa mɛ̀: Wa bɔ Halanaɛ.

† **28:19** Bee mɛ̀ Lua ua.

5 Ɔ à ń lá à mɛ̀: A̋ Nakɔɔ tɔũna Labã dɔ̃a? Aa wèwà
aa mɛ̀: Wá aà dɔ̃.
6 Ɔ à ń lá à mɛ̀: A aafiaó? Aa mɛ̀: A aafia. Aà nɛ́
Lasɛli gwa, àlɛ mɔ́ ń sãɔ kee.
7 Ɔ Yakɔbu mɛ̀: Fãanɛ lɛ́ kɛ, sãɔ tagɔɔ i ka yãao. A̋
í kpámá, í gɛ́ ń dã́dãi.
8 Ɔ aa mɛ̀: Wá fɔ̃o. Mɛ́ i kɛ sã kpàsaɔ kã̀aa píi
bàasio, wı̏li gbɛ go lɔ̀ɔlɛ wà í kpá pɔ́ɔwao.
9 Lá àlɛ yã'onɛ́ màa, Lasɛli mɔ̀ ń a mae sãɔ, asa
sãdãnan aà ũ.
10 Kɛ́ Yakɔbu a desɛ̃ Labã nɛnɔɛ Lasɛli è ń aà mae
sãɔ, à sɔ̃̀ lɔ̀ɔi à gbɛ gò lɔ̀ɔlɛ, ɔ̃ à í kpà a desɛ̃ sãɔwa.
11 Ɔ à lɛpɛ̀ Lasɛliwa, à pɔna ɔ́ɔlɔ̀.
12 Ɔ a ò̀ɛ̀ aà mae daɛn a ũ, Lɛbɛka nɛ́ɛ. Ɔ Lasɛli
bàalɛ̀ gɛ ò a maeɛ.
13 Kɛ́ Labã a dãe nɛ́ Yakɔbu bao mà, à bàalɛ̀ gɛ̀
daiaàlɛ. Kɛ́ à kà, ɔ̃ à kùsiwà à lɛpɛ̀wà à tàaànɔ a bɛ.
Ɔ Yakɔbu yã́ pɔ́ kɛ̀ɔ ò̀ɛ̀ píi.
14 Ɔ Labã ò̀ɛ̀: Ma aun n ũ sı̏ana.

Yakɔbu Lea ń Lasɛlio sɛa

Yakɔbu kɛ̀ Labã bɛ mɔ do,
15 ɔ̃ Labã ò̀ɛ̀: Kɛ́ ń dɛ ma daɛ ũ yã́i ɔ̃ ńyɔ̃ zı̏kɛmɛɛ
pãa? Lá má ñabonɛ omɛɛ.
16 Labã sɔ̃ a nɛnɔɛɔ vı̏ gbɛ̃ɔn pla. Yɔ̃ tɔ́n Lea, Bãa
sɔ̃ Lasɛli.
17 Lea wɛ́ gbãao, Lasɛli sɔ̃ nɔanaɛ, mɛ́ aà kákaa
maa.
18 Yakɔbu ye Lasɛlizi, ɔ̃ a ò Labãɛ: Má zı̏kɛnɛ wɛ̃̀
sopla n nɛ́ bãade Lasɛli yã́i.
19 Labã mɛ̀: Ma aà kpaama sı̏ dɛ mà kpa
gbɛ̃pãlewala. Nyɔ̃ ku ma bɛ.
20 Ɔ Yakɔbu zı̏kɛ̀ɛ̀ wɛ̃̀ sopla Lasɛli yã́i, kási à kɛ̀ɛ̀
lán gɔɔplawaɛ, kɛ́ a yeaàzi yã́i.

21 Ɔ a ò Labãɛ: Lá ma zi̍gɔɔ pà, ma nɔ kpaa mà sɛ́.
22 Ɔ Labã weki̍idеɔ kȁaa píi, à nɔsɛblɛ kɛ̀nɛ́.
23 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ à a nɛ́ Lea sɛ kpàwà, ɔ̃ Yakɔbu
wȕlɛaànɔ.
24 Labã a zɔnɔɛ Zilipa kpà Leawa aàɔ zi̍kɛɛ̀.
25 Kɛ́ gu dɔ̀ Yakɔbu su è Leaɛ, ɔ̃ a ò Labãɛ: Bɔ́ yã́
ń kɛ̀mɛɛ màai? Lasɛli yã́i ɔ̃ ma zi̍kɛ̀nɛo lò? Bɔ́yãi n
ma kpánguakɛ̀i?
26 Labã mɛ̀: Laki̍i wi̍li Bãa kpa gɔ̃wa Yɔ̃ ãao.
27 Ãsɔ̃a do kɛ ń gbɛ̃́ beeo gi̍a, mí aà gbɛ̃do kpama,
ní zi̍kɛmɛɛ wɛ̃̀ sopla lɔ.
28 Yakɔbu wèi, à ãsɔ̃a dopi kɛ̀ ń Leao, ɔ̃ Labã a nɛ́
Lasɛli kpàwà nɔ ũ.
29 Labã a zɔnɔɛ Bila kpà Lasɛliwa aàɔ zi̍kɛɛ̀.
30 Yakɔbu wȕlɛ ń Lasɛlio sɔ̃, mɛ́ a yeaàzi dɛ Leala.
Ɔ à ɛ̀a zi̍kɛ̀ Labãɛ e wɛ̃̀ sopla lɔ.

Yakɔbu nɛ́ɔ

31 Dii è Yakɔbu ye Leazio, ɔ̃ à aà kɛ̀ nɛade ũ, Lasɛli
sɔ̃ fi̍i ũ.
32 Lea nɔsi̍ à nɛ'i̍ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Lubɛni,* asa à
mɛ̀: Dii ma taasikɛa gwàɛ. Ma zã́ aɔ yemazi sa.
33 Kɛ́ à nɔsi̍ lɔ, à nɛ'i̍ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à mɛ̀: Dii mà ma zã́
yemazio, ɔ̃ à ɛ̀a nɛ́ɛ bee kpàa lɔ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Simɛɔ.†
34 Kɛ́ à ɛ̀a nɔsi̍ lɔ, à nɛ'i̍ gɔ̃ɛ ũ à mɛ̀: Kɛ́ bee sa ma zã́
a ma dilɛki̍i eo, asa ma nɛgɔ̃ɛ i̍aànɔ àaɔ̃. Ɔ à tɔkpàɛ̀
Levii.‡
35 A ɛ̀a nɔsi̍ lɔ à nɛ'i̍ gɔ̃ɛ ũ à mɛ̀: Kɛ́ bee sa ma Dii
sáaukɛ̀, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Yuda.§ Ɔ aà nɛ'i zɛ̀.

---

* **29:32** Bee mɛ̀ nɛgɔ̃ɛ gwa. † **29:33** Bee mɛ̀ a mà. ‡ **29:34** Bee mɛ̀ nakɔ̃wa. § **29:35** Bee mɛ̀ sáau.

30

1 Kɛ́ Lasɛli è álɛ nɛ'i ń Yakɔbuoo, à gɔ̃a kpà ń a vȉio.
Ɔ a ò Yakɔbuɛ: Nɔdɔmagu. Tó mi e sɔ̃o, má gaɛ.
2 Yakɔbu pɔ pàaàzi à mɛ̀: Mámɛ má Lua ũa? Aàpi
mɛ́ gi̋nɛ ǹ nɛ'i.
3 Ɔ Lasɛli mɛ̀: Ma zɔnɔɛ Bila kɛ, gɛ iaànɔ, i nɛ́ɔ
imɛɛ, mí bui e sɔ̃ aà sabai.
4 Ɔ à a zɔnɔɛ Bila kpàwà nɔ ũ. Yakɔbu wùlɛaànɔ,
5 ɔ̃ à nɔsi̋ à nɛ'i̋ gɔ̃ɛ ũ.
6 Ɔ Lasɛli mɛ̀: Lua tò yá̋ bɔ̀manɔ na, à ma yãmà à
ma gba nɛgɔ̃ɛ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Dã.*
7 Lasɛli zɔnɔɛpi ɛ̀a nɔsi̋ à nɛ'i̋ gɔ̃ɛ ũ lɔ,
8 ɔ̃ Lasɛli mɛ̀: Ma dɛ̃ɛ zɔ̃ɔ kà ń ma vȉio, ma dɛ̃ɛnɛ̀,
ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Nɛfatali.†
9 Kɛ́ Lea è a nɛ'i zɛ̀, ɔ̃ à a zɔnɔɛ Zilipa kpà
Yakɔbuwa nɔ ũ sɔ̃.
10 Ɔ Lea zɔnɔɛpi nɛ'i̋ gɔ̃ɛ ũ ń Yakɔbuo.
11 Ɔ Lea mɛ̀: Minaɛ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Gada.‡
12 Ɔ Lea zɔnɔɛpi nɛ'i̋ gɔ̃ɛ ũ lɔ ń Yakɔbuo.
13 Ɔ Lea mɛ̀: Ma pɔ kɛ̀na, asa nɔɛɔ o pɔnaden ma
ũ. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Asɛɛ.§
14 Lubɛni bɔ̀ ésekɛkɛgɔɔ, à yenzi ɛsɛ è sɛ̃u, ɔ̃ a bòbo
sùò a da Leaɛ. Ɔ Lasɛli òɛ̀: N n nɛ́ yenzi ɛsɛpi dãmɛɛ.
15 Lea òɛ̀: Kɛ́ n ma gɔ̃ si̋a, bee i mɔmao, ɔ̃ ń ye ǹ
ma nɛ́ yenzi ɛsɛ e lɔa? Lasɛli mɛ̀: Tó ń kpàa, ḿmɛ
ńyɔ̃ iaànɔ gbã.
16 Kɛ́ Yakɔbu lɛ́ su ń buao oosi, Lea bɔ̀ gɛ̀ dàaàlɛ à
mɛ̀: Mámɛ má innɔ gbã, asa ma nɛ́ yenzi ɛsɛ asean
n ũ. Ɔ à i̋aànɔ gwãasi̋na bee.
17 Lua Lea wabikɛa si̋, ɔ̃ à nɔsi̋ à Sãi i̋ ń Yakɔbuo.

---

* **30:6** Bee mɛ̀ yá̋ bɔ̀ńnɔ na. † **30:8** Bee mɛ̀ ma dɛ̃ɛ. ‡ **30:11** Bee mɛ̀ mina. § **30:13** Bee mɛ̀ pɔna.

18 Ɔ Lea mɛ̀: Lua asea kpàa, kɛ́ ma a zɔnɔɛ kpà ma
zɑ̃́wa yɑ̃́i. Ɔ à tɔkpàɛ̀ Isakaa.*
19 Lea ɛ̀a nɔsı̃̀ lɔ, à Wotui ı̃̀,
20 ɔ̃ à mɛ̀: Lua gba maa dàmɛɛ. Kɛ́ bee sa ma zɑ̃́
a ma kpɛla, asa ma nɛgɔ̃ɛ ı̃̀aànɔ soolo. Ɔ à tɔkpàɛ̀
Zabulɔni.†
21 Gbɛzɑ̃ ɔ̃ à nɛnɔɛ ı̃̀, à tɔkpàɛ̀ Dina.
22 Ɔ Lasɛli yɑ̃́ dɔ̀ Luagu, à aà wabikɛa sı̃̀, ɔ̃ à kɛ̀
nɛade ũ.
23 A nɔsı̃̀ à nɛgɔ̃ɛ ı̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Lua wibɔ̀mɛɛ.
24 Ɔ à tɔkpàɛ̀ Yosɛfu‡ à mɛ̀: Dii ɛa nɛgɔ̃ɛ pɑ̃le
kɑ̃́fı̃mɛɛ lɔ.

Yakɔbu Labɑ̃ pɔ́ɔ dɑ̃a

25 Kɛ́ Lasɛli Yosɛfu ı̃̀, Yakɔbu ò Labɑ̃ɛ: Ma gbaɛ mà
ta ma bɛ bùsuu.
26 Ma zı̃̀kɛ̀nɛ ma naɔ ń ma nɛ́ɔ yɑ̃́i. N ń kpaa mà
tá, asa ń dɔ̃ lá ma zı̃̀kɛ̀nɛ.
27 Ɔ Labɑ̃ òɛ̀: Tó ma yɑ̃́ kàngùɛ, gɔ̃ la. Ma màsokɛ̀
má è Dii ɛ̀fɑ̃aikɛ̀mɛɛ n yɑ̃́i.
28 N n asea omɛɛ, mí kpama.
29 Yakɔbu òɛ̀: N dɔ̃ lá ma zı̃̀kɛ̀nɛ, mɛ́ ń dɔ̃ lá n
pɔtuoɔ kɛ̀ ma ɔzı̃̀,
30 asa a yɔɔna pɔ́ ń vı̃̀ zadɔ̃ mi mɔo kɑ̃̀fı̃ maamaa.
Dii ɛ̀fɑ̃aidàunɛ za zı̃́ pɔ́ ma kɛ̀sɛpɛ̀lɛ n bɛ la. Bɔɛ má
azı̃̀a bɛ zı̃̀kɛ sɔ̃i?
31 Labɑ̃ aà là à mɛ̀: Bɔ́ má fı̃aboonɛi? Yakɔbu
wɛ̀wà à mɛ̀: Nsu pɔe kpaao, sema ǹ yɑ̃́ɛ bee kɛmɛɛ,
míɔ n pɔ́ɔ dɑ̃nɛ.
32 Gɛ̃ n pɔ́ɔ guu gbɑ̃, ní sɑ̃ bàebaeɔ ń a biliɔ plɛ ma
asea ũ ń sɑ̃nɛ siaɔ ń ble bàebaeɔ ń a biliɔ.

---

* **30:18** Bee mɛ̀ asea. † **30:20** Bee mɛ̀ kpɛlaa. ‡ **30:24** Bee mɛ̀
aà kɑ̃́fı̃.

33 Tó ńlɛ ma asea gwa zia bàasi, ńyɔ̃ɔ dɔ̃ kɛ́ ma
yãkɛ̀ a zɛ́waɛ. Ble pɔ́ bàebaeo mɛ́ bili no, ge sãnɛ pɔ́
siao ma kpã́i'òɛ.
34 Labã mɛ̀: Tɔ̀ɔ! Aɔ dɛ lá ń òwa.
35 Zi̋beezi̋ Labã a blesan bàebaeɔ ń a kãyãalɛɔ ń
bleda biliɔ ń a bàebaeɔ sɛ̀, an pɔ́ pɔ́ pua vi̋ɔ píi ń sãnɛ
siaɔ píi, à ń ná a nɛ́ɔnɛ ń ɔzi̋.
36 Ɔ à gudà ń zãnguo ń Yakɔbuo lán tagɔɔ àaɔ̃ oa
taawa, ɔ̃ Yakɔbu lɛ́ Labã pɔ́ ki̋niɔ dã́.
37 Yakɔbu lí bui àaɔ̃ gɔ̃n búsuɔ zɔ̃̀zɔ̃, à ń tɔ̃ bɔ̀bɔ à
ń wɛ̃̀sã kɛ̃̀ púuu.
38 Ɔ à lí pɔ́ à ń tɔ̃ bɔ̀bɔpiɔ pɛ̀lɛpɛlɛ pɔ́ɔ imiki̋i, pɔ́ pɔ́
lɛ́ mɔ́ imiiɔ wɛ́u, asa we ɔ̃ aai̋ kpáwa'ou.
39 Lá aai̋ɔ kpáwa'o lípiɔ saɛ, ɔ̃ aai̋ɔ nɛ́ kãyãalɛɔ i ń
a biliɔ ń a bàebaeɔ.
40 Yakɔbu i̋ pɔ́ nɛ́piɔ plɛ adoa azi̋a pɔ́ ũ, i̋ a kãyãalɛɔ
ń a siaɔ ka Labã pɔ́ɔ guu. Beewa à azi̋a kpàsa bɔ̀, i
ka Labã pɔ́ɔ guuo.
41 Tó pɔbui maaɔ fɛ̀lɛ ń kpáwa'oao, Yakɔbu i̋ lípiɔ
pɛ́lɛpɛlɛ pɔ́ɔ imiki̋i an wɛ́u, kɛ́ aa kpáwa'o ń saɛ.
42 Tó pɔ́ gianaɔnɛ sɔ̃, i̋li lípɛlɛpɛlɛnɛ́o. Beewa pɔ́
gianaɔ gɔ̃̀ Labã pɔ́ ũ, mɛ́ pɔbui maaɔ gɔ̃̀ Yakɔbu pɔ́ ũ.
43 Ɔ Yakɔbu àizɛɛ i̋ɔ kã́fi̋ maamaa, aà pɔ́ɔ dasikũ̋
ń zɔnɔɛɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń yiongoɔ ń zàa'i̋naɔ.

31

1 Yakɔbu yã́ pɔ́ Labã nɛ́ɔ lɛ́ o mà aa mɛ̀: Yakɔbu wá
mae pɔ́ɔ si̋wà píi. Wá mae àizɛɛ mɛ́ aà kà ɔdawa.
2 Yakɔbu dɔ̃̀ Labã wɛ́wa, kɛ́ a yã́ kuwà lán yãawa
lɔo.
3 Ɔ Dii òɛ̀: Ɛa ta n dezi bùsuu n daɛɔ bɛ, míɔ kunnɔ.
4 Ɔ Yakɔbu Lasɛli ń Leao si̋si aa mɔ a pɔ́ɔ kі̋i sɛ̃u.

5 A òné: Má dɔ̃̀ á mae wɛ́wa kɛ́ ma yɑ̃́ kuwà lán
yɑ̃awa lɔo. N̄ beeo ma mae Lua kumanɔ.
6 Á dɔ̃ ázi̋awa kɛ́ ma zi̋kɛ̀ á maeɛ ma gbɑ̃a pua
lɛ́uɛ.
7 Á mae ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ à ma asea li̋lɛ gɛ̃n kwi, ɔ̃ Lua i
to à yɑ̃e kɛ̀mɛɛo.
8 Tó à mɛ̀ sɑ̃ bàebaeɔ mɛ́ ma baa ũ, ɔ̃ sɑ̃piɔ i̋ɔ nɛ́
bàebaeɔ i. Tó à mɛ̀ a kɑ̃yɑ̃alɛɔ mɛ́ ma baa ũ, sɑ̃piɔ i̋ɔ
nɛ́ kɑ̃yɑ̃alɛɔ i.
9 Lua á mae sɑ̃ɔ si̋wà a kpàa.
10 Gɔɔ pɔ́ bleɔ lɛ́ kpáwa'o, ma nana'ò, ɔ̃ nana guu
má è blesana pɔ́ lɛ́ kpáwa'oɔá ble kɑ̃yɑ̃alɛɔnɛ ń a
bàebaeɔ ń a biliɔ.
11 Ɔ Lua Malaika òmɛɛ nanapi guu: Yakɔbu! Ɔ
ma mɛ̀: Má kɛ́!
12 A mɛ̀: Wɛzu ǹ gwa. Blesana pɔ́ aalɛ kpáwa'oɔ
píi blè kɑ̃yɑ̃alɛɔnɛ ń a bàebaeɔ ń a biliɔ. Ma yɑ̃́ pɔ́
Labɑ̃ kɛ̀nɛ è píi.
13 Mámɛmaa Lua. Ma bɔ mɔma Bɛtɛli, gu pɔ́ n
gbɛpɛ̀lɛu n nísikàwà n lɛkɛ̀a.* Tiasa fɛlɛ bɔ bùsuɛ
beeu, ní tá n bɛ bùsuu.
14 Ɔ Lasɛli ń Leao òɛ̀: Wá túbi vi̋ wá mae bɛ lɔe?
15 I wá dílɛ nibɔɔ ũ nolo? A wá yiama, ɔ̃ à a ɔ̃a blè
píi.
16 Aizɛɛ pɔ́ Lua si̋ wá maewa gɔ̃̀ wá pɔ́ ũ píiɛ ń wá
nɛ́ɔ. Yɑ̃́ pɔ́ Lua ònɛ kɛ píi sa.
17 Ɔ Yakɔbu fɛ̀lɛ, à a nɛ́ɔ ń a naɔ di̋ yiongoɔ kpɛ.
18 A a pɔtuoɔ ń àizɛɛ pɔ́ á è Mɛsɔpɔtamiɔ sɛ̀lɛ píi, ɔ̃
à dàò zɛ́u, àlɛ tá a mae bɛ Kanaa bùsuu.
19 Kɛ́ Labɑ̃ gɛ̀ a sɑ̃ɔ kɑ̃kɛ̃ɛlɛi, ɔ̃ Lasɛli aà tɑ̃́aɔ† sɛ̀
kpɑ̃́i aà kpɛ.

* **31:13** Daa 28.18-22 † **31:19** Tɑ̃́apiɔá lí pɔ́ wa ɑ̃̀ lán gbɛ̃nazi̋nawaɔnɛ.

20 Yakɔbu sɔ̃ à ɔ̃nɔkɛ̀ Sili bui Labãɛ, i lɛzawào.
21 A fɛ̀lɛ bàalɛ̀ ń a pɔ́ɔ píi, à bùa Uflatawa, ɔ̃ à mipɛ̀
Galada gbɛ̀sɩ̃sɩ̃ɔwa.

Labã pɛ́lɛa Yakɔbuzi

22 A gɔɔ àaɔ̃de zɩ̃́ wa ò Labãɛ Yakɔbu bàalɛ̀.
23 A a gbɛ̃́ɔ nàaa, ɔ̃ à pɛ̀lɛaàzi. A táa'ò gɔɔ sopla, ɔ̃
à aà lè Galada bùsu gusɩ̃sɩ̃deu.
24 Ɔ Lua bɔ̀ mɔ̀wà gwã́ nana guu a òɛ̀: Laaika yã́
pɔ́ ńyɔ̃ o Yakɔbuɛzi.
25 Labã Yakɔbu bòo lè kpaa Galada bùsu
gusɩ̃sɩ̃deu, ɔ̃ à bòokpà we ń a gbɛ̃́ɔ sɔ̃.
26 Ɔ Labã gɛ ò Yakɔbuɛ: Bɔ́yãi n ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ, n ma
nɛ́ɔ sɛ̀lɛ n taò lán zɩ̃̀zɔɔwai?
27 Bɔ́yãi n ɔ̃nɔkɛ̀mɛɛ n wolɛ kpã́i, ni lɛzaao ni? Dɔ̃
ma zɛnɛ ń pɔnakɛao ń lɛsiao ń gã̀ao ń mɔɔnao.
28 Ni to ma lɛzà ma nɛ́ɔ ń ma tɔũnaɔwao. N
mɩ̃̀saiyã kɛ̀.
29 Ma gbãa kà mà yãkɛɛ́, ɔ̃ n mae Lua yã'òmɛɛ
gwã́ à mɛ̀ mà laaika yã́ pɔ́ má onɛi.
30 Nlɛ tá sa, kɛ́ ńlɛ n mae bɛ bɛɛkɛ yã́i. Akɛa n ma
tã́aɔ sɛ̀ kpã́ii?
31 Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Málɛ vɩ̃akɛ, málɛ e ńyɔ̃ ń
nɛ́ɔ siaɛ.
32 Gbɛ̃́ pɔ́ n n tã́aɔ è aà kɩ̃́i, wà ade dɛ. Ma pɔ́ɔ
gwagwa wá gbɛ̃́ɔ wáa. Tó n n pɔ́ è, sɛ́. Yakɔbu sɔ̃
a dɔ̃ kɛ́ Lasɛli Labã pɔ́ sɛ̀ kpã́io.
33 Labã gɛ̃̀ Yakɔbu zwã̀akpɛu, à gɛ̃̀ Lea kpɛ́u, à gɛ̃̀
zɔnɔɛ gbɛ̃ɔn plapiɔ kpɛ́u, i pɔe eo. Kɛ́ à bɔ̀ Lea kpɛ́u,
à gɛ̃̀ Lasɛli kpɛ́u.

34 Lasɛli tɑ̃́apiɔ sɛ ùlɛ yiongo gaaȉbɔɔuɛ, ɔ̃ à
zɔ̃̀lɛwà. Labɑ̃ aà kpɛ́ yɔ̀ɛ píi, i pɔe eo.
35 Lasɛli ò a maeɛ: Baa, ńsu to n pɔ pamazio, asa
mi e fɛ̀lɛo, kɛ́ má ɔkũa yɑ̃́iɛ. Beewa Labɑ̃ a tɑ̃́aɔ
wɛ̀ɛlɛ, i eo.
36 Ɔ Yakɔbu pɔ pà à zɔadɔ̀ Labɑ̃́wa à mɛ̀: Bɔ́ dàa
má kɛ̀i? Bɔ́ duuna má kɛ̀ ɔ̃ n pɛlɛmazi wɑ̃awɑ̃a
kɛ́wai?
37 N ma pɔ́ɔ yɔ̀ɛ píi, n n bɛpɔɔ è wea? Bɔò gupuau
ma gbɛ̃́ɔ ń n gbɛ̃́ɔ wáa, aai yɑ̃nakpa gbɛ̃́ pɔ́ a yɑ̃́
nawa.
38 Gwa, ma kɛ n bɛ wɛ̃̀ baoɛ. N sɑ̃ɔ ń n blɛɔ aai
nɔbɔlɛo, mɛ́ mi n sɑ̃e soo.
39 Mili suma ń pɔ́ pɔ́ wài kũ̀oo, mi a fȉabonɛ
mazȉawaɛ. Ni pɔ́ pɔ́ wà a kpɑ̃́i'ò gwɑ̃́ ge fɑ̃anɛ fȉa
laaɛ.
40 Ȉatɛ̃ ȉ ma lɛ fɑ̃anɛ, ȉ́ana ȉ ma dɛ gwɑ̃́, mi itɛ̃kɛ.
41 Màa ma kɛ n bɛ e wɛ̃̀ bao. Wɛ̃̀ gɛ̃o mɛ̀ndosai
ma zȉkɛ̀nɛ n nɛnɔɛ gbɛ̃ɔn plaɔ yɑ̃́i. Ma wɛ̃̀ soolo kɛ̀ n
kpàsa yɑ̃́ musu. N ma asea lȉlɛ gɛ̃n kwi.
42 Mɛ́ i kɛ ma dezi Ablahaũ Lua pɔ́ ma mae Izaaki
aà vȉa vȉ zɛ̀manɔ bàasio, dɔ̃ n ma gbaɛ ɔgii. Lua zȉ
pɔ́ má kɛ̀ ń taasio è, ɔ̃ à zɛ̀manɔ gȉa gwɑ̃́.
43 Ɔ Labɑ̃ wè Yakɔbuwa à mɛ̀: Nɔɛɛ beeɔá ma
nɛ́ɔnɛ. Nɛ́ɛ beeɔá ma tɔũnaɔnɛ. Pɔtuoɛ beeɔá ma
pɔtuoɔnɛ. Pɔ́ pɔ́ ń è la píi ma pɔ́ɛ. Bɔ́ má kɛ ma
nɛnɔɛɔ ń nɛ́ pɔ́ aa ȉɔnɛ gbɑ̃i?
44 To wà lɛdoũkɛ, iɔ dɛ seela ũ wá zɑ̃nguo.
45 Ɔ Yakɔbu gbɛ sɛ pɛ̀lɛ yɑ̃́pi dɔngubɔ ũ.
46 A ò a gbɛ̃́ɔnɛ aa gbɛɔ sɛ́lɛ, ɔ̃ aa sɛ̀lɛ aa a zɛ̀dɔ, ɔ̃ aa
pɔblè a saɛ.

47 Ɔ Labã tɔkpà gbɛ̀zɛpiɛ Yegaa Saaduta.‡ Yakɔbu
tɔkpàɛ̀ Galɛdi.§

48 Labã mɛ̀: Gbɛ̀zɛɛ bee mɛ́ seela ũ wá zãnguo
gbã. Bee yãi wà tɔkpàɛ̀ Galɛdi.

49 Wì mɛ lɔ Mizipa,* asa Labã mɛ̀: Dii wá dɔ̃a wá
kɛ̃akɔ̃wa gbɛa, kɛ́ wásu zakɔ̃uo.

50 Tó n ìadà ma nɛnɔɛɔwa ge tó n nɔ pãleɔ sɛ̀ lɔ,
baa tó wá kú kɔ̃ kĩio, ǹyɔ̃ dɔ̃ sãasã kɛ́ Lua mɛ́ wá
yãpi seelade ũ.

51 Ɔ Labã ò̀ɛ̀ lɔ: Zɛɛ bee gwa ń gbɛ pɔ́ má pɛ̀lɛ wá
zãnguoo.

52 Aɔ dɛ seela ũ kɛ́ másu a baa vì mà mɔma ń nɔ̀sɛ
pãleoo, mɛ́ mpi ńsu ǹ a baa vì ǹ mɔa ń nɔ̀sɛ pãleoo.

53 Ablahaũ ń Nakɔɔo ń n maeo Lua mɛ́ a
yãgɔ̃gɔ̃wɛ̃ɛ. Ɔ Yakɔbu lɛgbɛ̀ ń Lua pɔ́ a mae Izaaki
aà vìa vì tɔ́o.

54 A sa'ò gusìsìdeu we, ɔ̃ à a gbɛ̃ɔ sìsi aa pɔble. Kɛ́
aa pɔblè, ɔ̃ aa ì we.

32

Yakɔbu gbɛ̃ɔ zìa Esauwa

1 Labã fɛ̀lɛ kɔɔkɔɔ, à lɛzà a tɔũnaɔwa ń a nɛ́ɔ, à
samaa'ònɛ́, ɔ̃ à ɛ̀a tà a bɛ.

2 Yakɔbu dàzɛu, ɔ̃ Lua malaikaɔ dàaàlɛ.

3 Kɛ́ à ń é, à mɛ̀: Lua bòon kɛ. Ɔ à tɔkpà gupiɛ
Maanaiũ.*

4 A gbɛ̃ɔ zì aɛ a vìi Esauwa Sei bùsu pɔ́ wì mɛ lɔ
Ɛdɔũ bùsuu.

‡ **31:47** Bee mɛ̀ gbɛ̀ seelade ń Sili yãɔ. § **31:47** Bee mɛ̀ gbɛ̀ seelade ń Ɛbɛlu yãɔ. * **31:49** Bee mɛ̀ gudɔ̃akìi. * **32:3** Bee mɛ̀ bòo mɛ̀n pla.

5 A ò a zi̍naɔnɛ: A gɛ o ma dii Esauɛ aà zɔ̀blena
Yakɔbu gɔɔplakɛ̀ Labã bɛ, àlɛ su sa.
6 A oɛ̀ má zuɔ vi̍ ń zàa'i̍naɔ ń sãɔ ń bleɔ ń zɔgɔ̃ɛɔ ń
zɔnɔɛɔ. Mámɛ ma á zi̍́ oiɛ̀, kɛ́ ma yá̍ e kaaàgu.
7 Kɛ́ zi̍napiɔ ɛ̀a sù Yakɔbuwa, aa mɛ̀: Wa gɛ n vi̍̀i
ki̍́i, àlɛ mɔ dain̍́lɛ ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa plaɔ.
8 Vi̍a Yakɔbu kṹ, àlɛ bílikɛ maamaa, ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́
kuanɔɔ kpaalɛ̀ lɛɛ pla ń sãɔ ń bleɔ ń zuɔ ń yiongoɔ
à mɛ̀:
9 Tó Esau mɔ̀ lɛ̀lɛ a lɛɛ dowa, a lɛɛ do pɔ́ gɔ̃̀ a bɔ.
10 Ɔ à wabikɛ̀ Luawa à mɛ̀: Dii, ma dezi Ablahaũ
ń ma mae Izaakio Lua, ń òmɛɛ mà su ma bɛ bùsuu
ma daɛɔ ki̍́i, ní ɛ̀fãaikɛmɛɛ.
11 N gbɛ̃kɛ ń náaiyão kɛ̀mɛɛ maamaaɛ, ma bɛɛɛ i
kao. Gɔɔ pɔ́ ma bua Yuudɛ̃wa yãa, lípana mɛ́ na ma
ɔzi̍ ado. Tiasa ma su ń àizɛɛ lɛɛ plaɛ beeɔ.
12 Ma wabikɛ̀ma, ma si ma vi̍̀iwa, asa málɛ vi̍akɛ
kɛ́ à lɛ́lɛwá à nɔɛɔ ń nɛ́ɔ dɛdɛ yá̍i.
13 Mpi sɔ̃ n mɛ̀ ńyɔ̃ ɛ̀fãaikɛmɛɛ, ńyɔ̃ ma bui kã́i̍
lán ísialɛ ũfãawa, wa fɔ̃ naoo an dasi yá̍i.†
14 Weki̍i ɔ̃ Yakɔbu i̍u. Pɔ́ pɔ́ a plɛ̀ à a vi̍̀i gbaɔn kɛ:
15 Bleda ɔ̀aa do, a sa bao, sãda ɔ̀aa do, a sa bao,
16 yiongoda baakwi ń ń nɛ́ yɔ̃minaɔ, zuda bla, a
swana kwi, zàa'i̍n da bao, a sa kwi.
17 A ń ná a zi̍kɛnaɔnɛ ń ɔzi̍ bui ń buio, ɔ̃ a ònɛ́: Aɔ
bɛ ma aɛ, í gupua da á zãnguo gã ń gão.
18 A ò gbɛ̃́ sɛ̃́iaɛ: Tó ma vi̍̀i dànlɛ mɛ́ à n la à mɛ̀:
Démɛ dɛ n dii ũi? Nlɛ gɛ́ má ni? Démɛ pɔ́ pɔ́ ńlɛ dã́ɛ
beeɔ vi̍i?

† **32:13** Daa 28.14-15

19 Ní oɛ̀ aà zɔ̀blena Yakɔbu pɔ́ɛ, pɔ́ pɔ́ à a dii gbà a
kpầsãɛ̀ɔn we, aàpi lɛ́ mɔ́ a kpɛ́ zɛ́u.
20 A yã́ doũpi ò gbɛ̃ɔn plaadeɛ ń gbɛ̃ɔn àaɔ̃deo ń
pɔdãnaɔ píi à mɛ̀: Tó a da Esaulɛ, à oɛ̀ màa.
21 A oɛ̀ aà zɔ̀blena Yakɔbu lɛ́ mɔ́ a kpɛ́ zɛ́u. Asa
aà làasoo guu à mɛ̀: Sema mà awakpaɛ̀ ń pɔ́ pɔ́
dɔ̀aamɛɛɔ, wí gbasa wɛsikɔ̃lɛ. A gí gbãakpaimazi
saa?
22 Gba dɔ̀aaɛ̀, ɔ̃ à gɔ̃̀ bòou gwã́ bee, à ì̀ we.

Yakɔbu dɛ̃ɛkaa ń Luao

23 A fɛ̀lɛ gwãasi̋na, à a nɔ gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀lɛ ń a nɔ pɔ́
i mɛ́sɛdilɛnɛ́o gbɛ̃ɔn plaɔ ń a nɛgɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ, ɔ̃ à
bùańnɔ Yaboko isaaa.
24 Kɛ́ à bùańnɔ, ɔ̃ à pɔ́ pɔ́ a vi̋ɔ sɛ̀lɛ bùaò píi.
25 Yakɔbu gɔ̃̀ ado, ɔ̃ gɔ̃ɛe mɔ̀ lɛ́ dɛ̃ɛkaaànɔ e gu ye
dɔi.
26 Kɛ́ gɔ̃ɛpi è á fɔ̃ aà nɛo, à aà lɛ̀ a gelewa, ɔ̃ aà gele
bɔ̀ɔũ dɛ̃ɛkaapi guu.
27 Gɔ̃ɛpi mɛ̀: Ma gbaɛ, asa gu lɛ́ dɔɛ. Ɔ Yakɔbu òɛ̀:
Sema ǹ báaadamagu bàasio, má n gbaɛo.
28 Gɔ̃ɛpi aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai? A wèwà à mɛ̀
a tɔ́n Yakɔbu.
29 Ɔ à mɛ̀: Wàli mɛnɛ Yakɔbu lɔo, sema Isaili,‡ asa
n dɛ̃ɛkà ń Luao ń gbɛ̃nazi̋naɔ, ɔ̃ n dɛ̃ɛnɛ̀.
30 Yakɔbu òɛ̀: N n tɔ́ omɛɛ sɔ̃. A wèwà à mɛ̀: Bɔ́yãi
ńlɛ ma tɔ́ lai?§ Ɔ à báaadàaàgu we.
31 Yakɔbu tɔkpà gupiɛ Pɛnuɛli,* asa à mɛ̀: Wa
wɛsikɔ̃lɛ ń Luao, mɛ́ ma gi má kú.
32 A bɔ̀ Pɛnuɛli i̋atɛ̃ bilɛa, àlɛ tɔ̃ɔlɛ a gele i̋a yã́i.

‡ **32:29** Bee mɛ̀ dɛ̃ɛkaa ń Luao. § **32:30** Dɔa 13.17-18 * **32:31** Bee mɛ̀ Lua wɛ́.

33 Ayãmɛto e gbã Isailiɔ lí nɔ̀ɔ tikusiwa sóo, kɛ́
Lua Yakɔbu lɛ̀ a tikusiwa yã́i.

33

Yakɔbu wɛsia Esaulɛ

1 Kɛ́ Yakɔbu wɛzù, a è Esau lɛ́ mɔ́ ń gbɛ̃ɔn ɔ̀aa
plaɔ. A a nɛ́ɔ kpaalɛ̀ a naɔnɛ ń a nɔ mɛ̀n pla pɔ́ i
mɛ́sɛdilɛnɛ́ɔɔ.
2 Ɔ à a nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́opiɔ gbàɛ aa dɔaa ń ń nɛ́ɔ.
Bee gbɛa Lea ń a nɛ́ɔ, ɔ̃ Lasɛli ń Yosɛfuo tɛ́ ń kpɛ.
3 A dɔ̀aanɛ́, à kùlɛ tɔɔlɛ gɛ̃n sopla e à gɛ̀ kàò a vĩ̀ipi
kĩ́i.
4 Ɔ Esau bàalɛ̀ mɔ̀ dàaàlɛ, à kùsiwa à ɔdà aà gã̀u
à lɛpɛ̀wà, ɔ̃ aa ɔ́ɔlɔ̀.
5 Kɛ́ Esau wɛzù, à nɔɛɔ ń nɛ́ɔ è, ɔ̃ à mɛ̀: Deɔ mɛ́
kunnɔ wei? Yakɔbu wèwà à mɛ̀: Nɛ́ pɔ́ Lua ma
gbaɔnɛ.
6 Ɔ nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛnɛ́opiɔ sɔ̃̀ńzi ń ń nɛ́ɔ, aa kùlɛ.
7 Ɔ Lea ń a nɛ́ɔ sɔ̃̀ńzi sɔ̃, aa kùlɛ. Bee gbɛa Yosɛfu
ń Lasɛlio sɔ̃̀ńzi aa kùlɛ.
8 Esau mɛ̀: Bɔ́ ńlɛ kɛ ń pɔ́ pɔ́ ma dańlɛɔi? Yakɔbu
wèwà à mɛ̀: Kɛ́ ma yã́ e kangu yã́iɛ.
9 Esau mɛ̀: Ma gbɛ̃́, ma pɔ́ɔ mɔ̀a, ǹyɔ̃ n pɔ́ɔ kũa.
10 Ɔ Yakɔbu mɛ̀: Aawo! N yã́ na! Tó ma yã́
kànguɛ, ma gba sí, asa wá wɛsiakɔ̃lɛ kɛ̀mɛɛ lán
wɛsiakɔ̃lɛ ń Luaowaɛ, ɔ̃ n gbã̀akpàmazi.
11 Gba pɔ́ má dànɛ si sa, asa Lua ɛ̀fã̀aikɛ̀mɛɛ, pɔe
i kɛ̃́sã̀ao. Lá à nàɛwà màa, ɔ̃ a sĩ̀.
12 Ɔ Esau mɛ̀: Wà dazɛu wà tá. Má dɔaanɛ.
13 Ɔ a wèwà à mɛ̀: Baa, ń dɔ̃ kɛ́ nɛ́ɔ yã́ zĩ̀'ũ, mɛ́ má
sã̃ ń zù yɔ̃minaɔ vĩ̀. Tó wa tá gbã̀a ò gɔɔ do, pɔ́ɔ gaga
píiɛ.

14 Dɔaamɛɛ Baa, mapi n zɔ̀blena, míɔ tɛ pɔ́ɔ kpɛ ń
nɛ́ɔ busɛbusɛ e mà mɔ n le Sei.
15 Esau mɛ̀: Má a gbɛ̃́ kĩ̀niɔ tonnɔ. Yakɔbu mɛ̀:
Bɔ́yãi ni? N yã́ na Baa.
16 Zĩ̀beezĩ̀ Esau dà Sei zɛ́u.
17 Ɔ Yakɔbu gɛ̀ Suko. A bɛkpà we mɛ́ à lákpɛɔ dɔ̀
pɔ́ɔnɛ. Ayãmɛto wà tɔkpà gupiɛ Suko.*
18 Kɛ́ Yakɔbu sù ń Mɛsɔpɔtamio, à kà wɛ̃́lɛ pɔ́ wĩ̀
mɛ Sikɛũ, Kanaa bùsuu aafia, ɔ̃ à bòokpà wɛ̃́lɛpi
saɛ.
19 A a bòokpakĩ̀i lù Sikɛũ mae Amɔɔ nɛ́ɔwa ã́nusu
ɔwatɛ̃ basɔo.†
20 Wekĩ̀i à sa'okĩ̀i bòu, à tɔkpàɛ̀ Lua Isaili Lua.

34

Sikɛũ kusia Dinawa

1 Lea nɛnɔɛ Dina pɔ́ a ĩ̀ ń Yakɔbuo bɔ̀ bùsupi nɔɛɔ
gwai.
2 Kɛ́ bùsupi kí Amɔɔ nɛ́ Sikɛũ, Ivi bui aà è, à
kùsiwà, ɔ̃ à wùlɛaànɔ.
3 Aà pɔ dɔ wɛ̃́ndiapiwa, a yeaàzi, ɔ̃ à yã́ nana òɛ̀.
4 Ɔ Sikɛũ ò a maeɛ: Nɛnɔɛna bee wɛɛlɛmɛɛ mà sɛ́.
5 Kɛ́ Yakɔbu mà wà a nɛnɔɛ kpɛbɔ̀, aà nɛ́ɔ ku sɛ̃u ń
aà pɔ́ɔ, ɔ̃ à nĩ̀lɛ e aa sù.
6 Ɔ Sikɛũ mae Amɔɔ gɛ̀ Yakɔbu lè à yã́pi oɛ̀.
7 Kɛ́ Yakɔbu nɛ́ɔ sù ń sɛ̃o gɔ̃̀ɔ, aa yã́pi mà, ɔ̃ an
nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpà, an pɔ pà maamaa, kɛ́ Sikɛũ yãdɔɔsai kɛ̀
Isailiɔnɛ yã́i, à wùlɛ ń Yakɔbu nɛnɔɛo, à yã́ pɔ́ dɛ wà
kɛo kɛ̀.
8 Ɔ Amɔɔ ònɛ́ à mɛ̀: Ma nɛ́ Sikɛũ pɔ dɔ á nɛnɔɛwa.
A yã́ na. A aà kpawà nɔ ũ.

---

* **33:17** Bee mɛ̀ lákpɛɔ. † **33:19** Yoz 24.32, Zãa 4.5

9 Wà lɛdoũkɛ, wílíɔ wá nɛnɔɛɔ kpā́sãkɔ̃wa.
10 A̋ɔ kúwanɔ, wá bùsu kú á pɔ́ ũɛ. A̋ zɔ̃lɛu, íɔ
laatau, íɔ tɔɔlɛ vı̋.
11 Ɔ̃ Sikɛũ ò Dina mae ń aà dãɔɔnɛ: A̋ yā́ na. Pɔ́ pɔ́
á ò mà kpáwá, má kpaɛ.
12 A̋ ȁnsueblebɔ lɛ́ damɛɛ zɔ̃ɔ ń gbaɔ dasidasi. Lá
pɔ́ á ò, má kpaɛ. A̋ nɛnɔɛpi kpaa.
13 Ɔ̃ Yakɔbu nɛ́ɔ wè Sikɛũ ń aà mae Amɔɔowa ń
mɔafilio, kɛ́ Sikɛũ ń dãe kpɛbɔ̀ yā́i.
14 Aa ònɛ́: Wá fɔ̃ bee kɛo, wá fɔ̃ wá dãe kpa
gyafɔɔdewao, asa beeá wíyãɛ wá kı̋i.
15 Wá we á yā́io, mɛ́ i kɛ a gɔ̃ lán wápiɔwa, á gɔ̃ɛɔ
tɔ̃zɔ̃̀ píi bàasio.
16 Tó a tɔ̃zɔ̃̀, wá wá nɛ́ɔ kpā́sãwá, wí á pɔ́ɔ sɛ nɔ ũ,
wíɔ kúánɔ, wí gɔ̃ bui doũɔ ũ.
17 A̋ma tó i we wá yā́io, mɛ́ i tɔ̃zɔ̃o, wá wá dãe sɛ
taòɛ.
18 Yā́pi kɛ̀ Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũoɛ na.
19 Ɛwaasopi yā́pi gɔ̃̀gɔ̃ kpakpa, kɛ́ Yakɔbu nɛnɔɛ
yā́ kàaàgu yā́i, mɛ́ a bɛɛɛ vı̋ dɛńla a mae bɛdeɔ guu.
20 Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo gɛ̀ ń wɛ̃́lɛ bı̋ibɔlɛu, ɔ̃ aa yã'ò
ń wɛ̃́lɛdeɔ aa mɛ̀:
21 Gbɛ̃́piɔ yãe vı̋wanɔo. Wà to aaɔ kú wá bùsuu,
aaɔ laatau, asa bùsupi zɔ̃ɔ, a mɔ́wá. Wá ń nɛnɔɛɔ sɛ́,
wí wá pɔ́ɔ kpámá.
22 Gbɛ̃́piɔ sɔ̃ aa we wàɔ kúwanɔ kɛ́ wà gɔ̃ bui doũo,
mɛ́ i kɛ wá gɔ̃ɛɔ wa tɔ̃zɔ̃̀ lá ampiɔwa wápii bàasio.
23 An pɔtuoɔ ń ń àizɛɛɔ ń ń zuɔ píi a gɔ̃ wá pɔ́ ũo
lé? Wà weinɛ́, kɛ́ aaɔ kúwanɔ.
24 Wɛ̃́lɛpideɔ Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo yãmà, ɔ̃ gɔ̃ɛɔ tɔ̃zɔ̃̀
ḿpii.

25 A gɔɔ àaɔ̃de zɨ̃́, ké aa kú ń wãwão mɛ́ aa kú ń
yãe làasoooo, Yakɔbu nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ Simɛɔ ń Leviio,
Dina vɨ̃̀iɔ, an baade a fɛ̃nda sɛ̀ aa sɨ̃ wɛ̃́lɛu, aa gɔ̃ɛɔ
dɛ̀dɛ píi.
26 Aa Amɔɔ ń a nɛ́ Sikɛũo dɛ̀dɛ, ɔ̃ aa Dina sɛ bɔ̀ɔ̀
Sikɛũ kpɛ́u aa tàò.
27 Wɛ̃́lɛdeɔ dɛdɛa gbɛa Yakɔbu nɛ́ɔ mɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ɔ
nàaa, ké wà widà ń dãewa yɑ̃́i.
28 Aa ń sãɔ ń ń bleɔ sɛ̀lɛ ń ń zuɔ ń ń zàa'ɨ̃naɔ, pɔ́ pɔ́
kú wɛ̃́lɛ guuɔ ń pɔ́ pɔ́ kú ń buaɔ píi.
29 Aa ń àizɛɛɔ sɛ̀lɛ píi ń ń nɛ́ɔ ń ń nɔɛɔ ń pɔ́ pɔ́ kú ń
bɛɔ píi.
30 Ɔ Yakɔbu ò Simɛɔɛ ń Leviio: A gu ɔ̃̀ɔkpàmɛɛ.
Kanaaɔ ń Pɛliziɔ ń bùsu la buipãleɔ aaɔ ye ma
gɨ̃yãio. Lá wá dasio, tó aa lɨ̃awázi mɛ́ aa sɨ̃wágu,
aa ma dɛ ń ma buiɔ píiɛ.
31 Ɔ aa wèwà aa mɛ̀: Ké à wá dãe dɨ̃lɛ káalua ũ,
bee maa yɑ̃̀?

35

Lua bɑ́aadaa Yakɔbugu Bɛtɛli

1 Lua yã'ò Yakɔbuɛ à mɛ̀: Fɛlɛ ta Bɛtɛli, ní zɔ̃lɛ we.
Ma gbagbakɨ̃i kɛ we, asa we ma bɔu ma mɔma gɔɔ
pɔ́ ńlɛ bàalɛ n vɨ̃̀iɛ.*
2 Ɔ Yakɔbu ò a bɛdeɔnɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ kuanɔɔ píi à mɛ̀:
A dii zɨ̃̀lo pɔ́ á vɨ̃ɔ kɔ́lɛ, í zu'o, í á pɔkasaɔ lilɛ,
3 wí fɛlɛ ta Bɛtɛli. Má Lua gbagbakɨ̃i bo we, asa à
dɔ̀malɛ ma taasikɛgɔɔ, ɨ̃ɔ kumanɔ gu pɔ́ ma gɛu píi.
4 Ɔ aa dii zɨ̃̀lo pɔ́ aa vɨ̃ɔ kpàwà ń swɑ̃́li pɔ́ aa daaɔ,
ɔ̃ a vɨ̃̀lɛ gbɛ̃́nɛli pɔ́ kú Sikɛũ saɛ gbáu.

* **35:1** Daa 28.10-22

5 Kɛ́ Yakɔbu ń a nɛ́ɔ dàzɛu, Lua tò vı̃a wɛ̃́lɛ
kãinadeɔ kũ̀ maamaa, ɔ̃ gbɛ̃e i pɛ́lɛńzio.
6 Ɔ Yakɔbu ń gbɛ̃́ pɔ́ kuaànɔɔ píi kà Luzu pɔ́ wı̃ mɛ
tia Bɛtɛli, Kanaa bùsuu.
7 A sa'okı̃i bò we, ɔ̃ à tɔkpà gupiɛ Bɛtɛli Lua, asa
wekı̃i Lua bɔ̀ à mɔ̀uwà gɔɔ pɔ́ àlɛ bàalɛ a vı̃̀iɛ.
8 Debolaa pɔ́ dɛ Lɛbɛka gwana ũ yãa gà weɛ, ɔ̃ wà
aà vı̃̀ gbɛ̃́nɛli gbáu Bɛtɛli saɛ. Ɔ wà tɔkpàɛ̀ Ɔɔlɔlizı̃.
9 Lua bɔ̀ mɔ̀ Yakɔbuwa lɔ aà sua ń Mɛsɔpɔtamio
gbɛa, à báaadàaàgu
10 à mɛ̀: N tɔ́n Yakɔbu, ãma wàli onɛ Yakɔbu lɔo,
wàli onɛ sa Isailiɛ. Màa à tɔkpàɛ̀ Isaili.
11 Lua ɗɛ̀ lɔ: Lua Gbãapiiden ma ũ. Aɔ nɛ'i àɔ kɑ̃́fı̃.
Bui zɔ̃ɔ a bɔ n kı̃́i, baa bui dasiɔ, mɛ́ n buieɔ aaɔ dɛ
kíaɔ ũ.
12 Má bùsu pɔ́ má kpà Ablahaũ ń Izaakiowa
kpama ń n buiɔ n kpɛ.
13 Ɔ Lua fɛ̀lɛ bɔ̀ gu pɔ́ à yã'ɗɛ̀u.
14 Yakɔbu gbɛpɛ̀lɛ gu pɔ́ Lua yã'ɗɛu dɔngubɔ ũ. A
itɔ̃̀lɛwà à nísikàwà.
15 Ɔ Yakɔbu tɔkpà gu pɔ́ Lua yã'ɗuɛpiɛ Bɛtɛli.

Lasɛli ń Izaakio gaa

16 Ɔ aa fɛ̀lɛ Bɛtɛli aa dàzɛu. Kɛ́ aa kà kãi ń Ɛflatao,
Lasɛli nɛ'igɔɔ kà, ɔ̃ nɛ'i zı̃'ũkũ̀.
17 Nɛ'iwãwã zɔ̃ɔkũ̀, ɔ̃ nɔɛ nɛ'ina ɗɛ̀: Nsu to vı̃a n
kũo, n nɛgɔ̃ɛ ı̃ lɔ.
18 Lasɛli yɛ̃̀ɛɛ vı̃ lɔo, àlɛ ga, ɔ̃ à tɔkpà a nɛ́piɛ
Bɛ̃nɔni,† ɔ̃ aà mae tɔkpàɛ̀ Bɛ̃yãmɛɛ.‡
19 Kɛ́ Lasɛli gà, wà aà vı̃̀ Ɛflata pɔ́ wı̃ mɛ tia Bɛtɛlɛũ
zɛ́u.

---

† **35:18** Bee mɛ̀ ma taasi nɛ́. ‡ **35:18** Bee mɛ̀ ɔplaa nɛ́.

20 Yakɔbu yɑ̃dɔngugbɛ pɛ̀lɛ aà miawa. Lasɛli
miagbɛpi ku we e ń a gbɑ̃o.
21 Isaili ɛ̀a dàzɛu, ɔ̃ à bòokpà sɑ̃dɑ̃naɔ gugwakı̃i
kpɛle.
22 Gɔɔ pɔ́ a ku bùsupiu ɔ̃ Lubɛni gɛ̀ ì ń Bila, Yakɔbu
nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛ̀ɛoo. Yakɔbu yɑ̃́pi mà.
Yakɔbu nɛgɔ̃ɛɔ kuɛplaɛ.
23 Lea nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yakɔbu yoa Lubɛni, Simɛɔ,
Levii, Yuda, Isakaa, Zabulɔni.
24 Lasɛli nɛ́ɔn Yosɛfu ń Bɛ̃yɑ̃mɛɛo ũ.
25 Lasɛli zɔnɔɛ Bila nɛ́ɔn Dɑ̃ ń Nɛfatalio ũ.
26 Lea zɔnɔɛ Zilipa nɛ́ɔn Gada ń Asɛɛo ũ. Nɛgɔ̃ɛ pɔ́
wà ń í ń Yakɔbuo Mɛsɔpɔtamiɔn we.
27 Ɔ Yakɔbu kà a mae Izaaki kı̃́i Mamale. A ku
Kiliataaba pɔ́ wì mɛ tia Hɛblɔ̃ saɛ, gu pɔ́ Ablahaũ ń
Izaakio zɔ̃̀lɛu.
28 Izaaki kà wɛ̃̀ ɔ̀aa do baosai,
29 à zikṹ táotao, ɔ̃ à gà à zù a gbɛ̃́ɔ guu, ɔ̃ aà nɛ́ɔ
Esau ń Yakɔbuo aà vı̃̀.

36

Esau buiɔ
(1Lad 1.34-37)

1 Esau pɔ́ wì mɛ lɔ Ɛdɔũ buiɔ yɑ̃́n kɛ:
2 Esau Kanaa nɔɛɔ sɛ̀, Iti bui Eloni nɛ́ Ada ń Ivi bui
Ana nɛ́ Ɔhɔlibama, Zibɛɔ̃ tɔũnao.
3 A̋ Isimaɛla nɛ́ Basɛma, Nɛbaio dɑ̃e sɛ̀ lɔ.
4 Ada Ɛlifaza ìaàǹɔ, mɛ́ Basɛma Leuɛli ì.
5 Ɔhɔlibama Yeusi ń Yalaũo ń Kolao ì. Esau nɛgɔ̃ɛ
pɔ́ wà ń í Kanaa bùsuuɔn we.
6 Esau a naɔ sɛ̀lɛ ń a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛɔ ń a bɛdɛɔ
píi ń a pɔtuoɔ ń a àizɛɛ pɔ́ a è Kanaa bùsuuɔ píi, ɔ̃ à
gɛ̀ Sei bùsuu, à zɑ̃̀kũ ń a dɑ̃una Yakɔbuo,

7 asa an àizɛɛ zɔ̃ɔ yá̃ mɛ́ tò aa fɔ̃ wàɔ kú ń kɔ̃oo.
Bùsu pɔ́ aa kuu i mɔ́máo, kɛ́ an pɔ́ɔ dasi yá̃i.
8 Esau zɔ̃̀lɛ Sei bùsu gbɛ̀sı̃̀sı̃̀de pɔ́ wı̃̀ mɛ tia Ɛdɔũ
guu.
9 Esau pɔ́ dɛ Ɛdɔũɔ dezi sɛ̃́ia ũ buiɔn kɛ:
10 Esau nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ada nɛ́ Ɛlifaza ń Basɛma nɛ́
Leuɛlio.
11 Ɛlifaza nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Temani, Omaa, Zefo,
Gataũ, Kenazi.
12 Ɛlifaza nɔ pɔ́ i mɛ́sɛdilɛɛ̀o tɔ́n Timina. Ɔmɛ
Amalɛki ı̃̀aànɔ. Esau na Ada tɔũnaɔn we.
13 Leuɛli nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Naata, Zela, Sãma, Miza.
Esau na Basɛma tɔũnaɔn we.
14 Esau na Ɔhɔlibama nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yeusi, Yalaũ,
Kola.
15 Esau bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Esau nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia
Ɛlifaza bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Temani, Omaa, Zefo,
Kenazi,
16 Kola, Gataũ, Amalɛki. Ɛlifaza bui dezi káauɔ,
Ada tɔũnaɔn we. Aa ku Ɛdɔũ bùsuuɛ.
17 Esau nɛ́ Leuɛli bui dezi káauɔ Naata, Zela,
Sãma ń Mizao. Leuɛli bui dezi káauɔ, Basɛma
tɔũnaɔn we. Aa ku Ɛdɔũ bùsuuɛ.
18 Esau na Ɔhɔlibama bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ:
Yeusi, Yalaũ, Kola. Ana nɛ́ Ɔhɔlibama tɔũnaɔn we.
19 Esau pɔ́ wı̃̀ mɛ lɔ Ɛdɔũ nɛgɔ̃ɛɔn we, aà bui dezi
káauɔnɛ.

Sei buiɔ
(1Lad 1.38-42)

20 Sei, Oli bui pɔ́ kú Ɛdɔũ bùsuu za káau nɛgɔ̃ɛɔ
tɔ́n kɛ: Lotani, Sobala, Zibɛɔ̃, Ana,
21 Disɔ̃, Ezɛɛ, Disã.
22 Lotani nɛgɔ̃ɛɔn Oli ń Emaũo ũ. Lotani dãe tɔ́n
Timina.

23 Sobala nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Alavã, Manaata, Ebali,
Sefo, Onaũ.
24 Zibɛɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n Aya ń Anao. Anapi mɛ́ bɔ̀
nibɔna wãawa gbáau gɔɔ pɔ́ àlɛ a mae zàa'ĩnaɔ dɑ̃́.
25 Ana nɛgɔ̃ɛ tɔ́n Disɔ̃, aà nɛnɔɛ tɔ́n Ɔhɔlibama.
26 Disɔ̃ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛmadã, Ɛsebã, Ilana, Kelana.
27 Ezɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Bilana, Zaavã, Akana.
28 Disã nɛgɔ̃ɛɔn Uzu ń Alanao ũ.
29 Oli bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ: Lotani, Sobala, Zibɛɔ̃,
Ana,
30 Disɔ̃, Ezɛɛ, Disã. Oli bui dezi káauɔ ń ń bui pɔ́
kú Sei bùsuuɔn we.
31 Kía pɔ́ kpalablè Ɛdɔũ bùsuu Isaili kíaɔ ãaɔ tɔ́n
kɛ:
32 Bɛɔɔ nɛ́ Bɛla, Dinaba gbɛ̃́ mɛ́ kpalablè Ɛdɔũ
káau.
33 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Zela nɛ́ Yobaba, Bɔzɛla gbɛ̃́ kpalablè
aà gbɛu.
34 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Temani bùsu gbɛ̃́ Usaũ kpalablè aà
gbɛu.
35 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Bedada nɛ́ Adada, Aviti gbɛ̃́ kpalablè
aà gbɛu. Ɔmɛ zĩblè Madiãɔwa Mɔabu bùsuu.
36 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Maseleka gbɛ̃́ Samala kpalablè aà
gbɛu.
37 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Leobo pɔ́ kú Uflata saɛ gbɛ̃́ Saulu
kpalablè aà gbɛu.
38 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Akaboo nɛ́ Baalanana kpalablè aà
gbɛu.
39 Kɛ́ à gà, ɔ̃ Pau gbɛ̃́ Adada kpalablè aà gbɛu. Aà
na tɔ́n Mɛtabɛli, Malɛdi nɛ́ɛ, Mɛzaaba tɔũnaɛ.
40 Esau bui dezi káauɔ tɔ́n kɛ an buiwa an bùsu
wa: Timina, Alava, Yɛtɛti,
41 Ɔhɔlibama, Ela, Pinɔ,

42 Kenazi, Temani, Mibizaa,
43 Magadiɛ, Ilaũ. Ɛdɔũɔ dezi káauɔ tɔ́n we wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛo bùsu pɔ́ aa zɔ̃̀lɛu. Esau pɔ́ Ɛdɔũɔ dezi sɛ̃́ia ũ
buiɔn we.

37

Yosɛfu nana'oa

1 Yakɔbu ku Kanaa bùsuu, gu pɔ́ a mae zɔ̃̀lɛu.
2 Yakɔbu buiɔ yã́n kɛ: Yosɛfuá ɛ̀waasonaɛ. Aà wɛ̃̀
gɛ̃o ń plaode guu kɛ́ àlɛ sãɔ dã́ ń a vĩ̀iɔ, aà mae naɔ
Bila ń Zilipao nɛ́ɔ, ɔ̃ à yãvãi pɔ́ aa kɛ̀ kɔmalɛkɛ̀ a
maeɛ.
3 Isaili ye Yosɛfuzi dɛ a nɛ́ kĩ́niɔla, kɛ́ à aà ì a zikũ
guu yã́i, ɔ̃ à ulatao zɔ̃̀ɛ̀.
4 Kɛ́ aà vĩ̀iɔ è ń mae yeaàzi dɛńla, ɔ̃ aa zàaàgu, aali
we yãna ɔ̀aànɔo.
5 Yosɛfu nana'ò, ɔ̃ a sɛ̀lɛ sĩ̀u a vĩ̀iɔnɛ, ɔ̃ aa ɛ̀a zàaàgu
dɛ a zia.
6 A ònɛ́: A nana pɔ́ má ò ma.
7 Má è wálɛ sɛ̃yeye bua, ɔ̃ ma sɛ̃̀ bàaa fɛ̀lɛ zɛ̀. A pɔ́ɔ
lĩ̀ai, ɔ̃ aa kùlɛɛ̀.
8 Ɔ aà vĩ̀iɔ òɛ̀: Ǹlɛ e ńyɔ̃ gɔ̃ wá kía ũ nɛɛ? Ǹyɔ̃
ikokɛwá nɛɛ? Ɔ aa ɛ̀a zàaàgu dɛ a zia nana pɔ́ a òpi
yã́i.
9 Yosɛfu ɛ̀a nana'ò lɔ, ɔ̃ a sɛ̀lɛ sĩ̀u a vĩ̀iɔnɛ à mɛ̀:
Ma ɛa nana'ò lɔ. Má è ĩ̀atɛ̃ ń mɔvuao ń saana mɛ̀n
kuɛdoɔ lɛ́ kúlɛkulɛmɛɛ.
10 A nanapi sɛ̀lɛ sĩ̀u a maeɛ lɔ, ɔ̃ aà mae pàlawà à
mɛ̀: Bɔtaa nana ń ò màai? Mapi ń n dao ń n vĩ̀iɔ,
ńlɛ e wá mɔ wúlɛ n aɛ nɛɛ?
11 Aà vĩ̀iɔ ĩ̀isɛ̀aànɔ. Aà mae sɔ̃ a nanapi yá kũa a
sɔ̃u.

12 Aà vȉiɔ gɛ̀ ń mae sãɔ dấi Sikɛũ.
13 Ɔ Isailipi ò Yosɛfuɛ: N vȉiɔ lɛ́ sãdã Sikɛũ nolo?
Mɔ mà n zȉ ń kȉie! A wèwà à mɛ̀: Má làa.
14 Ɔ a òɛ̀: Gɛ́ n vȉiɔ gwai ń ń sãɔ, tó aa aafia, ní ɛa
sumɛɛ ń a baoo. Ɔ à aà gbàɛ, à bɔ̀ Hɛblɔ̃ guzulɛu à
gɛ̀ Sikɛũ.
15 Alɛ liaaliaa sɛ̃u, ɔ̃ gɔ̃ɛe kpàaũaànɔ à aà là à mɛ̀:
Bɔ́ ńlɛ wɛɛlɛi?
16 A wèwà à mɛ̀: Málɛ a vȉiɔ wɛɛlɛɛ. Tó n ń
sãdãdãkȉi dɔ̃, omɛɛ.
17 Gbɛ̃́pi mɛ̀: Kɛ́ aa bɔ̀ lakȉi, má mà aa mɛ̀ wàlɛ gɛ́
Dotaniɛ. Ɔ Yosɛfu pɛ̀lɛńzi à ń lé Dotani.
18 Kɛ́ aa aà è kãaa, e àɔ gɛ́ kái ń kȉi, aa lɛkpàaȉaàzi
aa mɛ̀ wà aà dɛ.
19 Aa òkɔ̃ɛ: A gwa, nana'onki lɛ́ mɔ́ kee.
20 A to wà aà dɛ sa, wí aà zu ɛɛ beeɔ do guu, wí o
wài mɛ́ aà sò. Wá e lá aà nanaɔ midɛ.
21 Kɛ́ Lubɛni yấpi mà, a ye à aà misi, ɔ̃ à mɛ̀: Wásu
aà dɛo.
22 Ásu to au bɔwào. A aà zu ɛɛ beeu guwaiwaiu
la, ásu à aà dɛo. Lubɛni òńɛ́ màa, kɛ́ a ye à aà misi,
í ɛa à aà kpa a maewa yấiɛ.
23 Kɛ́ Yosɛfu kà a vȉiɔ kȉi, aa aà ula bɔ̀aàla, aà
ulataopi.
24 Ɔ aa aà sɛ̀ wa zù ɛpiu. Ɛpi da giiɛ, a í vȉo.
25 Ɔ aa zɔ̏lɛ lɛ́ pɔble. Kɛ́ aa wɛzù, aa Isimaɛla bui
kyaamaɔ è, aa bɔ̀ Galada bùsuu, aalɛ gɛ́ Egipi. An
yiongoɔ lí'ɔ ń gãmalɛo ń tulaletio sɛa.
26 Ɔ Yuda ò a gbɛ̃́ɔnɛ: Tó wa wá dãuna dɛ̀, mɛ́ wa
aà dɛa ùlɛ, bɔ́ ài wá ei?
27 A to wà aà yía Isimaɛla buipiɔwa. Wásu aà dɛo,
wá dãuna nolo? Wá au doũɛ. Ɔ aà gbɛ̃́ɔ aà yãmà.

28 Kɛ́ Madiã laatanapiɔ lɛ́ gɛ̃, aa Yosɛfu gà wà bɔ̀
ɛu, wà aà yi̇̀a Isimaɛla buipiɔwa ánusu ɔwatɛ̃ bao,
ɔ̃ aa gɛ̀aànɔ Egipi.*
29 Kɛ́ Lubɛni sù ɛpi kɛ̃́i, i Yosɛfu e we lɔo, ɔ̃ à a
pɔkasaɔ ga kɛ̃̀kɛ̃.
30 Ɔ à gɛ̀ a dãunaɔ kɛ̃́i à mɛ̀: Nɛ́pi ku we lɔo. Má gɛ́
má ń beeo ni?
31 Aa blesana kũ̀ wa dɛ̀, ɔ̃ aa Yosɛfu ulapi sɛ màlɛ
a au guu.
32 Ɔ aa aà ulataopi sɛ̀ taò ń maeɛ aa mɛ̀: Pɔ́ pɔ́ wá
èn kɛ. N nɛ́ ula yã̀, ge aà pɔ́ no?
33 A dɔ̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Ma nɛ́ ulataoɛ, wài mɛ́ aà sò.
Waiyoo, à ma nɛ́ Yosɛfu tàitaiɛ.
34 Ɔ à a ulada ga kɛ̃̀, à zwã̀nkasa sɛ dɔ̀ a pi, ɔ̃ à a
nɛ́pi ɔ́ɔlɔ̀ e'e'e.
35 Aà nɛgɔ̃ɛɔ ń aà nɛnɔɛɔ mɔ̀ aà nɔ̀sɛ níniiɛ̀ ḿpii,
ãma à gì wà a nɔ̀sɛ níniɛ à mɛ̀: Máɔ a nɛ́pi gaa ɔ́ɔlɔɛ
e mà gɛ taò aà kɛ̃́i bɛdau. Ɔ àlɛ búbuapɛ a nɛ́pi yã́
musu.
36 Madiãpiɔ sɔ̃ aa Yosɛfu yi̇̀a Pɔtifaawa Egipi.
Falaɔ̃ɔ ìwaɔ doɛ, ɔ̃mɛ aà dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.

38

Yuda ń Tamaao

1 Zi̇̀beezi̇̀ Yuda bɔ̀ a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́i, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ Adulaũ gbɛ̃́
pɔ́ wi̇̀ mɛ Hila bɛ.
2 Wekɛ̃́i ɔ̃ à kpàaũu ń Kanaa bùsu gbɛ̃́ pɔ́ wi̇̀ mɛ
Sua nɛnɔɛo, ɔ̃ à aà sɛ̀ nɔ ũ.
3 A nɔsi̇̀ à nɛ'i̇̀ gɔ̃ɛ ũ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Ɛɛ.
4 A ɛ̀a nɔsi̇̀ lɔ, à nɛgɔ̃ɛ i̇̀, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Onani.

---

* **37:28** Zi̇̀n 7.9

5 A̋ ɛ̀a nɛgɔ̃ɛ ȉ lɔ, ɔ̃ à tɔkpàɛ̀ Sela. Gɔɔ pɔ́ à nɛ́pi ȉ, a
ku Kezibuɛ.
6 Ɔ Yuda nɔɛ pɔ́ wȉ mɛ Tamaa sɛ̀ a nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Ɛɛɛ.
7 Ɛɛ kɛ̀ Diiɛ gbɛ̃vãi ũ, ɔ̃ à aà dɛ̀.
8 Ɔ Yuda ò Onaniɛ: N n vȉi gyaa sɛ́, ní buikɛ n vȉiɛ
lá wȉ kɛwa.
9 Kɛ́ Onani dɔ̃ nɛ́ pɔ́ á i ń a vȉi gyaao aɔ dɛ a bui ũo,
tó à wùlɛaànɔ, ȉ azȉa e bàasiɛ, kɛ́ asu buikɛ a vȉiɛo
yá̋i.
10 Yá̋ pɔ́ àlɛ kɛpi kɛ̀ Diiɛ ȉi, ɔ̃ à aà dɛ̀ lɔ.
11 Ɔ Yuda ò a nɛ́ gyaa Tamaaɛ: Gɛ ǹyɔ̃ gyaable n
mae bɛ e ma nɛ́ Sela zɔ̃ɔkũ. Asa àlɛ e Sela a ga lá a
vȉiɔwaɛ. Ɔ Tamaa gɛ̀ zɔ̏lɛ a mae bɛ.
12 Kɛ́ a gɔɔ gɛ̏gɛ̃, ɔ̃ Yuda na gà. Kɛ́ aà sɔ̃ nȉni, à
dàzɛu, àlɛ gɛ́ a sãkãkɛ̃ɛlɛnaɔ kȉi Timɛna ń a gbɛ̃na
Adulaũ gbɛ̃́ Hilao.
13 Ɔ wà a baokpà Tamaaɛ wà mɛ̀: N zãde lɛ́ gɛ́
Timɛna a sãɔ kãkɛ̃ɛlɛi.
14 Ɔ à a gyaablepɔɔ wòlo, à pɔlɔgãu sɛ kù a wɛ́a, ɔ̃ à
gɛ̀ zɔ̏lɛ Ɛnaiũ bɔlɛu Timɛna zɛ́u. Asa a è Sela gbãakũ̏
mɛ́ wi a kpawà nɔ ũo.
15 Kɛ́ Yuda aà è, ɔ̃ à aà dȉlɛ káalua ũ, kɛ́ à pɔkù a
wɛ́a yá̋i.
16 Ɔ à sɔ̏aàzi zɛ́ saɛ à mɛ̀: To mà wúlɛnnɔ. I aà dɔ̃
a nɛ́ gyaa ũo. Ɔ nɔɛpi mɛ̀: Tó n wulɛmanɔ, bɔ́ ńyɔ̃
kpaai?
17 A wèwà à mɛ̀: Má a blenɛɔ do kpá̋sãnɛ. Ɔ à mɛ̀:
Tɔ̀ɔmadilɛmɛɛ e ǹyɔ̃ gɛ́ kpá̋sãi.
18 Ɔ à aà là à mɛ̀: Bɔ́ tɔ̀ɔma mà dilɛnɛi? A mɛ̀: N
n seelakɛbɔ ń a bao ń gopana pɔ́ ń kũao kpaa. Ɔ a
kpàwà à wùlɛaànɔ, ɔ̃ à kɛ̀ nɔ ũ.

19 Ɔ nɔɛpi fɛ̀lɛ tà bɛ, à a pɔlɔgãu gò à a gyaablepɔɔ
dà.
20 Yuda a gbɛ̃na Adulaũ gbɛ̃́ zɩ̃̀ ń blenɛo a
tɔ̀ɔmaboi nɔɛpi kɩ̃́i. Kɛ́ à kà, i aà eo.
21 Ɔ à wekɩ̃̀ideɔ làla à mɛ̀: Káalua pɔ́ kú Ɛnaiũ zɛ́
saɛ la yãa ku má ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Káalua ku
lao fá!
22 Ɔ à ɛ̀a tà, a ò Yudaɛ: Mi aà eo. Wekɩ̃̀ideɔ mɛ̀ wa
káalua dɔ̃ we yãa seo.
23 Ɔ Yuda mɛ̀: Aàɔ pɔ́piɔ kũa. Wásu to gbɛ̃́ɔ wá
yáalɔo. Ma n zɩ̃̀ ń blepio, ni aà eo.
24 Mɔ àaɔ̃ gbɛa wà mɔ̀ wa ò Yudaɛ wà mɛ̀: N nɛ́ na
Tamaa káaluakà, ɔ̃ à nɔsɩ̃̀ a káaluakaa guu. Yuda
mɛ̀: A bɔaànɔ, wi tɛsɔ̃wà.
25 Kɛ́ wàlɛ bɔaànɔ bàasi, à lɛ́kpãsãkɛ̀ a zãdeɛ à mɛ̀:
Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ɛ beeɔ vɩ̃̀ mɛ́ nɔdɔ̀magu. Seelakɛbɔ ń a bao
ń gopanaɛ beeo gwa, tó ń a de dɔ̃.
26 Yuda pɔ́piɔ dɔ̃̀, ɔ̃ à mɛ̀: Nɔɛpi yã́ na dɛmala, asa
mi aà kpa ma nɛ́ Selawao. Yuda i wúlɛaànɔ lɔo.
27 Kɛ́ à kà nɛ'ia, à mɔ lè sɩ̃̀aɔ mɛ́ kú aà gbɛɛ guu.
28 Gɔɔ pɔ́ àlɛ nɛ'i, a gbɛ̃do ɔbɔ̀, ɔ̃ nɔɛ nɛ'ina wɔ̃ɔtɛ̃na
dɔ̀wà à mɛ̀: Nɛ́ɛ bee mɛ́ bɔ̀ káau.
29 Kɛ́ nɛ́pi a ɔ sɔ̀aa, ɔ̃ nɛ́ plaade bɔ̀, ɔ̃ nɔɛpi mɛ̀: N bɔ
bùiɛ fá! Ɔ wà tɔkpàɛ̀ Pɛlɛzi.*
30 Bee gbɛa kɛ́ aà gbɛ̃do pɔ́ wà wɔ̃ɔtɛ̃na dɔ̀ aà
ɔwapi bɔ̀, ɔ̃ wà tɔkpàɛ̀ Zela.†

39

Yosɛfu ń Pɔtifaa nao

* **38:29** Bee mɛ̀ à bɔ̀ bùi. † **38:30** Bee mɛ̀ tɛ̃́nzoizoi.

1 Kɛ́ Isimaɛla buiɔ kà ń Yosɛfuo Egipi, ɔ̃ Egipi gbɛ̃́
Pɔtifaa aà lùmá. Falaɔ̃ɔ ȉwaɔ doɛ, ɔ̃mɛ aà dɔaiɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
2 Dii kú ń Yosɛfuo, ȉɔ aà daɛ ń gòmio. A ku a dii
Egipi gbɛ̃́pi bɛ.
3 Aà diipi è Dii kuaànɔ, ȉɔ aà daɛ ń gòmio yã́ pɔ́ àlɛ
kɛ píi guu,
4 ɔ̃ à aà wɛgwà, à aà dȉlɛ a bɛ ziia ũ, à pɔ́ pɔ́ a vȉ píi
nàɛ̀ a ɔzȉ.
5 Za gɔɔ pɔ́ à aà dȉlɛ a bɛ ziia ũ, Dii ɛ̀fãaidà aà
bɛu Yosɛfu yã́i. Dii ɛ̀fãaidà pɔ́ pɔ́ dɛ aà pɔ́ ũɔgu píi,
bɛpɔɔn nò, buapɔ́ɔn nò.
6 Ɔ Pɔtifaa a pɔ́pii nà Yosɛfuɛ a ɔzȉ. A yãe kȁa vȉo,
mɛ́ i kɛ blɛblea bàasio. Yosɛfu sɔ̃ gɔ̃ kɛfɛnaɛ, mɛ́ aà
zɛa maa.
7 Zȉewa ɔ̃ Yosɛfu bȉi gɛ̀ a dii nagu, ɔ̃ a òɛ̀:
Wúlɛmanɔ.
8 Ɔ à gȉ à mɛ̀: Gwa, ma dii yãe kȁa vȉ bɛ la lɔo, à
pɔ́ pɔ́ á vȉɔ nàmɛɛ ma ɔzȉ píiɛ.
9 Aà iko dɛmala ua lao, tó n baa gɛ̀, i gimɛɛ ń
pɔeoo, kɛ́ ń dɛ aà nɔ ũ yã́i. Má fɔ̃ yã̀vãi bee taa kɛ
mà duunakɛ Luaɛe?
10 Baa kɛ́ nɔɛpi ȉɔ oɛ̀ gɔɔpii, i we wȕlɛaànɔo, a ye
àɔ kuaànɔ seo.
11 Zȉewa kɛ́ Yosɛfu gɛ̀ kpɛ́u zȉkɛi, à mɔ lè
uazȉkɛnae ku bɛo.
12 Ɔ nɔɛpi aà kȗ a ulawa à mɛ̀: Wúlɛmanɔ. Ɔ
Yosɛfu a ula tòɛ̀ we, à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi.
13 Kɛ́ nɔɛpi è à a ula tòɛ à bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi,
14 ɔ̃ à uazȉkɛnaɔ sȉsi a òné: A gwa, wà mɔ̀wɛ̃ɛ ń
Ɛbɛluo, ɔ̃ àlɛ dɔ́ɛwanɔ. A gɛ̀mazi wúlɛimanɔɛ, ɔ̃ ma
wiidɔ̀wà.

15 Kɛ́ a è ma wiidɔ̀wa, ɔ̃ à a ula tò kálɛa ma saɛ, à
bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi.
16 Ɔ nɔɛpi ulapi kàlɛ a saɛ. Kɛ́ Yosɛfu dii sù,
17 ɔ̃ aà nɔpi òɛ̀ à mɛ̀: Ɛbɛlu zɔ pɔ́ n suowɛ̃ɛ
dɔ̀ɛmanɔ, à gɛ̃̀mazi.
18 Kɛ́ ma wiidɔ̀wà, ɔ̃ à a ula tò kálɛa ma saɛ, à
bàalɛ̀ bɔ̀ bàasi.
19 Kɛ́ nɔɛpi yɑ̃́pi sı̃̀u a zɑ̃́ɛ à mɛ̀ lá n zɔ kɛ̀mɛɛn we,
aà pɔ pà maamaa.
20 Ɔ à mɛ̀ wà Yosɛfu kũ wà dakpɛu, gu pɔ́ kía
dakpɛunaɔ kálɛu, ɔ̃ à gɔɔplakɛ̀ we.
21 N beeo Dii kuaànɔ à gbɛ̃kɛkɛ̀ɛ̀, a tò aà yɑ̃́ kà
dakpɛunaɔ dɔ̃̀anagu.
22 Ɔ gudɔ̃anapi dakpɛunaɔ nà Yosɛfuɛ a ɔzı̃̀ píi,
wı̃̀li yɑ̃e kɛ aà saio.
23 Dakpɛunaɔ dɔ̃̀anapi líɔ yɑ̃e kɑ̃̀a vı̃̀ Yosɛfu
musuo, kɛ́ Dii kuaànɔ, mɛ́ ı̃̀ɔ aà daɛ ń gòmio yɑ̃́ pɔ́
àlɛ kɛ píi guu.

40

Yosɛfu dakpɛunaɔ nana bɔɔlɛkɛa

1 Bee gbɛa Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ vɛ̃ɛbɔlɛna ń a pɛ̃ɛkɛnao
kɛ̀aànɔ ı̃́i.
2 Aà pɔ pà a ı̃̀wa gbɛ̃ɔn plapiɔzi, aà vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía
ń aà pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao.
3 Ɔ à ń kákpɛu a dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ, kpɛ́ pɔ́ wà Yosɛfu
dàu.
4 Dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi Yosɛfu dı̃̀lɛ aàɔ laaidɔmá.
Aa gɔɔplakɛ̀ kpɛ́u we.
5 Gwɑ̃ası̃̀n doũ Egipiɔ kía vɛ̃ɛbɔlɛna ń pɛ̃ɛkɛnapio
nana'ò ḿpla ḿpii, baade ń a pɔ́o ń a àsio.
6 Kɛ́ Yosɛfu mɔ̀ ń gwai kɔɔ, a è an kɑ̃́ gà.

7 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ yã́ mɛ́ tò á oosisia gbãi?
8 Aa wèwà aa mɛ̀: Nana ɔ̃ wá ò, gbɛ̃e ku la kɛ́ à a
àsi'owɛ̃ɛo. Ɔ a ònɛ́: Lua mɛ́ nana àsi bɔɔlɛ dɔ̃o lò? À
á nanapiɔ dau à siumɛɛ.
9 Ɔ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía a pɔ́ òɛ̀ à mɛ̀: Ma nana guu ma
vɛ̃ɛli è ma saɛ.
10 Vɛ̃ɛlipi gɔ̃n àaɔ̃ɛ. À labɔ̀ à vukɛ̀, à nɛ'ì à mà.
11 Má Falaɔ̃ɔ imibɔ kũa, ɔ̃ ma vɛ̃ɛbɛpiɔ sɛ̀ má fɛ̃̀ aà
imibɔpiu, má kpàwà.
12 Yosɛfu òɛ̀: Nanapi àsin kɛ: Ligɔ̃n àaɔ̃piɔá gɔɔ
àaɔ̃ɛ.
13 Gɔɔ àaɔ̃ gbɛa Falaɔ̃ɔ a n misi. A ɛa n da n zĩ̀ guu,
ní ɛa ǹyɔ̃ vɛ̃ɛbɔlɛɛ̀, lá niɔ kɛ yãawa.
14 Tó yã́ bɔ̀nnɔ na, to ma yã́ àɔ dɔngu.
Gbɛ̃kɛkɛmɛɛ, ní ma yã'o Falaɔ̃ɔɛ, kɛ́ ǹ e ǹ ma bɔ
kpɛ́ɛ bee guu.
15 Asa wà ma kũ kpãí za Ɛbɛluɔ bùsuuɛ, mɛ́ baa
Egipi la mi yãe kɛ à kà wà ma da ɛɛ bee guuo.
16 Kɛ́ pɛ̃ɛkɛnaɔ kía è Yosɛfu nanapi àsi'oa bɔ̀ ń
vɛ̃ɛbɔlɛnao na, ɔ̃ a òɛ̀: Ma nana guu sɔ̃ má è má pɛ̃ɛ
sɛa gbí àaɔ̃ diakɔ̃a.
17 Gbí pɔ́ kú musu, kàa bui dasi pɔ́ má kɛ̀ Falaɔ̃ɔɛ
ka a guu, ɔ̃ bãɔ lɛ́ ble ma musu.
18 Yosɛfu òɛ̀: A àsin kɛ: Gbí àaɔ̃piɔá gɔɔ àaɔ̃ɛ.
19 Gɔɔ àaɔ̃ gbɛa Falaɔ̃ɔ a n mi zɔ̃ a n loo líwa, bãɔ i
n ble.
20 A gɔɔ àaɔ̃deá Falaɔ̃ɔ izĩ̀ dikpɛɛ, ɔ̃ à blɛkɛ̀ a
ìwaɔnɛ. À vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía ń pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao bɔ̀lɛ kpɛ́u
a ìwaɔ wáa.
21 Ɔ à ɛ̀a vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía dà a zĩ̀u, aà ɛa aàɔ vɛ̃ɛbɔlɛɛ.
22 Ɔ à pɛ̃ɛkɛnaɔ kía lòo líwa, lá Yosɛfu ń nanaɔ
àsi'ònɛ́wa.

23 Kásile Yosɛfu yȁ́ i dɔ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kíagu lɔo, aà yȁ́
sȁaàguɛ.

41

Yosɛfu Falaɔ̃ɔ nana bɔɔlɛkɛa

1 Wɛ̃̀ bűu pla gbɛa Falaɔ̃ɔ nana'ò a è á zɛa Niililɛ.
2 A è zuda maa mɛkpaaɔ bɔ̀lɛ swapi ɛu mɛ̀n sopla,
aalɛ sɛ̃ ble dȁna guu.
3 Ɔ à zuda fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũɔ è sopla lɔ. Aa bɔ̀ swa'ɛu,
aa bɛ a sɛ̃́iaɔ kpɛ, aa zɛ̀ ń saɛ swalɛ.
4 Ɔ zù fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũpiɔ zù maa mɛkpaapiɔ
mɔ̀mɔ, ɔ̃ Falaɔ̃ɔ vȕ.
5 A ɛ̀a gɛ̃̀ ń io, ɔ̃ à nana'ò lɔ. A è ése sáo maa wɛde
pȉa éseli doũwa sáo sopla.
6 Ɔ à ése sáo wɛ́n ála'alana pɔ́ lou'i kɛ̃̀sãmáɔ è, à
pȉa ń gbɛa lɔ sáo sopla.
7 Ɔ ése sáo wɛ́n ála'alanapiɔ ése sáo maa wɛdepiɔ
mɔ̀mɔ. Kɛ́ Falaɔ̃ɔ vȕ, a è nana á ò.
8 Kɛ́ gu dɔ̀, làasoo gɛ̃̀aàgu, ɔ̃ à Egipi màsokɛnaɔ ń
wɛzɛ̃naɔ sȉsi píi. A a nanaɔ sɛ̀lɛ sȉuńɛ́, kási an gbɛ̃e i
fɔ̃ à a àsi'òɛ̀o.
9 Ɔ vɛ̃ɛbɔlɛnaɔ kía fɛ̀lɛ yã'ò Falaɔ̃ɔɛ à mɛ̀: Tàae pɔ́
má kɛ̀ yãa dɔ̀magu gbã.
10 Kí, n pɔ pà n zɔ̀blenaɔzi yãa, ɔ̃ n ma dakpɛu n
dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ bɛ sãnu ń pɛ̃ɛkɛnaɔ kíao.
11 Gwãasȉn doũ wa nana'ò, wá baade ń a pɔ́o ń a
àsio.
12 Ɛbɛlu ɛ̀waasoe kúwanɔ we, n dɔaiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zɔɛ.
Kɛ́ wa wá nanaɔ sɛ̀lɛ wá sȉuɛ̀, ɔ̃ à wá baade pɔ́ àsi'òɛ̀.
13 Yȁ́piɔ kɛ̀ lá a òwɛ̃ɛwa. N ɛa n ma da ma zȉu, ɔ̃ n
pɛ̃ɛkɛnaɔ kíapi lòo líwa.

14 Ɔ Falaɔ̃ɔ gbɛ̃́ zɩ̃̀ Yosɛfu sísii, ɔ̃ wà gɛ̀ aà bɔ̀ kpɛ́u
kpakpa. A mibò à a pɔkasaɔ lɩ̃̀lɛ, ɔ̃ à gɛ̀ Falaɔ̃ɔ kɩ̃́i.
15 Ɔ Falaɔ̃ɔ ò̀ɛ̀: Ma nana'ò, kási gbɛ̃e i fɔ̃ a
àsi'òmɛɛo. Má mà wà mɛ̀, tó wa ònɛ, ni fɔ̃ ǹ a
àsi'onɛ́ɛ.
16 Yosɛfu òɛ̀: I kɛ mámɛo, Lua mɛ́ a a àsi'onɛ kí.
17 Ɔ Falaɔ̃ɔ òɛ̀: Ma nana guu má è má zɛa Niililɛ.
18 Má è zuda maa mɛkpaa mɛ̀n soplaɔ bɔ̀lɛ
swa'ɛu, aalɛ sɛ̃ ble dã̀na guu.
19 Ɔ ma zuda pãleɔ è lɔ mɛ̀n sopla, aa fɛ̃́fɛ̃a
wòũwoũ, mi zù fɛ̃́fɛ̃a bee taaɔ e Egipi la yãao.
20 Ɔ zuda fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũpiɔ zù mɛkpaa sɛ̃́ia mɛ̀n
soplapiɔ mɔ̀mɔ.
21 Baa kɛ́ aa ń mɔmɔ, aa gɩ̃̀ fɛ̃́fɛ̃a lá aa dɛwaɛ, gbɛ̃e
a dɔ̃ kɛ́ aa ń mɔmɔ seo. Ɔ ma vu.
22 Nana guu lɔ má è, ése sáo maa wɛde sáo sopla
bɔ̀ éseli doũwa.
23 Ɔ má è, ése sáo teeena wɛ́n ála'alana pɔ́ lou'i
kɛ̃̀sãmáɔ bɔ̀ an gbɛa lɔ sáo sopla.
24 Ɔ ése sáo wɛ́n ála'alanapiɔ ése sáo wɛdepiɔ
mɔ̀mɔ. Kɛ́ má ò màsokɛnaɔnɛ, an gbɛ̃e i fɔ̃ à a
àsi'òmɛɛo.

25 Ɔ Yosɛfu òɛ̀: Kí, nana pɔ́ ń òpiɔ àsi doũɛ. Lua yã́
pɔ́ á ye kɛ ɔ̀lɔnɛɛ, kí.
26 Zù maa mɛ̀n soplapiɔá wɛ̃̀ soplaɛ, mɛ́ ése sáo
wɛde sáo soplapiɔá wɛ̃̀ soplaɛ. Nanapiɔ àsi doũɛ.
27 Zù fɛ̃́fɛ̃a wòũwoũ mɛ̀n sopla pɔ́ bɔ̀lɛ aa bɛ a sɛ̃́iaɔ
kpɛpiɔá wɛ̃̀ soplaɛ. Màa ése sáo wɛ́n ála'alana pɔ́
lou'i kɛ̃̀sãmá sáo soplapiɔ dɛ lɔ. Beeɔ mɛ́ wɛ̃̀ sopla
pɔ́ imina a kauɔ ũ.

28 Lá má ònɛ tiawa kí, ma mɛ̀ Lua lɛ́ yá̃ pɔ́ á ye kɛ
ɔlɔnɛɛ.
29 Blɛwɛna aɔ di Egipi gupiiu maamaaɛ e wɛ̃̀
sopla.
30 Bee gbɛa imina i ka e wɛ̃̀ sopla, kãa gbãapi yá̃
i sã Egipiɔgu. Iminapi a to bùsu blɛ midɛ.
31 Imina pɔ́ a mɔpi aɔ pãsĩ̀ maamaaɛ, kãa gbãapi
yá̃ a dɔ gbɛ̃egu lɔo.
32 Kí, lá gɛ̃n pla n nanapi ò, bee mɛ̀ Lua mɛ́ dĩ̀lɛ
màa. A kɛ tiaɛ, a sea vĩ̀o.
33 Tiasa kí, ɔ̃nɔde wɛzɛ̃na wɛɛlɛ ǹ dilɛ aàɔ dɛ
gbãade ũ Egipi.
34 Kí, gbɛ́̃ɔ dilɛ ziiaɔ ũ Egipi, aaɔ pɔ́wɛna sɔode
kãaa wɛ̃̀ sopla pɔ́ pɔ́wɛnaɔ diupi guu.
35 Aa blɛ kãaa wɛ̃̀ maa pɔ́ lɛ́ mɔ́ɔ guu, aai pɔ́wɛna
ká dɔ̃ɔ guu wɛ́̃lɛ ń wɛ́̃lɛo ń n tɔ́o, aaiɔ dɔ́̃a.
36 Tó imina pɔ́ a kɛ wɛ̃̀ soplapi kà Egipi, blɛpi iɔ dɛ
kũ̀sũa ũ, kɛ́ iminapi su Egipiɔ dɛdɛo yá̃i.

Yosɛfu kpalablea Egipi

37 Yá̃pi kà Falaɔ̃ɔgu ń a ĩ̀waɔ píi,
38 ɔ̃ a ònɛ́: Gbɛ́̃ɛ beeá Lua Nisĩ̀nadeɛ. Wá gbɛ̃e e
laaàwa lɔe?
39 Ɔ a ò Yosɛfuɛ: Lá Lua tò n yá̃ beeɔ dɔ̃̀ píi, ɔ̃nɔde
wɛzɛ̃nae ku lanwao.
40 Mmɛ ńyɔ̃ɔ dɛ ma ua gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, ma gbɛ́̃ɔ iɔ
misiilɛnɛ ḿpii. Báa mɛ́ a to màɔ dɛnla ado.
41 Ɔ à ɛ̀a òɛ̀: Nyɔ̃ɔ iko vĩ̀ Egipi bùsu gupiiwaɛ.
42 Ɔ à tãana seelakɛbɔ bɔ̀ a ɔwa, a dà Yosɛfuɛ a
ɔwa, à bàabaa ula dàɛ̀, à vua yàbaa dàɛ̀ a nɔɛ.*

* **41:42** Dan 5.29

43 A̋ a sɔ̋go plaade kpàwà bɛbɛbɔ ũ, ɔ̃ gbɛ̋ pɔ́
dɔaaaɛɔ ȉɔ pala: A kúlɛ! A kúlɛ! Beewa Falaɔ̃ɔ tò
Yosɛfu iko vȉ Egipi bùsuwa.
44 A òɛ̀ lɔ: Mámɛmaa Falaɔ̃ɔ, gbɛ̃e a fɔ̃ yãe kɛ Egipi
la n lɛ́ saio.
45 Ɔ à tɔkpàɛ̀ Zafɛna Panɛa, ɔ̃ à Ɛliɔpɔli wɛ̋lɛ sa'ona
Potifɛla nɛnɔɛna Asɛna kpàwà nɔ ũ.
46 Gɔɔ pɔ́ Yosɛfu zȉ sɛ̀ Egipiɔ kí Falaɔ̃ɔ bɛ, a wɛ̏
baakwi vȉ. Ɔ à bɔ̀ Falaɔ̃ɔ kȉi, à gɛ̀ bɛbɛi Egipi gupiiu.
47 Kãa gbãa ku e wɛ̏ sopla, blɛwɛna di maamaaɛ.
48 Ɔ Yosɛfu blɛ pɔ́ di Egipi wɛ̏ soplapiɔ kȁaakãaa
wɛ̋lɛ ń wɛ̋lɛo kȕsũa ũ, wɛ̋lɛ píi ń azȉa pɔ́o.
49 A pɔ́wɛna kȁaa zɔ̃ɔzɔ̃ɔ lán ísialɛ ũfãawa, ɔ̃ wà
zɛ̀ a yɔ̃yɔ̃aɛ, asa wa fɔ̃ a lɛ́ dɔ̃o.
50 E imina àɔ gɛ́ kái Yosɛfu na Potifɛla nɛ́ Asɛna
nɛgɔ̃ɛ ȉ pla.
51 Yosɛfu tɔkpà a yoaɛ Manase† à mɛ̀: Lua tò ma
mae bɛdeɔ ń ma taasikɛao yã̋ sȁmagu píi.
52 Ɔ à tɔkpà a plaadeɛ Ɛflaiũ‡ à mɛ̀: Lua tò ma gɔ̃
nɛde ũ bùsu pɔ́ wà ma wɛtȁu.
53 Kɛ́ kãa gbãa pɔ́ kú Egipi wɛ̏ soplapi lɛ́ kà,
54 ɔ̃ wɛ̏ sopla pɔ́ imina kàu dàalɛ lá Yosɛfu òwa.
Imina kà bùsu ń bùsuo píi, ãma blɛ di Egipi
gupiiuɛ.§
55 Kɛ́ nɔana gɛ̏ Egipiɔgu píi, aa wiilɛ̀ Falaɔ̃ɔwa aà
blɛ kpámá. Ɔ a òné píi: A gɛ́ Yosɛfu kȉi, lá a oɛ́ ȉ kɛ.
56 Imina lȉ bùsupila píi, ɔ̃ Yosɛfu dɔ̃ɔ wɛ̏wɛ̃, à
pɔ́wɛna yȉa Egipiɔwa, kɛ́ imina gbãakȕ ń bùsuu
yã̋i.

† **41:51** Bee mɛ̀ sã́ngu. ‡ **41:52** Bee mɛ̀ nɛde. § **41:54** Zȉn 7.11

57 Ɔ gbɛ̃́ɔ bɔ̀ dṹnia guu píi aa mɔ̀ Egipi pɔ́wɛna lúi
Yosɛfuwa, asa imina gbãakṳ̀ dṹnia guu píiɛ.

42

Yosɛfu vı̃̀iɔ mɔa blɛ lúi Egipi

1 Kɛ́ Yakɔbu mà pɔ́wɛna kú Egipi, a ò a nɛ́ɔnɛ: Ã́ɔ
kálɛ la pã yɑ̃̀?
2 Má mà pɔ́wɛna kú Egipi. A gɛ lúwɛ̃ɛ we, kɛ́ wásu
gagao, wíɔ ku aafia.*
3 Ɔ Yosɛfu vı̃̀i gbɛ̃ɔn kwiɔ gɛ̀ Egipi pɔ́wɛna lúi.
4 Yakɔbu i Yosɛfu dãuna Bɛ̃yãmɛɛ zı̃̀ńnɔo, asa à
mɛ̀: Wı̃̀liɔ dɔ̃o tó yãvãi sù aà lè sɔ̃ bɛ.
5 Ɔ Isaili nɛ́piɔ gɛ̀ pɔ́wɛna lúi ń gbɛ̃pãleɔ, asa
iminapi kà Kanaa bùsuu sɔ̃ɛ.
6 Yosɛfu mɛ́ bùsupi gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ. Ɔmɛ ı̃̀ pɔ́wɛna yía
gbɛ̃́piiwa. Ɔ aà vı̃̀iɔ mɔ̀ kṳ̀lɛɛ̀, aa ń mi pɛ̀lɛ.
7 Kɛ́ à a vı̃̀iɔ è, à ń dɔ̃́, ɔ̃ à azı̃̀a kɛ̀nɛ́ nibɔ ũ. Ɔ à
yã'ònɛ́ pãsı̃̀pãsı̃̀ à ń lá à mɛ̀: A bɔ má ni? Aa wɛ̀wà
aa mɛ̀: Wa bɔ Kanaa bùsuu, wa mɔ blɛ lúiɛ.
8 Yosɛfu a vı̃̀iɔ dɔ̃̀, kási aai aà dɔ̃o.
9 Nana pɔ́ a ò yãa an yɑ̃́ musu† dɔ̀aàgu, ɔ̃ a ònɛ́:
Zãmadeɔn á ũ, a mɔ wá bùsu asiigwaiɛ.
10 Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: Aawo Baa! N zɔ̀blenaɔn wá ũ,
wa mɔ blɛ lúiɛ.
11 Dedoũdeɔn wá ũ wápii. Náaideɔn wá ũ. Wápiɔ
n zɔ̀blenaɔ, zãmadeɔn wá ũo.
12 Ɔ a ònɛ́: Ɛgɛɛ! A mɔ wá bùsu asiigwaiɛ.
13 Aa mɛ̀: Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, dedoũdeɔn wá ũ, wá
gbɛ̃ɔn kuɛplaɛ. Kanaa bùsu gbɛ̃́ɔn wá ũ. Wá dãuna
gɔ̃̀ bɛ ń wá maeo, wá gbɛ̃do kuo.

---

* 42:2 Zı̃̀n 7.12 † 42:9 Daa 37.5-10

14 Ɔ Yosɛfu ònɛ́: Lá má ꝺɛ́wa, zãmadeɔn á ũ.
15 Pɔ́ pɔ́ a to mà á yá̃ sı̃ana dɔ̃n kɛ: Ǹ Falaɔ̃ɔ báaao
á bɔlɛ lao, sema á dãunapi mɔ̀ la bàasio.
16 A̋ á gbɛ̃do zı̃́ á dãunapi sɛ́i, á gbɛ̃́ kı̃́niɔ gɔ̃
dakpɛunaɔ ũ laɛ, mí dɔ̃ tó á yá̃á sı̃anaɛ. Tó màa no,
ń Falaɔ̃ɔ báaao zãmadeɔn á ũ.
17 Ɔ à ń ká kpɛ́u e gɔɔ àaɔ̃.
18 A gɔɔ àaɔ̃de zı̃́ a ònɛ́: Má Lua vı̃a vı̃. A̋ yá̃ pɔ́ má
ꝺɛ́ kɛ, ı́ bɔ aafia.
19 Tó náaideɔn á ũ, à á gbɛ̃do to da kpɛ́u la, á gbɛ̃́
kı̃́niɔ ı́ tá ń pɔ́wɛnao á bɛde nɔandɛnaɔnɛ,
20 ı́ ɛa mɔmɛɛ ń á dãunapio, mí dɔ̃ kɛ́ á yá̃á sı̃anaɛ,
mɛ́ wa á dɛdɛ lɔo. Ɔ aa wèi màa.
21 Aa òkɔ̃ɛ: Sı̃anaɛ tàaedeɔn wá ũ yá̃ pɔ́ wá kɛ̀ wá
dãunaɛ yãa yá̃i. Wá è gɔɔ pɔ́ àlɛ awakpawɛ̃ɛ, à kɛ̀
wɛ̃naũ, ɔ̃ wi aà yãmao. Bee yá̃i yá̃ɛ bee wá léi.
22 Ɔ Lubɛni ònɛ́: Kɛ́ má ꝺɛ́ ásu yãe kɛ nɛ́piɛo, i ma
yãmao, aà au tɔ ɔ̃ Lua lɛ́ síwá kɛ.
23 Aa dɔ̃ Yosɛfu lɛ́ mao, asa kɛ́ à yã'ònɛ́, wa sɛ̀lɛ
sı̃unɛ́ɛ.
24 Ɔ à gò ń kı̃́i, à gɛ ɔ́ɔlɔ̀. Kɛ́ à sù, à yã'ònɛ́, ɔ̃ à Simɛɔ
bɔ̀ ń guu, à mɔkàwà ń wáa.
25 Yosɛfupi mɛ̀ wà pɔ́wɛna kánɛ́ ń sakiliɔ pai, wi ń
baade ɔ̃a dauɛ̀, wi zɛ́ kũ̀sũa kɛnɛ́. Kɛ́ wa kɛ̀nɛ́ màa,
26 aa ń pɔ́wɛnaɔ dı̃ ń zàa'ı̃naɔnɛ, ɔ̃ aa dàzɛu.
27 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ aalɛ iu, kɛ́ an gbɛ̃do a sakili pòlo
à pɔ́ kpá a zàa'ı̃nawa, ɔ̃ à a ɔ̃a è a sakiliu.
28 Ɔ a ò a gbɛ̃́ɔnɛ: A̋ ma sakili guu gwa, wà ma ɔ̃a
sɔ̀aamɛɛe! Ɔ sɔ̃ kɛ̃̀ńgu, aa òkɔ̃ɛ ń lualuao: Bɔ́ yá̃ Lua
kɛ̀wɛ̃ɛ màai?
29 Kɛ́ aa kà ń mae kı̃́i Kanaa bùsuu, aa yá̃ pɔ́ ń lé
sɛ̀lɛ sı̃uɛ̀ pii aa mɛ̀:

30 Bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi yã'òwɛ̃ɛ pãsĩpãsĩ, à wá dílɛ
zãmadeɔ ũɛ.
31 Wá òè náaideɔn wá ũ, zãmadeɔn wá ũo.
32 Dedoũdeɔn wá ũ, wá gbɛ̃ɔn kuɛplaɛ, wá gbɛ̃do
kuo, wá dãuna gɔ̃̀ Kanaa bùsuu ń wá maeo.
33 Ɔ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi òwɛ̃ɛ à mɛ̀, pɔ́ pɔ́ a to à wá
dɔ̃ náaideɔ ũn kɛ: Ā mɛ̀ wà wá gbɛ̃do toanɔ, wí
blɛwɛna sɛ taò wá bɛde nɔandɛnaɔnɛ,
34 wí ɛa mɔɛ ń wá dãunao, í dɔ̃ sa kɛ́ zãmadeɔn
wá ũo, náaideɔn wá ũ, í wá gbɛ̃do kpáwá, wíɔ laata
bùsupiu.
35 Kɛ́ aalɛ pɔ́wɛna bɔlɛ ń sakiliɔ guu, an baade a
ɔsɔ̃ɔ è a pɔ́ guu. Kɛ́ aa ń ɔ̃aɔ è màa, vĩ̀a ń kṹ ḿpii ń ń
maeo.
36 Ɔ an mae òné: Ā ye mà gɔ̃ nésai yɛ̃̀? Yosɛfu kuo,
Simɛɔ kuo, ɔ̃ á ye Bɛ̃yãmɛɛ sia lɔa? Yɛ̃́pii lɛ́ bɔmɛɛ
vãiɛ.
37 Ɔ Lubɛni ò a maeɛ: Tó mi sunɛaànɔo, ma nɛgɔ̃ɛ
plaaɔ dɛdɛ. N aà kpaa, má sunɛaànɔ.
38 Ɔ Yakɔbu mɛ̀: Ma nɛ́ a gɛ́ánɔo, asa aà vĩ̀i
dadoũde gà, ɔ̃mɛ gɔ̃̀ ado. Ma zikṹ. Tó yãe sù aà lè
tá pɔ́ álɛ o guu, a to mà ta miau ń pɔsiaoɛ.

43

Yosɛfu vĩ̀iɔ ɛa gɛa Egipi ń Bɛ̃yãmɛɛo

1 Imina pãsĩ kṹ Kanaa bùsuu.
2 Kɛ́ aa pɔ́wɛna pɔ́ aa bɔ̀ò Egipi blè à làa, an mae
òné: Ā ɛa gɛ́ pɔ́wɛna lúi yɔɔ lɔ.
3 Ɔ Yuda òè: Gbɛ̃́pi òwɛ̃ɛ sɛ̃́asãɛ à mɛ̀, tó wá dãuna
kúwanɔo, wásu to wà wɛsikɔ̃lɛo.
4 Tó ńyɔ̃ wei wá dãuna gɛ́wanɔ lé, wá gɛ́ blɛ lúinɛ.

5 Tó ni wei sɔ̃o, wá gɛo, asa gbɛ̃́pi òwɛ̃ɛ, tó wá
dãuna kúwanɔo, wásu tó wá wɛsikɔ̃lɛoɛ.
6 Ɔ Isaili mɛ̀: Bɔ́yãi a ȉadàa á ò gbɛ̃́piɛ á dãuna vȉi?
7 Aa wèwà aa mɛ̀: Aàpi mɛ́ yãlàlawá ń wá bɛdeɔ
yã́o. A mɛ̀: Á mae ku e tiaa? Á dãuna vȉa? Yã́ beeɔ
musu ɔ̃ wá wèwà. Wá dɔ̃ yãa a mɛ wà mɔ́ ń wá
dãunao yȁ?
8 Ɔ Yuda ò a maeɛ: To nɛ́pi gɛmanɔ. Wá fɛlɛ gɛ́ gɔ̃̀ɔɛ
kɛ́ wápiɔ ń mpio ń wá nɛ́ɔ wásu gagao yã́i, wíɔ ku
aafia.
9 A gɔ̃̀ ma yã́ ũɛ. Ma azȉa wɛ̃ni dȉlɛ aà pɔ́ gbɛu. Tó
mi sunɛaànɔ aafiao, má gɔ̃ n tàaede ũɛ.
10 Tó wi seakɛ yãao, dɔ̃ wa gɛ a gɛ̃n plaadei, wa ɛa
su.
11 Ɔ an mae òné: Lá màaɛ, à yã́ɛ bee kɛ. A wá bùsu
pɔmaaɔ sɛ ká á sakiliɔ guu, í gɛ gbɛ̃́pi gba. A gãmalɛ
sɛ́ yɔɔ ń zɔ́'io yɔɔ ń lí'ɔo ń tulaletio ń gɔɔɔo ń sȉ́o.
12 A gɛ́ ń ɔ̃ao lɛɛ pla, í ɔ̃a pɔ́ wa dàɛ́ á sakiliɔ guu
sɔaanɛ́. Tó wà zȁwàn nò, á dɔ̃o.
13 A á dãuna sɛ́, í ɛa gɛ́ gbɛ̃́pi kȉ́i.
14 Lua Gbãapiide to gbɛ̃́pi wɛ̃nadɔ̃ɛ́, i á gbɛ̃do ń
Bɛ̃yãmɛɛo gbaɛ aa suánɔ. Mapi sɔ̃, tó Lua ma nɛ́ɔ
sȉaɛ, a sȉan we.
15 Aa pɔ́ pɔ́ wa gɛ wà aà gbapi sèlɛ ń ɔ̃ao lɛɛ pla ń
Bɛ̃yãmɛɛo, aa fɛ̀lɛ gɛ̀ Egipi, ɔ̃ aa gɛ̀ Yosɛfu kȉ́i.
16 Kɛ́ Yosɛfu Bɛ̃yãmɛɛ è ń guu, a ò a bɛ ziiaɛ:
Gɛ́ ń gbɛ̃́ɛ beeɔ ma bɛ. Nɔ̀ɔ dɛ ǹ kɛkɛ, asa gbɛ̃́piɔ
pɔblemanɔ fãanɛaɛ.
17 Ziiapi yã́ pɔ́ Yosɛfu dàɛ kɛ̀, àlɛ gɛ́ńnɔ aà bɛ.
18 Kɛ́ wàlɛ gɛ́ńnɔ Yosɛfu bɛ màa, vȉa ń kṹ aa mɛ̀:
Ɔa pɔ́ wa dà wá sakiliɔ guu yãa yã́mɛ́ tò wà mɔ̀wanɔ

la. Aa ye kusiwá aa wá nɛ́, aai wá kṹkũ zɔɔ ũ, aa wá
zàa'ȉnaɔ sɛ́lɛɛ.
19 Kɛ́ aa kà Yosɛfu bɛ kpɛɛlɛ, aa sɔ̃̀ aà ziiapizi aa
mɛ̀:
20 Mae, n yā́ na! Wa mɔ la káau blɛ lúiɛ.
21 Kɛ́ wa ka gu pɔ́ wálɛ iu, wa wá sakiliɔ pòlo, ɔ̃
wá baade a ɔ̃a è a sakiliu kyáukyau. Ɔ wa suò kɛ.
22 Wa mɔ ń ɔ pãleo kɛ́ wà blɛ luò. Wá dɔ̃ déme ɔ̃api
dà wá sakiliɔ guuo.
23 Ziiapi mɛ̀: Ásu bílikɛo, ásu to vȉa á kũo. Á Lua,
á mae Lua mɛ́ ɔ̃api dàɛ́ á sakiliɔ guu. Á ɔ̃a ma kȉ́i lè.
Ɔ à Simɛɔ bɔ̀nɛ́.
24 Ziiapi gɛ̃̀ńnɔ Yosɛfu ua, à í kpàmá aa zu'oò, ɔ̃ à
sɛ̃ kpà ń zàa'ȉnaɔwa.
25 Ɔ aa pɔ́ pɔ́ wa Yosɛfu gbapi yãkɛ̀kɛ e aàɔ gɛ́ sui
fãanɛ, asa aa mà wà mɛ̀ wa pɔble weɛ.
26 Kɛ́ Yosɛfu sù bɛ, aa aà gbà pɔ́ pɔ́ wà mɔ̀opi, aa
wùlɛ tɔɔlɛ aà aɛ.
27 A ń aafia gbɛ̀a, ɔ̃ à mɛ̀: Á maezi pɔ́ a aà yã'òpi
gbãaó? A ku e gbãa?
28 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá mae n zɔ̀blena gbãa, a ku
e tia. Ɔ aa kùlɛɛ̀ aa wùlɛ ń gbɛɛu.
29 Yosɛfu wɛsɛ̀ à a dãuna dadoũde Bɛ̃yãmɛɛ gwà
à mɛ̀: Á dãuna pɔ́ a aà yã'òmɛɛpin laa? Ɔ a ò
Bɛ̃yãmɛɛɛ à mɛ̀: Lua báaadangu.
30 Kɛ́ à a dãuna gwà, aà pɔ kɛ̀na zɔ̃ɔ, a ye ɔ́ɔlɔ, ɔ̃ à
gɛ̃̀ kpɛa ń wãao, à ɔ́ɔlɔ̀ we.
31 Kɛ́ à oopȉ, ɔ̃ à bɔ̀ à azȉa kṹkũa, à mɛ̀ wà mɔ́ ń
blɛo.
32 Wà blɛ dȉlɛɛ̀ ado, ampiɔ ńtɛ̃ɛ, Egipi pɔ́ aa
kuaànɔɔ ńtɛ̃ɛ lɔ, asa Egipiɔ lí pɔble ń Ɛbɛluɔo, aali
yãalɛńnɔo.

33 Wà ń zɔ̃́lɛzɔ̃lɛ aà aɛ lá wà ń í aa tɛ̀tɛkɔ̃iwa,
za nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́iawa e an gɔ̃zãnawa, ɔ̃ aa lɛ'ɛ̀lɛ, aa kɔ̃
gwàgwa.
34 Ɔ wà blɛ pɔ́ kú Yosɛfu aɛ kpaalɛ̀nɛ́. Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́
zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̃́ kĩ̀niɔ pɔ́la lɛɛ sɔo. Ɔ aa pɔblè wà imĩ̀aànɔ
e wà kã̀.

44

Ã́nusu imibɔ daa sakiliu

1 Yosɛfu ò a bɛ ziiaɛ: Pɔ́wɛna káka gbɛ̃́piɔnɛ ń
sakiliɔ pai, lá aa fɔ̃ sɛ́ lɛ́u. Baade ɔ̃a daɛ̀ a pɔ́wɛnaa
sakiliu,
2 ní ma ã́nusu imibɔ sɛ ǹ da an dãuna sakiliu ń
aà pɔ́wɛna ɔ̃ao. Ɔ a kɛ̀ lá Yosɛfu òɛwa.
3 Kɛ́ gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ, wà ń gbáɛ ń ń zàa'ĩ̀naɔ.
4 E aaɔ gɛ́ kái zã̀, ɔ̃ Yosɛfu ò a ziiaɛ: Fɛlɛ pɛ́lɛńzi. Tó
ń ń lé, ǹ ń la bɔ́yãi aa maa ɲ̃abò ń vãioi?
5 Bɔ́yãi aa ma ta pɔ́ mi imiò, mi màsokɛò sɛ̀ kpã́ii?
Onɛ́ aa tàaekɛ̀.
6 Kɛ́ à ń lé, à yã́pi ònɛ́,
7 ɔ̃ aa wèwà aa mɛ̀: Mae, àkɛa ń ò màai? Kúku!
Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, wá fɔ̃ yã́ bee taa kɛe?
8 Ɔa pɔ́ wá è yãa wá sakiliɔ guu, wi ɛa suonɛ bɔa
za Kanaao lé? Wá fɔ̃ ã́nusu ge vua sɛ kpã́i n dii bɛa?
9 Mae, wá gbɛ̃́ pɔ́ ń è aà kĩ́i, ade gàɛ, wápii wí gɔ̃ n
zɔɔ ũ.
10 A mɛ̀: Tɔ̀ɔ, aà kɛ lá á òwa. Gbɛ̃́ pɔ́ wa è aà kĩ́i, a
gɔ̃ ma zɔ ũɛ, á gbɛ̃́ kĩ̀niɔ í gɔ̃ tàaesai.
11 Ɔ an baade a sakili pĩ̀la a pòlo gɔ̃̀ɔ.
12 Ɔ ziiapi ń sakiliɔ yɔ̀ɛ. A dàalɛ an vĩ̀i pɔ́wa e à gɛ̀
kàò an dãuna pɔ́wa, ɔ̃ à imibɔpi è Bɛ̃yãmɛɛ pɔ́ guu.

13 Aa ń ulaɔ ga kɛ̃̀kɛ̃, ɔ̃ an baade a aso yè a
zàa'ĩnaɛ, aa ɛ̀a gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu.
14 Kɛ́ Yuda ń a gbɛ̃́ɔ kà Yosɛfu bɛ, aa aà lè we, ɔ̃ aa
wùlɛ tɔɔlɛ aà aɛ.
15 A ònɛ́: Bɔ́yãi á kɛ̀ màai? Á dɔ̃ kɛ́ ma taa lí
màsokɛo lé?
16 Yuda wèwà à mɛ̀: Baa, wá onɛ kpelewa ni? Wá
yãe oa vĩo. Kpelewa wá fɔ̃ wázĩa bɔyãui? Lua wá
dɔ̃ tàaedeɔ ũɛ. Baa, wa gɔ̃ ń zɔɔ ũ sa wápiiɛ, i kɛ gbɛ̃́
pɔ́ wà imibɔpi è aà kĩ́i ado no.
17 Ɔ Yosɛfu mɛ̀: Kai! Má fɔ̃ bee kɛo. Gbɛ̃́ pɔ́ wà
imibɔpi èwà mɛ́ a gɔ̃ ma zɔ ũ, á gbɛ̃́ kĩniɔ í ɛa ta á
maewa aafia.

Yuda wabikɛa Yosɛfuwa Bɛ̃yãmɛɛɛ

18 Ɔ Yuda sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: N yã́ na Baa! To mapi n
zɔ̀blena mà yã'onɛ. Nsu to n pɔ pamazio Baa, asa ń
sáa ń Falaɔ̃ɔoɛ.
19 Baa, n wá lá yãa tó wá mae ge dãuna vĩ.
20 Ɔ wa mɛ̀ wá mae zikũ̀, mɛ́ wá dãuna kú lɔ, wá
mae aà ĩ a zikũ guuɛ. Nɛ́pi vĩ̀i dadoũde gà, ɔ̃mɛ gɔ̃̀
ado, mɛ́ wá maepi yeaàzi maamaaɛ.
21 N ò wápiɔ n zɔ̀blenaɔnɛ wà aà sɛ mɔonɛ, kɛ́ ǹ e
ǹ wɛsiaàlɛ.
22 Baa, wá ònɛ nɛ́pi a e go a maewao. Tó à gòwà,
maepi a gaɛ.
23 Ɔ ń òwɛ̃ɛ, tó wá dãunapi i mɔ́wanɔo, wásu tó
wá wɛ́ kɛ síiɔ̃o.
24 Kɛ́ wa ta wá maewa, wa n yã'òɛ̀.
25 Ɔ wá maepi mɛ̀ wà ɛa gɛ́ blɛ lúi yɔɔ lɔ.
26 Wa mɛ̀, mɛ́ i kɛ wá dãuna kúwanɔ bàasio, wá
fɔ̃ gɛo, asa tó a kúwanɔo, wá wɛ́ a kɛ síiɔ̃o.
27 Ɔ wá maepi òwɛ̃ɛ, wá dɔ̃ kɛ́ a napi nɛ'ĩ mɛ̀n plaɛ.

28 Kɛ́ ado bɔ̀ a bɛ, i aà e lɔo e gbã. A mɛ̀ wài mɛ́ aà
sò.
29 A mɛ̀ tó wà nɛ́ mɛ̀ndoɛ bee sĩ̀wa, mɛ́ yãvãi gɛ̀ aà
lè sa, lá a zikũ̀, wá tó à ta miau ń pɔsiaoɛ.
30 Tiasa, tó ma ta ma maewa, mɛ́ aà nɛ́pi
kúwanɔo, maepi a gaɛ, asa aà pɔ dɔ̀ nɛ́piwaɛ.
31 Tó i nɛ́pi e wá guuo, wá maepi a ta miau a zikũ
guu ń pɔsiaoɛ.
32 Ma azĩ̀a kpà ma maewa nɛ́pi gɛ̃ɛ ũɛ, ma mɛ̀ tó
mi suɛ̀aànɔo, má gɔ̃ aà tàaede ũɛ.
33 Baa, n yã́ na! To mà gɔ̃ ń zɔ ũ nɛ́pi gɛ̃ɛ ũ, i tá ń a
vĩ̀iɔ,
34 asa tó nɛ́pi kumanɔo, má fɔ̃ ta ma maewao. Má
fɔ̃ wɛ̃na pɔ́ a kɛ aà yã́ musu gwao.

45

Yosɛfu azĩ̀a ɔlɔa a vĩ̀iɔnɛ

1 Yosɛfu i fɔ̃ a nɔ̀sɛ suumpà gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ lɔo,
ɔ̃ à pũ̀na à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ kú laɔ, à bɔlɛ píi! Kɛ́ gbɛ̃e ku
we lɔo, ɔ̃ à azĩ̀a ɔ̀lɔ a vĩ̀ipiɔnɛ sa.*
2 Alɛ ɔ́ɔlɔ gbã́ugbãu e Egipiɔ mà, mɛ́ Falaɔ̃ɔ bɛdeɔ
a baomà.
3 Ɔ a ò a gbɛ̃́piɔnɛ: Mámɛmaa Yosɛfu. Ma mae ku
e tiaa? Ɔ gili gɛ̀ńgu, aai fɔ̃ wɛ̀wào.
4 Ɔ Yosɛfu ònɛ́: A sɔ̃mazi. Kɛ́ aa sɔ̃̀aàzi, ɔ̃ à mɛ̀:
Mámɛ má á dãuna Yosɛfu pɔ́ á yĩ̀a, wà sùaànɔ Egipi
la ũ.
5 Tiasa ásu tó á pɔ yao. Asu tó á nɔ̀sɛ ɔ̃̀ɔkpa ma
yĩ́aa yã́ musuo, asa gbɛ̃́ɔ misia yã́i ɔ̃ Lua ma dɔaiɛ́
la.

---

* **45:1** Zĩ̀n 7.13

6 Imina kaa bùsuu la wɛ̃̀ plaaden kɛ. Wa e sapao,
wa e pɔkɛkɛo e wɛ̃̀ sɔo.
7 Lua tò ma dɔaaɛ́ kɛ́ wá bui e bɔ aafia bùsuu laɛ,
mí á misi maamaa mà á suaba.
8 I kɛ ámɛ a ma zĩ̀ lao, Luaɛ. A̰ ma dilɛ Falaɔ̃ɔ
lɛdamade ũ, aà bɛ ziia ũ, Egipi gupii gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ.
9 A̰ kɛ kpakpa à gɛ́ wá mae kĩ́i, í oɛ̀ aà nɛ́ Yosɛfu
mɛ̀ Lua a dilɛ Egipi bùsu gbãade ũ. Aà su ma kĩ́i la
gɔ̃̀ɔ,
10 iɔ kumanɔ kãi, i zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu ń a nɛ́ɔ ń a
tɔũnaɔ ń a sãɔ ń a bleɔ ń a zuɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩ̀ɔ píi.
11 Máɔ aà gwa la, asa imina aɔ ku e wɛ̃̀ sɔo lɔɛ. Tó
màa no, aàpi ń a bɛdeɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩ̀ɔ midɛ píiɛ.
12 A̰piɔ ń Bɛ̃yãmɛɛo, a wɛsĩ̀ɛ kɛ́ mapi ma Yosɛfu
mámɛ málɛ yã'oɛ́.
13 A̰ gawi pɔ́ má vĩ̀ Egipi la yã'o ma maeɛ ń yã́ pɔ́
á èo píi, í gɛ à aà sɛ suòmɛɛ la kpakpa.
14 A̰ vĩ̀ lòo a dãuna Bɛ̃yãmɛɛ nɔɛ, à ɔ́ɔlɔ̀, ɔ̃ Bɛ̃yãmɛɛ
ɔ́ɔlɔ̀ aà kùɛ sɔ̃.
15 Ɔ à lɛpɛ̀pɛ a vĩ̀iɔwa píi ń ɔɔlɔo. Bee gbɛa aà vĩ̀iɔ
lɛ́ faaiboaànɔ.

16 Kɛ́ Yosɛfu vĩ̀iɔ mɔa bao lĩ̀ Falaɔ̃ɔ bɛa, à kɛ̀ɛ̀ na ń
a ĩ̀waɔ.
17 Ɔ a ò Yosɛfuɛ: O n vĩ̀iɔnɛ aa ń aso ye ń
zàa'ĩ̀naɔnɛ, aa fɛlɛ gɛ́ Kanaa,
18 aa ń mae sɛ́ ń ń bɛdeɔ, aa suńnɔ ma kĩ́i la. Má
Egipi bùsu gumaa kpámá, aaiɔ namableu.
19 Onɛ́ lɔ aa Egipi zugoɔ sɛ an nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń ń nɔɛɔ
yã́i, aai ń mae sɛ suaànɔ.
20 Aasu làasookɛ pɔ́ pɔ́ aa to weɔwao, asa Egipi
gumaa a gɔ̃ ń pɔ́ ũɛ.

21 Ɔ Isaili nɛ́piɔ kɛ̀ màa. Yosɛfu zugoɔ kpàmá lá
Falaɔ̃ɔ òwa. A zɛ́ kṹsũa kɛ̀nɛ́ lɔ.
22 A ń gbá uladaɔ ḿpii, mɛ́ à Bɛ̃yãmɛɛ gbà ánusu
ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do ń basɔoo ń uladao mɛ̀n sɔo.
23 A Egipi pɔmaaɔ kpȁsã a maeɛ zàa'ı̃n aso kwi ń
pɔ́wɛnao ń blɛo zàa'ı̃n aso kwi a mae zɛ́ kṹsũa ũ.
24 Kɛ́ à ń gbáɛ à mɛ̀: Ásu lɛkpaakɛ zɛ́uo! Ɔ aa tà.
25 Aa bɔ̀ Egipi, ɔ̃ aa kà Kanaa bùsuu ń mae Yakɔbu
kı̋i.
26 Aa ò̀ɛ̀: Yosɛfu bɛ̃́ɛ e tia, ɔ̃mɛ Egipi bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ. Ɔ maepi kɛ̀ sãíi, i sio.
27 Ɔ aa yã́ pɔ́ Yosɛfu ònɛ́ òɛ̀ píi. Kɛ́ Isaili zugo pɔ́
Yosɛfu gbàɛ a sɛ́iɔ è, ɔ̃ aà làasoo dàdoũ sa,
28 ɔ̃ à mɛ̀: Kɛ́ bee mɔ̀! Ma nɛ́ Yosɛfu bɛ̃́ɛ e tia. Má
gɛ́ mà wɛsiaàlɛ e màɔ gaɛ.

46

Yakɔbu taa Egipi ń a nɛ́ɔ

1 Isaili dàzɛu ń pɔ́ pɔ́ a vı̃ɔ píi. Kɛ́ à kà Bɛɛsɛba, à
sa'ò a mae Izaaki Luawa.
2 Ɔ Lua bɔ̀ mɔ̀wà wɛ́pungu'ea guu gwã́ à mɛ̀:
Yakɔbu! Yakɔbu! A wèwà à mɛ̀: Má kɛ́!
3 Ɔ à mɛ̀: Mámɛmaa Lua n mae Lua. Nsu bílikɛ
Egipi gɛa yã́ musuo, asa we má n bui kã́ñu maa-
maa.
4 Má gɛnnɔ Egipi, mí su ń n buiɔ. Asa Yosɛfu gbá
ńyɔ̃ gaa.
5 Ɔ Yakɔbu fɛ̀lɛ Bɛɛsɛba. Aà nɛ́ɔ aà dà zugo pɔ́
Falaɔ̃ɔ gbàɛ aà sɛ́i guu ń ń nɛ́ɔ ń ń nɔɛɔ.
6 Aa ń pɔtuoɔ ń àizɛɛ pɔ́ aa è Kanaa bùsuuɔ sɛ̀lɛ
tàò Egipi.

7 Yakɔbu tà we ń a nɛgɔ̃ɛɔ ń a nɛnɔɛɔ ń a tɔũnaɔ
ḿpii.*
8 Isaili pɔ́ tà Egipiɔ tɔ́n kɛ: Yakɔbu ń a nɛgɔ̃ɛɔ.
Yakɔbu nɛgɔ̃ɛ sɛ̃́ia Lubɛni.
9 Lubɛni nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Anɔki, Palu, Ɛzɔ̃nɔ, Kaami.
10 Simɛɔ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yemuɛ, Yamini, Oada,
Yakɛ̃, Zohaa ń Saulu pɔ́ a ȉ ń Kanaa nɔɛoo.
11 Levii nɛgɔ̃ɛɔ Geesɔ̃, Kɛata ń Mɛlalio.
12 Yuda nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Ɛɛ, Onani, Sela, Pɛlɛzi ń
Zelao, ãma Ɛɛ ń Onanio gà Kanaaɛ. Pɛlɛzi nɛ́ɔn
Ɛzɔ̃nɔ ń Amuluo ũ.
13 Isakaa nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Tola, Puva, Yasubu,
Simɛlɔni.
14 Zabulɔni nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Sɛlɛdi, Eloni, Yalee.
15 Nɛgɔ̃ɛ pɔ́ Lea ń ȉ ń Yakɔbuo Mɛsɔpɔtamiɔn we.
Ɔmɛ nɛnɔɛ pɔ́ wȉ mɛ Dina ȉ lɔ. An buipiɔ píi gbɛ̃ɔn
baakwi ń àaɔ̃oɛ.
16 Gada nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Zɛfɔ̃, Agi, Suni, Ɛzɛbɔ̃, Eli,
Alodi, Aleli.
17 Asɛɛ nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Imɛna, Iseva, Isevi, Bɛlia ń
ń dãe Sɛlao. Bɛlia nɛgɔ̃ɛɔn Ɛbɛɛ ń Malakiɛo ũ.
18 Labã mɛ́ Zilipa kpà Leawa. Bui pɔ́ a kɛ̀ ń
Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn gɛ̃o ń mɛ̀ndooɛ.
19 Yakɔbu na Lasɛli nɛ́ɔn Yosɛfu ń Bɛ̃yãmɛɛo ũ.
20 Yosɛfu Manase ń Ɛflaiũo ȉ Egipi ń a na Asɛna,
Ɛliɔpɔli wɛ̃́lɛ sa'ona Potifɛla nɛ́oɛ.
21 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ tɔ́n kɛ: Bɛla, Bɛkɛɛ, Asebe, Gela,
Naamani, Ɛhi, Losi, Mupiũ, Hupiũ, Aada.
22 Bui pɔ́ Lasɛli kɛ̀ ń Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn gɛ̃o
mɛ̀ndosaiɛ.
23 Dã nɛgɔ̃ɛn Husiũ ũ.

---

* **46:7** Zȉn 7.15

24 Nɛfatali nɛgɔ̃ɛɔ tɔ́n kɛ: Yaziɛli, Guni, Yezɛɛ,
Sileũ.
25 Labã mɛ́ Bila kpà Lasɛliwa. Bui pɔ́ a kɛ̀ ń
Yakɔbuon we. Aa gbɛ̃ɔn soplaɛ.
26 Yakɔbu bui pɔ́ à tàńnɔ Egipiɔn we. Aa gbɛ̃ɔn
bàaɔ̃sɔo ń mɛ̀ndooɛ, aà nɛ́ naɔ bàasi.
27 Kɛ́ Yosɛfu nɛ'ì Egipi gbɛ̃ɔn pla, ɔ̃ Yakɔbu bui pɔ́
tà weɔ kɛ̀ gbɛ̃ɔn bàaɔ̃kwi.†
28 Yakɔbu Yuda zì aà dɔaaɛ Yosɛfu kíi, aà Gosɛ̃
bùsu zɛ́ ɔlɔɛ̀. Kɛ́ aa kà we,
29 ɔ̃ Yosɛfu gɛ̃̀ a sɔ̃́gou, à gɛ̀ dai a maelɛ we. Kɛ́ à aà
lè, à vì kùsiwà, à ɔ́ɔlɔ̀ aà gầu e'e'e.
30 Ɔ Isaili ò Yosɛfuɛ: Lá ma wɛsìnlɛ má è ń kú e
tia, tó má fɔ̃̀ mà ga sa.
31 Yosɛfu ò a vìiɔnɛ ń a de bɛdeɔ: Má gɛ o Falaɔ̃ɔɛ
ma vìiɔ ń ma de bɛde pɔ́ kú Kanaa bùsuuɔ sù ma
kíi.
32 Má oɛ̀ sãdãnaɔn á ũ, pɔdeɔn á ũ, mɛ́ a mɔ ń á
sãɔ ń á bleɔ ń á zuɔ ń pɔ́ pɔ́ á vìɔ píiɛ.
33 Tó Falaɔ̃ɔ á sisi, mɛ́ à á lá bɔ́ zì i kɛi,
34 à oɛ̀ pɔdeɔn á ũ za á ɛ̀waasogɔɔ e ń a gbão lá
á deziɔwa. Tó á òɛ̀ màa, ɔ̃ á e zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu, asa
Egipiɔ lí kɔ̃tɛsi ń sãdãnaɔo.

47

Isailiɔ zɔ̃lɛa Egipi

1 Yosɛfu gɛ̀ yã'ò Falaɔ̃ɔɛ à mɛ̀: Ma vìiɔ bɔ̀ Kanaa
bùsuu ń ń sãɔ ń ń bleɔ ń ń zuɔ ń pɔ́ pɔ́ aa vìɔ píi, aa
mɔ̀ Gosɛ̃ bùsuu.
2 Ɔ à a vìiɔ sɛ̀ gbɛ̃ɔn sɔo, à ń ɔlɔ Falaɔ̃ɔɛ.

† **46:27** Zìn 7.14

3 Falaɔ̃ɔ ń lá à mɛ̀: Bɔ́ zi̋ i kɛi? Aa wèwà aa mɛ̀:
Wápiɔ n zɔ̀blenaɔ, sãdãnaɔn wá ũ lán wá deziɔwa.
4 Ɔ aa ɒ̀ɛ̀: Wa mɔ zɔ̃lɛi bùsu la gɔɔplaɛ, asa imina
tɔ̏ Kanaa bùsuwaɛ, sɛ̃ ku kɛ́ wá sãɔ bleo. Wápiɔ n
zɔ̀blenaɔ, wá gba zɛ́ wà zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu.
5 Ɔ Falaɔ̃ɔ ò Yosɛfuɛ: Lá n mae ń n vȉiɔ sù n kı̋iɛ,
6 ǹ ń kálɛ Egipi gumaau. Aa zɔ̃lɛ Gosɛ̃ bùsuu. Tó
laaideɔ kú ń guu, ní ma pɔ́ɔ nanɛ́ ń ɔzi̋.
7 Ɔ Yosɛfu a mae Yakɔbu sè gɛ ɔ̀lɔ Falaɔ̃ɔɛ. Ɔ
Yakɔbu samaa'ɒ̀ɛ̀.
8 Falaɔ̃ɔ aà là à mɛ̀: N ka wɛ̃ ũmai?
9 A wèwà à mɛ̀: Ma kua dű̃niau lán nibɔwa wɛ̏
basoolokwin la. Ma wɛ̃ i ka ma deziɔ pɔ́wao, mɛ́ a
taasi vi̋.
10 A samaa'ò Falaɔ̃ɔɛ lɔ, ɔ̃ à gò aà kı̋i.
11 Yosɛfu a mae ń a vȉiɔ kàlɛ Egipi bùsu gumaau,
à ń gbá bùsu pɔ́ Lamɛsɛ dɛ a mɛɛwia ũ, lá Falaɔ̃ɔ
òwa.
12 Yosɛfu blɛ kpà a maewa ń a vȉiɔ ń a mae bɛdeɔ
píi ua ń uao an dasilɛu.

Imina pãsi̋kũa

13 Imina pãsi̋ kŭ̏, blɛ ku gueio. Egipiɔ ń Kanaaɔ
yɛ̏ɛɛ làa.
14 Lá wàlɛ pɔ́wɛna lú, Yosɛfu ɔ̃a pɔ́ kú Egipi ń
Kanaao si̋ píi, à tàò Falaɔ̃ɔ bɛ.
15 Kɛ́ Egipiɔ ń Kanaaɔ ɔ̃a làa, Egipiɔ mɔ̀ Yosɛfu kı̋i
ḿpii aa mɛ̀: Ɔa kú lɔo, wá gba pɔblea. Ńsu to wà
gaga n wáao.
16 Yosɛfu mɛ̀: Lá á ɔ̃a vi̋o, à mɔ́ ń á pɔtuoɔ, mí blɛ
kpáwá a musu.

17 Ɔ aa mɔ̀ Yosɛfuɛ ń pɔtuoɔ, ɔ̃ à pɔ́wɛna kpàmá
sɔ̃́ɔ ń sãɔ ń bleɔ ń zuɔ ń zàa'ĩnaɔ musu. Wɛ̃ bee à
pɔ́wɛna kpàmá ń pɔtuoɔ musuɛ.
18 Kɛ́ wɛ̃ bee gɛ̃̀, ɔ̃ aa mɔ̀ aà kɩ̃́i a wɛ̃̀ sɩ̃a aa ò̀ɛ̀: Baa,
wá fɔ̃ yãe ulɛnɛo. Ɔa làa mɛ́ wá pɔtuoɔ gɔ̃̀ n pɔ́ ũ. Pɔe
i gɔ̃ wà kpamao, wápiɔ ń wá buaɔ bàasio.
19 Ǹsu to wà gaga n wáa ń wá buaɔo. Wá lú ń wá
buaɔ, ní ɦ̃abo ń blɛo, wí gɔ̃ Falaɔ̃ɔ zɔɔ ũ, wápiɔ ń wá
buaɔ. Wá gba pɔbui kɛ́ wásu gagao, wíɔ ku, mɛ́ wá
buaɔ su gɔ̃ tàaa ũo.
20 Ɔ Yosɛfu Egipi buaɔ lù Falaɔ̃ɔɛ píi, asa Egipiɔ
baade a bua yɩ̃a, kɛ́ nɔana ń kṹ gbãa yɑ̃́iɛ, ɔ̃ bùsu
gɔ̃̀ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũ.
21 Yosɛfu Egipiɔ sɩ̃ zɔɔ ũ píi za ń bùsu lɛ́la ń a lɛ́leo.
22 Ǎma i sa'onaɔ buaɔ luo, asa Falaɔ̃ɔ dɩ̃lɛ aàɔ blɛ
kpámá gɔɔpiiɛ. Lá aa kú ń blɛ pɔ́ Falaɔ̃ɔ ì kpámáo,
aai ń buaɔ yíao.
23 Ɔ Yosɛfu ò gbɛ̃́ɔnɛ: Ma á lú ń á buaɔ sa, a gɔ̃
Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũɛ. Pɔbui kɛ, à gɛ tɔ̃́.
24 Pɔkɛkɛgɔɔ àliɔ a lɛɛ sɔode kpa Falaɔ̃ɔwa, a lɛɛ
síiɔ̃ kɩ̃ni i gɔ̃ɛ́ pɔbui ń blɛo ũ. Ǎliɔ bee ble ń á nɛ́ɔ
ń á bɛdeɔ píi.
25 Ɔ aa mɛ̀: N wá mɩ̃sieɛ. To wàɔ nannɔ Baa, wí gɔ̃
Falaɔ̃ɔ zɔɔ ũ.
26 Ɔ Yosɛfu yãdɩ̃lɛ Egipi à mɛ̀, buapɔ́ lɛɛ sɔode aliɔ
dɛ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũɛ. Yɑ̃́pi ku e ń a gbão. Sa'onaɔ ńtɛ̃ɛ, an
buaɔ mɛ́ i gɔ̃ Falaɔ̃ɔ pɔ́ ũo.

Yakɔbu lɛdilɛa a nɛ́ɔnɛ

27 Isailiɔ ku Gosɛ̃ bùsuu Egipi. Aa ńzɩ̃a tɔɔlɛ vɩ̃ we,
ɔ̃ aa nɛ'ɩ̃ aa kɑ̃̀ɦ̃ maamaa.

28 Yakɔbu kɛ̀ wɛ̃̀ gɛ̃o ń plao Egipi, aà wɛ̃̀ píi
basoplasɔo ń plaoɛ.
29 Kɛ́ à kà gaa, ɔ̃ à a nɛ́ Yosɛfu sɩ̃̀si a ɔ̀ɛ̀: N yã́ na!
Ma wɛ̃nagwa! N n ɔda ma gbala taau, ní gbɛ̃kɛ ń
náaio yã́ kɛmɛɛ. Nsu ma vɩ̃̀ Egipio.
30 Tó ma zu ma deziɔ guu, ma gɛ sɛ bɔɔ̀ Egipi la, ní
ma vɩ̃̀ ma dezipiɔ mia'ɛu. Ɔ a ɔ̀ɛ̀: Má yã́ pɔ́ ń ò kɛnɛ.
31 Ɔ Yakɔbu mɛ̀: Lɛgbɛ̃mɛɛ. Kɛ́ à lɛgbɛ̃̀ɛ̀, ɔ̃ Yakɔbupi
kùlɛ Luaɛ a lii mizɩ̃̀.

48

Yakɔbu báaadaa Ɛflaiũ ń Manaseogu

1 Gɔɔpla gbɛa wa ò Yosɛfuɛ aà mae lɛ́ gyãkɛ, ɔ̃ à a
nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ Manase ń Ɛflaiũo sɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ.
2 Kɛ́ wa ò Yakɔbuɛ aà nɛ́ Yosɛfu mɔ̀ aà gwai, à
kɔaikɛ̀ à fɛ̀lɛ zɔ̃̀lɛ a lii musu.
3 A ò Yosɛfuɛ: Lua Gbãapiide bɔ̀a Luzu,* Kanaa
bùsuu, à báaadàmagu,
4 a òmɛɛ á tó mà nɛ'i maamaa, í ma kã́fĩ mà gɔ̃
buiɔ dezi ũ, í bùsupi kpa ma buiɔwa ma kpɛ an pɔ́
ũ e gɔɔpii.
5 Tiasa nɛ́ gbɛ̃ɔn pla pɔ́ n ń í Egipi zadɔ̃ mi mɔ n
kɩ̃́ioɔá ma pɔ́ɔnɛ. Ɛflaiũ ń Manaseo gɔ̃̀ ma nɛ́ɔ ũ lán
Lubɛni ń Simɛɔowaɛ.
6 Nɛ́ pɔ́ ńyɔ̃ ń i an gbɛaɔ mɛ́ aaɔ dɛ n pɔ́ ũ, aai ń túbi
e ń vɩ̃̀iɔ kɩ̃́i.
7 Asa kɛ́ málɛ su ń Mɛsɔpɔtamio, n da Lasɛli gà
zɛ́u Ɛflata pɔ́ wɩ̃̀ mɛ tia Bɛtɛlɛũ lɛ́i Kanaa bùsuuɛ, ɔ̃
ma aà vɩ̃̀ zɛ́u we.†
8 Ɔ Isaili Yosɛfu nɛ́ɔ gwà à mɛ̀: Deɔn wei?

---

* **48:3** Daa 28.13-14 † **48:7** Daa 35.16-19

9 A ò a maeɛ: Nɛ́ pɔ́ Lua ma gba laɔn we. Ɔ Isaili
mɛ̀: Mɔ́ńnɔ ma kḯi mà sa'olɛkɛnɛ́.
10 Zikũ Isaili wɛ́ lĩaa, àlɛ gu'e maao, ɔ̃ Yosɛfu
sɔ̏aàzińnɔ. Isaili lɛpɛ̀pɛmá à ń kpá a kùɛ,
11 ɔ̃ a ò Yosɛfuɛ: Málɛ e yãa má wɛsinlɛ lɔo, ɔ̃ Lua
tò ma n e ń n nɛ́ɔ lɔ.
12 Yosɛfu ń gó a mae gbáa, ɔ̃ à kùlɛɛ̀ à a mipɛ̀lɛ.
13 Ɔ Yosɛfu a nɛ́ɔ kṹ ḿpla ḿpii. A Ɛflaiũ kṹ ń
ɔplaao Yakɔbu ɔzɛɛ oi, ɔ̃ à Manase kṹ ń ɔzɛɛo Yakɔbu
ɔplaa oi, ɔ̃ à sɔ̏aàzińnɔ.
14 Ɔ Yakɔbu a ɔ pȁkɔ̃a à ɔplaa nà Ɛflaiũ pɔ́ dɛ dãuna
ũ miwa, à ɔzɛɛ nà Manase pɔ́ dɛ yoa ũ miwa.
15 Ɔ à sa'olɛkɛ̀ Yosɛfuɛ à mɛ̀:
Lua pɔ́ ma deziɔ Ablahaũ ń Izaakio tɛ̀aàzi,
Lua pɔ́ dɔ̀aamɛɛ ma kua guu e ń a gbão,
16 aà Malaika pɔ́ ma bɔ vãi píi guu,
aà báaada nɛ́ɛ beeɔgu,
aà to wàɔ ń sisi ma tɔ́wa,
ń ma deziɔ Ablahaũ ń Izaakio tɔ́o,
aà to aaɔ kɔ̃ maamaa dṹnia guu.
17 Kɛ́ Yosɛfu è a mae a ɔplaa nà Ɛflaiũ miwa, i kɛɛ̀
nao. A a mae ɔ kṹ kɛ́ à go Ɛflaiũ miwa à na Manase
pɔ́wa,
18 à mɛ̀: Màa no Baa, gbɛ̋ɛ bee mɛ́ yoa ũ. N n ɔplaa
na aà miwa.
19 Ɔ aà mae gĩ à mɛ̀: Má dɔ̃, má dɔ̃. Aàpi sɔ̃ a gɔ̃ bui ũ,
aɔ zɔ̃ɔ, ãma aà dãuna zɔ̃ɔ aɔ dɛaàlaɛ, aà bui aɔ dasi.
20 Zĩbeezĩ ɔ̃ à sa'olɛkɛ̀nɛ́‡ à mɛ̀:
Isailiɔ samaa'okɔ̃ɛ ń á tɔ́o
aa mɛ Lua to ǹ gɔ̃ lán Ɛflaiũ ń Manaseowa.
Màa à Ɛflaiũ dɔ̀aa Manaseɛ.

‡ **48:20** Ɛbɛ 11.21

21 Ɔ Isaili ò Yosɛfuɛ: Ma ka gaa, ãma Lua aɔ
kúánɔ, i ɛa táánɔ á deziɔ bùsuu.
22 Sikɛũ pɔ́ má sĩ̀ Amɔleɔwa ń ma fɛ̃ndao ń ma
sáo, ma n gba n vĩ̀iɔ gbɛuɛ.§

49

Yakɔbu sa'olɛkɛa a nɛ́ɔnɛ

1 Yakɔbu a nɛ́ɔ sĩ̀si, ɔ̃ à mɛ̀: A kãaamazi, mí yã́ pɔ́
a á le gbɛzã oɛ́.
2 A kɔ̃ kãaa ma nɛ́ɔ, à swã́kpa,
í á mae Isaili yãma.
3 Lubɛni ma yoa, ma gbãa,
ma gɔ̃sakɛ nɛ́ sɛ̃́ia,
n gawi ń n ikoo dɛ ń gbɛ̃́ɔla.
4 N pãsĩ̀ lán ísɔ̃wa,
kási ńyɔ̃ɔ dɛńlao,
asa n dɛdɛ n da n mae wúlɛkĩ̀ia,
n gbadà ma nɔɔ dowaɛ.*
5 Simɛɔ ń Leviio mɛ́ kɔ̃gbɛ̃ɔ ũ,
aa pãsĩ̀ ń fɛ̃ndao.
6 Ma lɛ́ kú an lɛkpaaĩ̀ guuo,
ma bàa kúńnɔo.
Asa aa gbɛ̃́ɔ dɛ̀dɛ ń pɔkũmao,†
aa zuɔ kĩ̀zã zɔ̃̀zɔ̃ lán kɔ̃̀ɔ yã́wa.
7 Lua láaikɛmá ń pɔkũma zɔ̃ɔ yã́i,
aà lɛkɛnɛ́ ń pɔfɛ̃ pãsĩ̀ yã́i.
Má ń kɛ̃kɔ̃wa Yakɔbu buiɔ guuɛ,
mí ń buiɔ fãaa Isailiɔ guu.
8 Yuda, n gbɛ̃́ɔ n sáaukpa.
Nyɔ̃ n ibɛɛɔ kṹ ń nɔ̀ɛ,

---

§ **48:22** Zãa 4.5 * **49:4** Daa 35.22 † **49:6** Daa 34.25

n mae nɛ́ɔ kúlɛnɛ.
9 Yuda dɛ lán nɔ̀ɔmusuwa.‡
Ma nɛ́pi ȉ su ń toekao,
ȉ gaɛ ȉ wúlɛ a tòou.
Démɛ a fɔ̃ aà vui?§
10 Kpala a go Yudalao,
aà buiɔ mɛ́ aaɔ lípana kũa
e kpalade àɔ mɔ́,
bui píi i misiilɛɛ̀.
11 A a zàa'ȉna dɔ vɛ̃ɛliwa,
a a zàa'ȉn nɛ́ ye vɛ̃ɛli maawa.
Vɛ̃ɛ aɔ diaàziɛ, iɔ pɔ́ píò,
iɔ a ula pí ń vɛ̃ɛbɛ'io.
12 Vɛ̃ɛ a aà wɛ́ tɛ̃akũ,
vȉ i aà swaa puakũ.
13 Zabulɔni aɔ ku ísia saɛ,
aà bùsu aɔ dɛ gɔ́'ilɛnadɔdɔkȉi ũ.
Aà buiɔ bùsu lɛ́n Sidɔ̃ lɛ́u.
14 Isakaa dɛ lán zàa'ȉn gbãawa,
ȉɔ wúlɛa asoɔ zãnguo.
15 Tó aà buiɔ è an kã́mabokȉi maa,
mɛ́ an bùsu na,
aa koo ń aso zíɛɛ, aai zɔzȉkɛnɛ́.
16 Dã a a gbɛ̃́ɔ yã́gɔ̃gɔ̃ a zɛ́wa,
aɔ dɛ Isaili buiɔ do ũ.
17 Dã buiɔ aaɔ dɛ lán mlɛ̃ pɔ́ kú zɛ́ lɛ́wa,
lán sɔ̀gbalawa zɛ́wɛwɛna saɛ.
Aa sɔ̃́ só a koewa,
sɔ̃de i bɔlɛlɛ kpaanla.
18 Dii, ma wɛ́ dɔnzi ǹ ma suaba.
19 Gada buiɔ sɔ̃, zȉgɔ̃ɔ ãnamá,
kási aali pɛ́lɛńziɛ.

‡ **49:9** Zia 5.5 § **49:9** Nao 24.9

20 Asɛɛ buiɔ blɛá blɛ nísideɛ,
blɛ pɔ́ dɛ kía blɛ maa ũ ɔ̃ aali kɛ ń bùsuu.
21 Nɛfatali buiɔ dɛ lán banawa sɛ̃u,
aa nɛ́ kɛfɛnaɔ i.
22 Yosɛfu buiɔ dɛ lán lí nɛ'ina pɔ́ kú nibɔna saɛwa,
aà gɔ̃naɔ fɛlɛ da gı̃a fɔ̃ɔɔ.
23 Kàzunaɔ íbɛlɛsɛńnɔ,
aa ń yá ń kao.
24 Aaɔ ń sá kũa deesai
Yakɔbu Lua Gbãade sabai,
an ɔ gbãa mɛ́ a gɔ̃i vı̃
Isailiɔ Gbɛ pɔ́ ı̃ dɔaanɛ́ yã́i.
25 N mae Luapi mɛ́ a dɔnlɛ,
Gbãapiidepi mɛ́ a báaadangu
ń lou'i pɔ́ ı̃ bɔ musuo,
ń ɛ̀fãai pɔ́ kálɛa tɔɔlɛ zíɛo.
N nɔɔ ń n pɔ́ɔ aaɔ dɛ nɛadeɔ ũɛ.
26 Sa'olɛ pɔ́ n mae n gba
zɔ̃ɔ dɛ ma deziɔ pɔ́a,
a zɔ̃ɔ dɛ gbɛ̀sı̃sı̃ ziɔla.
Lua to pɔmaaɔ su Yosɛfu miwa,
asa ɔ̃mɛ bɛɛɛ vı̃ a gbɛ̃́ɔ guu.
27 Bɛ̃yãmɛɛ buiɔ aaɔ dɛ
lán àwalɛwan pãsı̃wa,
aa lɛ́lɛ gbɛ̃́ɔwa kɔɔ,
aai ń pɔ́ɔ naaa oosi.
28 Isaili bui mɛ̀n kuɛplaɔn we píi. Sa'olɛ pɔ́ an mae
ń gbán we, baade ń a pɔ́o.

Yakɔbu gaa ń aà vı̃ao

29 Ɔ a ònɛ́: Tó ma ã́nuatò, à ma vı̃ ma deziɔ gbɛ̀'ɛ
pɔ́ kú Iti bui Ɛfɔ̃nɔ bua guu.

30 Gbɛ̀'ɛpi ku Mapelaɛ, Mamale gukpɛ oi Kanaa
bùsuu, bua pɔ́ Ablahaũ lù Iti bui Ɛfɔ̃nɔwa gɛvi̋ki̋i
ũ.*
31 We wà Ablahaũ vi̋u ń a na Salao.† We wà
Izaaki vi̋u ń a na Lɛbɛkao.‡ We ma Lea vi̋u.
32 Wà búpi ń a gbɛ̀'ɛo lù Itiɔwaɛ.
33 Kɛ́ Yakɔbu lɛ́pi di̋lɛ a nɛ́ɔnɛ a làa, à ɛ̀a wùlɛ, ɔ̃ à
gà.

50

1 Yosɛfu kùsi a maewa, àlɛ aà gaa ɔ́ɔlɔ, àlɛ
lɛ́pɛpɛwà.
2 Ɔ a ò a zi̋kɛna ɛsɛdeɔnɛ aa ɛsɛ ń nísio dɔɔ a mae
gɛwa. Ɔ aa kɛ̀ Isaili gɛɛ màa
3 e gɔɔ bla, kɛ́ asu yaikɛo yã̋i, asa màa Egipiɔ i̋ kɛ,
ɔ̃ aa aà gɛi̋anabɔ̀ gɔɔ bàaɔ̃kwi.
4 Kɛ́ gɛ'ɔɔlɔ làa, Yosɛfu ò Falaɔ̃ɔ bɛdeɔnɛ: A̋
gáafaakɛmɛɛ! A̋ yã̋ɛ bee omɛɛ Falaɔ̃ɔɛ:
5 Kɛ́ ma mae è álɛ ga, a tò ma lɛgbɛ̃̀ɛ à mɛ̀ mà a vi̋
mia'ɛ pɔ́ á lù azi̋a pɔ́ ũ Kanaa bùsuuɛ.* Má ye mà gɛ́
mà a mae vi̋ we sa, mí ɛa su.
6 Ɔ Falaɔ̃ɔ òɛ̀: Gɛ ǹ n mae vi̋ lá n a lɛgbɛ̃̀ɛ̀wa.
7 Kɛ́ Yosɛfu lɛ́ gɛ́ a mae vi̋i, Falaɔ̃ɔ i̋waɔ ń a bɛ
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Egipi bùsu gbãadeɔ gɛ̀aànɔ píi.
8 Yosɛfu bɛdeɔ ń a vi̋iɔ ń a de bɛdeɔ gɛ̀ píi lɔɛ. An
nɛ́fɛ̃nɛnaɔ ń ń sãɔ ń ń bleɔ ń ń zuɔ mɛ́ gɔ̃̀ Gosɛ̃ bùsuu
ńtɛ̃ɛ.
9 Sɔ̃́goɔ ń sɔ̃deɔ ku lɔ. Wa dasi maamaaɛ.

---

* 49:30 Daa 23.16-17 † 49:31 Daa 25.10 ‡ 49:31 Daa 35.29
* 50:5 Daa 47.30-31

10 Kɛ́ aa kà Atada pɔ́wɛngbɛ̃zɛa Yuudɛ̃ baale, ɔ̃ aa
nà gɛwiiwa e'e'e, ɔ̃ Yosɛfu a mae gɛ'ȉanabɔ̀ we gɔɔ
sopla.
11 Kɛ́ Kanaa bùsudeɔ è lá wà gɛ'ȉanabɔ̀ Atada
pɔ́wɛngbɛ̃zɛa, ɔ̃ aa mɛ̀: Egipiɔ ȉ gɛ'ȉanabɔ zɔ̃ɔ, ɔ̃ wà
tɔkpà Yuudɛ̃ baale gupiɛ Abɛli Egipi.†
12 Beewa Yakɔbu nɛ́ɔ kɛ̀, lá a ònɛ́wa.
13 Aa aà gɛ sɛ̀ wà tàò Kanaa bùsuu, ɔ̃ aa aà vȉ
Mapela bua gbɛ̀'ɛ pɔ́ Ablahaũ lù Iti bui Ɛfɔ̃nɔwa
mia'ɛ ũ guu Mamale gukpɛ oi.‡
14 Kɛ́ Yosɛfu a mae vȉ a làa, à ɛ̀a tà Egipi ń a vȉiɔ ń
gbɛ̃́ pɔ́ gɛ̀aànɔ aà mae vȉiɔ píi.

Yosɛfu a vȉiɔ gbaa sɔ̃̀

15 Kɛ́ Yosɛfu vȉiɔ è ń mae gà, aa òkɔ̃ɛ: Tó Yosɛfu
fɛ̀lɛwanɔ, mɛ́ a ye vãi pɔ́ wá kɛ̀ɛ píi ɦabowɛ̃ɛ sɔ̃ bɛ?
16 Ɔ aa lɛ́kpãsãkɛ̀ɛ̀ aa mɛ̀: E n mae àɔ gɛ́ gai, à mɛ̀
17 wà onɛ ǹ sùuukɛwanɔ ń wá tàaeo ń wá duu-
nao, asa wa vãikɛ̀nɛɛ. N yã́ na! Sùuukɛwanɔ ń wá
tàaeɔ. N mae Lua zɔ̀blenaɔn wá ũ. Kɛ́ Yosɛfu yã́pi
mà, à ɔ́ɔlɔ̀.
18 Ɔ aà vȉiɔ mɔ̀ aà kɛ̃́i, aa kùlɛɛ̀ aa mɛ̀: N zɔɔn wá
ũ.
19 Ɔ Yosɛfu ònɛ́: Ásu to vȉa á kũo. Luan ma ũa?
20 Á ye yãvãikɛmɛɛ yãaɛ, ɔ̃ Lua tò à lȉlɛ yãmaa ũ,
kɛ́ à e gbɛ̃́ɔ misi dasi, lá àlɛ kɛ tiaɛwa.
21 Ásu to vȉa á kũo. Má á gwa ń á nɛ́ɔ. Màa à yãna
ònɛ́ à ń gbáò sɔ̃̀.

Yosɛfu gaa

† **50:11** Bee mɛ̀ Egipiɔ gɛ'ȉanabɔa. ‡ **50:13** Zȉn 7.16

22 Yosɛfu ku Egipi ń a de bɛdeɔ e à kà wɛ̀
basɔokwi.
23 A wɛsì Ɛflaiũ sɛ̃́wɛnaɔlɛ, mɛ́ à wɛsì Manase nɛ́
Makii nɛ́ɔlɛ lɔ.
24 Ɔ Yosɛfu ò a gbɛ̃́ɔnɛ: Ma gaa zɔ̃̀o. Lua mɛ́ a mɔ
dɔálɛ, i bɔánɔ bùsuu la, i gɛ́ánɔ bùsu pɔ́ à a lɛgbɛ̃̀
Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuoɔnɛ guu.
25 Ɔ à lɛdìlɛ Isailiɔnɛ à mɛ̀: Tó Lua mɔ̀ á gwai, à tá
ń ma gɛwao we.§
26 Yosɛfu wɛ̃̀ basɔokwideu ɔ̃ à gà. Ɔ wà ɛsɛ ń nísio
dɔ̀ɔ aà gɛwa, wa dà kpagolo guu Egipi.

§ **50:25** Bɔa 13.19, Yoz 24.32, Ɛbɛ 11.22

Bibeli Luayǎ̃taalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayǎ̃taala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9